

NOTĂ INFORMATIVĂ la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și Codului contravențional)
1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea <i>Codului de procedură penală și Codului contravențional</i>) este elaborat de Ministerul Justiției, urmare a propunerilor prezentate de către diverse instituții publice și a ședințelor Grupului de lucru creat pe platforma ministerului în baza ordinului ministrului justiției nr. 71 din 14 martie 2022, în cadrul căroră, aceste propuneri au fost analizate, consolidate și inserate în proiect.
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Proiectul de lege a fost elaborat în vederea realizării acțiunii nr. 2.1.3 „Simplificarea și eficientizarea procedurilor judiciare” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, ce vizează revizuirea legislației procesual penale în vederea simplificării/eficientizării procedurilor de examinare a cauzelor penale atât la etapa prejudiciară, cât și la cea judiciară, precum și revizuirea mecanismelor procesuale care ar asigura un echilibru adecvat între învinuire și apărare din perspectiva egalității armelor. Condițiile ce au impus elaborarea prezentului proiect sunt structurate în 3 categorii: i) executarea Hotărârilor Curții Constituționale (HCC nr. 40/2017, HCC nr. 31/2018, HCC nr. 2/2020, HCC nr. 15/2020, HCC nr. 26/2020, HCC nr. 12/2021, HCC nr. 29/2021 și HCC nr. 3/2023), ii) executarea unor acțiuni/măsuri din acte de politici și iii) soluționarea deficiențelor sau îmbunătățirea cadrului legal. Menționăm faptul că, în procesul de elaborare și promovare a proiectului de lege, mai multe instituții au semnalat deficiențe și lacune ale cadrului normativ procesual-penal, Ministerul Justiției recepționând propuneri de modificare de la următoarele autorități: Procuratura Generală, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Bălți, Judecătoria Ungheni, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție, Consiliul European, Administrația Națională a Penitenciarelor, Serviciul Fiscal de Stat, Centrul de Resurse Juridice din Moldova etc. Astfel, propunerile parvenite în adresa Ministerului Justiției vizează per ansamblu următoarele aspecte: - completarea codului cu noțiuni noi; - ajustarea cadrului normativ în vederea prevenirii încălcării termenului rezonabil; - procedura de examinare a cauzelor penale cu participarea persoanelor aflate în detenție prin utilizarea aplicației de videoconferință; - drepturi egale preveniților și persoanelor condamnate la liberarea din detenție în cazul îmbolnăvirii de o boală gravă; - eficientizarea unor proceduri la faza de urmărire penală; - ajustarea și lichidarea unor prevederi care creează predispoziții pentru tergiversarea procedurilor judiciare;

- modernizarea anumitor proceduri în vederea asigurării unei mai mari accesibilități și operativitate la efectuarea anumitor acțiuni, în contextul transformării digitalizării proceselor în societate, inclusiv în domeniul justiției (cum ar fi extinderea cazurilor de utilizare a videoconferinței în cazul audierilor, sau în cazul traducătorilor aflați la distanță etc).

Totodată, elaborarea proiectului de lege a fost impusă de necesitatea de a promova un sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului, pe garantarea unei justiții penale echitabile, dar și calitative. În acest sens, modificările din proiect au fost operate în vederea asigurării calității legii procesual penale, cerință ce urmărește protecția persoanei împotriva arbitrarului, cu excluderea interpretărilor abuzive și extensive.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Pornind de la această stare de lucruri, dar și în vederea îmbunătățirii cadrului legal existent se propune modificarea esențială a mai multor norme din Codul penal, Codul de procedură penală și Codul contravențional. Prevederile proiectului sunt structurate în următoarele compartimente.

A. CU REFERIRE LA MODIFICĂRILE OPERATE LA CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

I. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 23.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din art. 6 pct. 11¹) din Codul de procedură penală (definiția noțiunii de „eroare gravă de fapt”)

Curtea a constatat că există o incoerență între teza a doua din art. 6 pct. 11¹) din Codul de procedură penală (conform căreia „eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor”) și teza întâi din același articol (potrivit căreia eroarea gravă de fapt semnifică „stabilirea eronată a faptelor, în existența sau inexistența lor, prin neluarea în considerare a probelor care le confirmau sau prin denaturarea conținutului acestora”), declarând neconstituțional textul „eroarea gravă de fapt nu reprezintă o apreciere greșită a probelor”.

Astfel, potrivit proiectului se propune teza a II din **art. 6 pct. 11¹)** din Codul de procedură penală de a se exclude.

II. Suspendarea procesului la ridicarea excepției de neconstituționalitate

Prin modificările propuse la **art. 7 alin. (3²)**, se urmărește reglementarea efectelor juridice ale ridicării excepției de neconstituționalitate asupra continuității procesului penal. Intervenția respectivă decurge din practica statuată în care în majoritatea cazurilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate nu se poate ajunge la deliberare și adoptarea hotărârii judecătorești. Acest fapt ar duce la încălcarea termenului rezonabil de examinare a cauzei.

Cu toate acestea, în eventualitatea în care Curtea Constituțională adoptă o hotărâre prin care declară ca fiind neconstituționale normele supuse criticii de constituționalitate, **faptul dat, nu afectează în esență procesul penal**, întrucât instanța de judecată are obligația de a respecta hotărârile Curții Constituționale, indiferent de poziția părților. Cu toate acestea, părțile în dezbateri judiciare își vor putea valorifica dreptul la apărare prin faptul de a expune poziția lor prin prisma

raționamentelor Curții Constituționale, iar dreptul la apărare va fi unul efectiv, dar nu iluzoriu, or așa cum CtEDO menționează că Convenția nu garantează drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi concrete și efective.

Mai mult ca atât, aplicarea legii în vederea examinării unei cauze concrete îi revine instanței de judecată care nu este ținută de poziția părților în partea ce ține de constituționalitatea sau neconstituționalitatea unei norme, ci *ex officio* trebuie verificată de către instanță. De aceea, proiectul la **art. 7 alin. (3²)** propune ca ridicarea excepției de neconstituționalitate să nu afecteze examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare să se suspende.

În acest sens, în DCC nr. 178/2022 se reitere următoarele:

„20. Sub acest aspect, Curtea reține că suspendarea judecării cauzei în cazul ridicării excepției de neconstituționalitate trebuie, pe de o parte, să „excludă aplicarea normelor contrare Constituției de la soluționarea cauzei” (a se vedea HCC nr. 6 din 9 februarie 2016, § 81), iar pe de altă parte, trebuie să asigure dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil.”

Cu toate acestea, se va permite examinarea demersurilor cu privire la măsurile procesuale de constrângere statuate în Titlul V, Partea generală. În susținerea poziției menionăm că, așa cum rezultă din practica Curții Constituționale, examinarea unei sesizări asupra constituționalității legilor durează mai mult de 30 de zile, iar în acest sens există riscul ca odată suspendat procesul, instanța să se afle în imposibilitate de a se expune asupra măsurilor procesuale de constrângere, or măsurile procesuale de constrângere se aplică pentru o perioadă limitată de timp. Respectiv, instanța de judecată va avea posibilitatea de a examina demersurile cu privire la măsurile preventive, fiind respectate drepturile persoanelor arestate.

Alt aspect ce se propune a fi reglementat constă în stabilirea unui termen pentru care instanța de judecată are obligația de a înainta Curții Constituționale sesizarea și încheierea prin care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. În acest sens, pentru „disciplinarea” instanței în vederea sesizării Curții se propune instituirea unui termen de 5 zile de la emiterea încheierii prin care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate. În asemenea situații considerăm că nu vor exista „întârzieri” nejustificate de a sesiza Curtea.

Prin **alin. (3⁴)** se propune de a institui regula potrivit căreia ridicarea excepției de neconstituționalitate în procedura controlului judiciar al procedurilor prejudiciare nu duce la suspendarea examinării cererilor, demersurilor plîngerilor și recursurilor. Acest deziderat se desprinde din raționamentele Curții Constituționale în *Decizia nr. 104 din 17.10.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 132g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 243 alin. (1) lit. a), b) și c) din Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (spălarea banilor)* și anume,

„23. Curtea observă că obiectul acțiunii principale, aflat pe rolul instanței de judecată, îl constituie **examinarea, în temeiul articolului 313 din Codul de procedură penală, a unei plângeri** împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală, printre care ordonanța de recunoaștere în calitate de bănuît și ordonanța de punere sub învinuire.

24. În același timp, Curtea constată că textul contestat se referă la latura subiectivă a infracțiunii incriminate, fiind, prin urmare, **o normă materială**.

25. Astfel, deși au relevanță asupra calificării acțiunilor formulate în acuzare, totuși, aceste prevederi nu au incidență asupra procedurii examinării plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală în care a fost ridicată excepția, procedură în care urmează a fi aplicate **normele procedurale** în materie.

26. Prin urmare, Curtea reține că dispozițiile criticate de autorul excepției nu au incidență asupra soluționării cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.”

Cu toate că este lesne de înțeles despre aceea că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată doar în cazul în care normele constituționale invocate au incidență asupra normelor contestate, care urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei în fond, se atestă situații în care părțile ridică excepțiile la faza de urmărire penală în fața judecătorului de instrucție. În acest caz, asigurarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil prevalează are prioritate față de prezumția de constituționalitate a normei, iar suspunerea exercitării controlului judiciar al procedurii prejudiciare nu se justifică.

III. Simplificarea procedurii de examinare a cauzelor penale în cazul infracțiunilor excepțional de grave.

Potrivit **art. 30 alin. (3)** din Codul de procedură penală, cauzele penale în cazul infracțiunilor excepțional de grave, pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, se judecă în primă instanță, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

Din prevederea respectivă, care este o normă imperativă, rezultă că în cazul parvenirii în instanța de judecată a unei cauze penale în privința unei infracțiuni excepțional de grave pentru săvârșirea cărora legea prevede pedeapsă cu detențiune pe viață, prin încheierea președintelui instanței de judecată, aceasta se examinează în complet format din 3 judecători.

Examinarea în toate cazurile a acestui tip de cauze în complet format din 3 judecători, la momentul de față, se consideră inoportună și duce la tergiversarea procesului, or la stabilirea ședințelor de judecată este necesară consultarea agendei a tuturor celor 3 judecători ce intră în componența completului de judecată.

Mai mult ca atât, conform art. 30 alin. (4), cauzele penale deosebit de complicate, precum și cele care prezintă o mare importanță socială pot fi examinate, la decizia motivată a președintelui instanței judecătorești, în complet format din 3 judecători.

În Decizia nr. 40 din 29 martie 2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 265g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 30 alineatele (3) și (4) din Codul de procedură penală și a articolului 16¹ alin. (1) lit. g) din Legea privind organizarea judecătorească, Curtea Constituțională menționează că:

„29. Totuși, Curtea observă că, potrivit jurisprudenței Curții Europene, ține de competența tribunalelor naționale să-și gestioneze procedurile în vederea asigurării unei bune administrări a justiției. Atribuirea unui caz pentru examinare unui anumit judecător sau unui tribunal se încadrează în marja discreționară de care se bucură autoritățile

naționale în astfel de chestiuni. Este important ca distribuirea sau redistribuirea unei cauze să fie conforme cu articolul 6 § 1 din Convenție, în special cu exigențele independenței și imparțialității judecătorilor (*Sutyagin v. Federația Rusă*, 3 mai 2011, § 187; *Pasquini v. San Marino*, 2 mai 2019, §103).

30. În aceste circumstanțe, Curtea reține că oferirea președintelui instanței a competenței de a decide motivat cu privire la soluționarea cauzei de un complet format din trei judecători nu afectează, *per se*, dreptul la un proces echitabil, iar articolul 20 din Constituție nu este incident în acest caz. Pentru a fi respectat dreptul la un proces echitabil, este important ca judecătorul unic sau judecătorii completului care au fost desemnați să judece cauza să respecte exigențele independenței și imparțialității. În acest context, Curtea menționează că exigențele în discuție sunt asigurate inclusiv de instituția abținerii și cea a recuzării judecătorilor.”

În această ordine de idei, se propune **abrogarea alin. (3) din art. 30** din Codul de procedură penală, care în esență nu îngrădește dreptul persoanei la dreptul la apărare.

IV. Audierea persoanelor prin intermediul videoconferinței

Prezenta inițiativă se bazează pe practica pozitivă a utilizării aplicației de videoconferință de către instanțele naționale de judecată și instituțiile penitenciare, acumulată în contextul examinării chestiunilor prevăzute de prevederile art. 469, 473¹ și 473² din Codul de procedură penală, precum și practica acumulată în perioada de acțiune a prevederilor Dispoziției nr. 1 din 18 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale prin care a fost instituită posibilitatea examinării anumitor cauze și audierea deținuților prin intermediul aplicației de teleconferință și din aplicarea prevederilor Legii nr. 69/2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative.

Utilizarea videoconferinței în calitate de mijloc de comunicare judiciară în perioada situației de urgență, a permis soluționarea unor probleme stringente ce țin de escortarea și prezența fizică a persoanelor private de libertate la sediile instanțelor de judecată și a contribuit la respectarea condițiilor privind distanța socială și de limitare a interacțiunii directe între persoane, contribuind astfel la menținerea sănătății publice, inclusiv în mediul penitenciar și asigurarea respectării drepturilor omului. Ca rezultat al reorganizării sistemului judecătoresc, harta dislocării instanțelor judecătorești nu coincide cu harta dislocării instituțiilor penitenciare. Astfel, pentru asigurarea participării în instanța de judecată a persoanelor aflate în detenție este necesară asigurarea escortei la distanțe mari acestora, fapt care implică cheltuieli majore și disproporționate. De asemenea, escortarea persoanelor aflate în detenție la sediile instanțelor de judecată necesită implicarea unui număr mare de personal, inclusiv pentru asigurarea securității.

Astfel, atât din practicile aplicate pe plan național, cât și din practicile altor state rezultă că participarea persoanelor aflate în custodia statului în ședința de judecată, prin utilizarea sistemului de videoconferință, asigură o soluție optimă și corespunzătoare de organizare optimizată a procesului judiciar, contribuie în mod

direct la excluderea oricărui tratament inuman sau degradant, invocat de condamnați, atunci când sunt transportați cu mijloacele speciale pe perioade lungi, la temperaturi joase sau prea înalte, fără să poată să bea apă, să mănânce sau să-și satisfacă necesitățile fiziologice.

De asemenea, condamnații nu vor mai petrece timp îndelungat în încăperile instanțelor de judecată unde deseori nu sunt spațiile amenajate conform standardelor în domeniu sau în mijlocul de transport, până la escortarea în sala de ședințe. În egală măsură, va fi posibilă redistribuirea resurselor umane implicate în procesul de escortare la necesitățile reale ale sistemului administrației penitenciarului, astfel încât toate eforturile să fie direcționate spre îndeplinirea scopului prioritar, acela de responsabilizare și facilitare a reintegrării sociale a condamnaților, contribuind astfel la creșterea gradului de siguranță a comunității.

În vederea extinderii aplicării utilizării de către instanțele de judecată a videoconferinței, prezentul proiect vine să asigure această oportunitate, și anume extinderea utilizării aplicației de videoconferință în procesele de judecată în care sunt implicate persoanele, care la momentul judecării cauzei sunt deținute în instituțiile penitenciare. Precizăm că, **această opțiune** (audierea prin videoconferință) **nu va fi superioară solicitării persoanei de a participa nemijlocit și a fi audiată în ședința de judecată**, dacă nu intervin anumite situații excepționale, or art. 32 alin. (1) stabilește regula generală în care judecarea materialelor și cauzelor penale se desfășoară la sediul instanței.

Mai mult, Curtea Europeană a subliniat că desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței, nu este, ca atare, incompatibilă cu noțiunea de proces public și echitabil, dar trebuie să se asigure faptul că persoana poate urmări procesul și este ascultată fără impedimente tehnice (Marcello Viola v. Italia, 5 octombrie 2006, § 67-77; Sakhnovskiy v. Rusia [MC], 2 noiembrie 2010, § 98).

În acest sens, se propune operarea unor modificări în **art. 32 alin. (2)**, potrivit cărora se instituie posibilitatea judecării cauzelor penale în privința persoanelor deținute să se efectueze prin intermediul videoconferinței.

La fel, se propune completarea **art. 104 cu alin. (1¹)** ce va reglementa posibilitatea de audiere a bănuیتului, învinuitului, inculpatului aflat în detenție prin videoconferință în prezența unui apărător ales sau desemnat. Un motiv pentru a fi posibilă audierea bănuیتului, învinuitului, inculpatului aflat în detenție prin videoconferință constă în faptul că instituția penitenciară să dispună de mijloace tehnice corespunzătoare. În acest caz instanța de judecată se pronunță printr-o încheiere argumentată. Încheierea respectivă va putea fi atacată odată cu sentința, or art. 437 alin. (2) din Codul de procedură penală prevede că, încheierile pot fi atacate cu recurs numai o dată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs.

În contextul în care se propune de a dezvolta aplicare tehnologiilor informaționale la acțiunile procesuale de audiere, de asemenea, proiectul acordă

posibilitatea audierii martorului în ședința de judecată prin intermediul videoconferinței, intervenție necesară prin completarea **art. 370** cu dispoziții în acest sens. Dat fiind faptul că în majoritatea situațiilor este greu de asigurat prezența martorilor în ședințele de judecată, această intervenție va face posibilă asigurarea respectării celerității procesului, or uneori declarațiile unui martor într-un proces penal poate fi decisivă.

Astfel audierea martorului prin intermediul videoconferinței în ședința de judecată va fi posibil doar dacă va face dificilă asigurarea acestuia în judecată reieșind din mai multe circumstanțe obiective, cum ar fi: (i) aflarea lui peste hotarele Republicii Moldova; (ii) din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova; (iii) din cauza internării într-o instituție medicală sau (iv) a dizabilităților locomotorii. În asemenea situații, instanța de judecată printr-o încheiere motivată, va putea dispune audierea acestuia prin intermediul videoconferinței. Posibilitatea de audiere a martorului prin utilizarea videoconferinței va putea fi dispusă atât la cererea părților cât și din oficiu de către instanță.

Pornind de la riscurile de audiere a martorilor în afara sălilor de judecată și pentru a exclude pericolele de influențare a acestuia prin acțiuni de intimidare sau constrângere de a face declarații pătinoare/incrimatorii, se propune ca audierea acestora să fie efectuate în instituții ale statului, cum ar fi: sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, sediul instituției penitenciare, sediul instituției medicale, sediul de asistență socială, al autorității tutelare sau al organului de probațiune, cu condiția că acestea dispun de mijloace tehnice corespunzătoare.

Mai mult, în virtutea faptului că acestea vor asigura prezența martorului la ședințele de judecată prin intermediul videoconferinței, au obligația de a verifica și identitatea martorului.

În partea ce ține de audierea părții vătămate prin intermediul videoconferinței în ședința de judecată, se vor aplica corespunzător dispozițiile ce se referă la audierea martorilor. Astfel, la **art. 369 alin. (1)** se va opera mențiunea cu privire la acest fapt.

Art. 300 alin. (4) se propune a fi dat într-o redacție nou astfel încât ar permite ca judecătorul de instrucție, prin încheiere argumentată, să poată dispune examinarea demersurilor privind aplicarea arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării față de învinuitul aflat în detenție, prin intermediul teleconferinței. Totuși, persoana în privința căreia se examinează demersul privind aplicarea unei măsuri preventive privative de libertate trebuie adus în fața judecătorului de instrucție, însă la examinarea demersului de prelungire a măsurii preventive – arest preventiv, persoana poate solicita examinarea acestuia prin videoconferință.

Totodată, se propune de a reglementa în **art. 367 alin. (1)** că dispozițiile referitoare la audierea martorului prin intermediul videoconferinței i se aplică și părții vătămate. Aici ne referim la aceleași situații ca și ale martorului, când partea vătămată nu i se va putea asigura prezența fizică în judecată sau va fi dificilă asigurarea

prezenței în judecată reieșind din aceleași circumstanțe: (i) aflarea ei peste hotarele Republicii Moldova; (ii) din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova; (iii) din cauza internării într-o instituție medicală sau (iv) a dizabilităților locomotorii.

Prezentul proiect își propune utilizarea videoconferinței în cauzele penale exclusiv pentru instanțele judecătorești, reieșind din faptul că actualmente Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică poate asigura limitativ accesul la platforma de videoconferință, adică nu mai mult de 150 de utilizatori concomitent în cel mult 31 de ședințe, fapt pentru care face dificilă extinderea aplicării videoconferinței și pentru organele procuraturii.

În acest sens, ar fi oportun ca sistemul procuraturii să-și dezvolte un sistem de videoconferință separat în care să testeze posibilitățile și să analizeze riscurile, or în situația în care peste 700 de procurori și 400 de judecători vor avea cel puțin câte un caz de audiere a persoanei prin videoconferință, iar STISC-ul nu poate asigura concomitent decât conectarea a 150 de utilizatori la sistemul de videoconferință în cel mult 31 de ședințe, va face dificilă aplicarea în practică a acestora. Prin urmare, este prematur de a acorda posibilitatea organului de urmărire penală utilizarea videoconferinței la etapa de urmărire penală.

V. Modificarea procedurii de soluționare a cererii de recuzare și a declarației de abținere

Pentru asigurarea celerității procesului penal, se propune modificarea **art. 34 și 35 alin. (2)** din Codul de procedură penală. Altfel spus, pentru a diminua numărul cererilor de recuzare înaintate de unele părți în cadrul unui proces penal, în mod abuziv și repetitiv se propune ca odată cu înaintarea unei cereri de recuzare partea este obligată să indice absolut toate motivele de incompatibilitate enumerate la art. 33 din Codul de procedură penală care îi sunt cunoscute și aplicabile speței pentru a nu permite tergiversarea procesului cu înaintarea cererilor multiple pe diferite temeuri, la diverse etape ale examinării cauzei. Ca drept comparat exemplificăm modelul prevăzut în art. 67 din Codul de procedură penală al României unde există deja un astfel de model.

De asemenea se reiterează faptul că depunerea unei cereri de recuzare trebuie să fie însoțită de enumerarea temeiurilor de fapt în susținerea motivelor de incompatibilitate a judecătorului. Cererea de recuzare urmează a fi depusă în cadrul ședinței preliminare sau cel târziu până la începerea cercetării judecătorești. În cazuri excepționale cererea de recuzarea poate fi depusă și după începerea cercetării judecătorești doar dacă partea face dovada că nu a cunoscut și nici nu a putut să le cunoască pînă la începerea cercetării judecătorești despre existența temeiului de recuzare.

Examinarea cererii de recuzare va fi asimilată celei din procedura civilă, unde prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor (PIGD) cererea de recuzare se va distribui aleatoriu spre examinare unui alt judecător, care în termen de

3 zile lucrătoare va trebui să se expună dacă există sau nu motive de incompatibilitate vizavi de judecătorul sesizat.

Subliniem că, în cauza Tocono și profesorii prometeiști contra Moldovei, Curtea Europeană a constatat că ținea de obligația judecătorului de a se abține de la examinarea cauzei, dar nu de faptul că părțile au abuzat de dreptul lor de a înainta recuzări. Respectiv, art. 34 alin. (1) din proiect impune *prima facie* obligația judecătorului de a se abține de la judecarea cauzei.

Mai mult, Curtea a punctat că imparțialitatea trebuie să vină de la buna-credință atât a judecătorului cât și a părților. Or, Curtea a făcut o distincție între o abordare subiectivă și obiectivă a circumstanțelor care denotă obligativitatea judecătorului care urma să se abțină de la judecarea cauzei, iar dacă cineva pretinde o importanță a circumstanțelor că un judecător nu este imparțial, aceasta nu este decisivă, dacă această bănuială poate fi obiectiv justificată.

Prin urmare, articolul 34 respectă standardele impuse de art. 6 CEDO, fără a aduce îngrădire drepturilor persoanelor de a fi judecate de către un tribunal imparțial.

VI. Remediarea procedurii de tergiversare a cauzei în cazul cererilor de strămutare

Instituția strămutării este unul dintre instrumentele procesuale folosite deseori în mod abuziv de către părți și alți participanți la proces, cu scopul tergiversării procesului penal. De cele mai dese ori, cererea de strămutare este înaintată formal, fără ca cererea să cuprindă cel puțin elemente de fapt. Pentru redresarea acestei situații, **art. 47 alin. (1)** se propune a fi completat astfel încât partea care înaintează cerere de strămutare a cauzei să o motiveze cu elemente de fapt și de drept, astfel încât să cuprindă în mod clar acele circumstanțe pe care se întemeiază „pretenția” părții de a cerere strămutarea cauzei.

Deși actualmente, legislația prevede posibilitatea Curții Supreme de Justiție să suspende judecarea cauzei după ce a fost sesizată cu cerere de strămutare, acest fapt nu se justifică, or suspendarea judecării cauzei are loc doar în anumite cazuri în care din motive incerte și imposibile de a se desfășura în condiții normale a judecării cauzei. Însă, ținând cont de faptul că examinarea cererii de strămutare nu impune timp îndelungat de examinare, nu se justifică nici suspendarea judecării cauzei, fapt pentru care **alin. (3) din art. 47** va reglementa expres acest fapt.

Scopul modificărilor propuse la instituția strămutării cauzei este evitarea tergiversării examinării cauzelor, accentul fiind pus pe responsabilizarea justițiabililor. De aceea, proiectul de lege prevede la **art. 50** că se va completa cu **alin. (3)** în care se va stabili că cererile de strămutare înaintate de părți după începerea cercetării judecătorești sau cele repetate pentru aceleași motive vor rămâne neexamineate și se vor anexa la materialele dosarului printr-o încheiere ce urmează a fi consemnată în procesul-verbal al ședinței de judecată.

VII. Aplicarea instituției medierii ca metodă de soluționare alternativă a cauzelor penale

Prin modificarea **art. 52 alin. (1) pct. 24¹)** și **art. 57 alin. (2) pct. 16¹)** din Codul de procedură penală se urmărește indicarea expresă a categoriilor de acte din dosarul penal la care poate avea acces mediatorul, întrucât cuvintele „informația necesară” din redacția actuală este una generală și lasă o marjă largă de discreție procurorului sau organului de urmărire penală. Pentru a face mai ușoară identificarea actelor ce urmează să le utilizeze mediatorul în procesul de mediere, se impune modificarea respectivă.

Totodată, în vederea perfecționării mecanismului de mediere în materie penală se operează modificări la **art. 344¹** Codul de procedură penală. Din practica ultimilor ani, s-a remarcat că părțile în procesul penal omit posibilitatea de exercitare a dreptului de a solicita emiterea încheierii cu privire la dispunerea efectuării procedurii de mediere. După omiterea termenului nerezonabil de 3 zile, instanțele judecătorești ar putea să refuze dispunerea efectuării procedurii de mediere, reieșind din prevederile legale în vigoare. Drept, consecință, justițiabilii sunt privați de dreptul la mediere cu încetarea procesului în temeiul încheierii tranzacției de mediere, precum și sunt afectați în dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 CEDO. Prin urmare, prin modificările propuse se urmărește garantarea dreptului la mediere la orice etapă a procesului penal, fără a fi afectat principiul examinării cauzei în termen rezonabil, dar și încurajarea valorificării procedurilor de mediere la o etapă cât mai incipientă de examinare judiciară, pentru a evita anumite costuri și pentru a eficientiza timpul și volumul de muncă al instanțelor judecătorești.

Subsecvent, în scopul respectării principiului confidențialității în procesul de mediere, se propune la **art. 90 alin. (3)** ca mediatorul și participanții la mediere să nu poată fi audiați, cu excepția cazului prevăzut la art. 6 alin. (5) din *Legea cu privire la mediere*, care prevede că mediatorul nu este obligat să respecte confidențialitatea informației de care ia cunoștință în cadrul procesului de mediere, atunci când divulgarea informației are drept scop protejarea interesului superior al copilului sau prevenirea și/sau curmarea unei infracțiuni, cu excepția situațiilor prevăzute la art. 276 din Codul de procedură penală, fapt despre care mediatorul este obligat să sesizeze autoritățile competente. Ca excepție, în condițiile art. 6 alin. (5), mediatorul poate fi chemat în calitate de martor.

VIII. În partea ce ține de ajustarea legislației în baza Hotărîrii Curții Constituționale nr. 31 din 29.11.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul penal și din Codul de procedură penală (accesul părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale)

Modificările de la art. **art.60 alin. (1) pct.7)** și **alin. (6)** și **art. 80 alin. (1) pct. 8) și alin. (1¹)** din Codul de procedură penală, au fost operate în vederea în vederea aplicării corecte și uniforme a legislației, fapt ce reiese din Hotărârea Curții Constituționale cu nr.31 din 29.11.2018.

Astfel, Curtea Constituțională a recunoscut constituționale textul „din momentul încheierii urmăririi penale” de la articolul 60 alin. (1) pct. 7) și textul „din momentul terminării urmăririi penale” de la articolul 80 alin. (1) pct. 8) din Codul de procedură penală, în măsura în care acestea nu se aplică victimelor torturii și reprezentanților acestora, care trebuie să aibă acces la toate materialele cauzei penale pe durata urmăririi penale, cu excepția cazului când accesul în discuție poate fi restricționat de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: (i) restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă; (ii) restricția se referă doar la anumite acte procedurale și (iii) există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale. Astfel, prin versiunea propusă se asigură un echilibru între atribuțiile organului de urmărire penală la respectarea confidențialității urmăririi penale, pe de o parte, și dreptul părților vătămate la accesul la materialele cauzei penale, pe de altă parte.

Menționăm că, deși Curtea Constituțională a efectuat o analiză a dreptului de acces a părții vătămate și al reprezentantului acesteia la materialele urmăririi penale prin prisma infracțiunii de tortură, totuși considerăm ca accesul la materialele cauzei penale poate fi asigurat tuturor părților vătămate și reprezentanților acestora indiferent de categoria de infracțiuni, asigurând în acest sens, un echilibru procedurii penale, or prin Decizia nr. 66 din 18.05.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 135a/2020 privind controlul constituționalității unor dispoziții din Codul penal și din Codul de procedură penală, Curtea Constituțională a menționat:

„24. Pe plan național, **reglementarea instituției dezvăluirii probelor și a accesului acuzaților la materialele cauzei ține de competența legislativului**, Curții revenindu-i sarcina să examineze dacă legislația oferă garanții suficiente care ar asigura caracterul echitabil al procedurii penale în ansamblu. Astfel de garanții au fost identificate anterior de către Curte în Decizia nr. 107 din 7 noiembrie 2017, fiind citate la §§ 15-18 *supra*.

28. [...] Curtea observă că în unele state, *e.g.* Letonia, Bulgaria, Italia, materialele cauzei i se prezintă acuzatului după finalizarea urmăririi penale. În alte state, *e.g.* România și Germania, avocatul are dreptul să solicite consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal, însă acest drept îi poate fi restricționat de către procuror.

29. **În consecință, alegerea unei opțiuni ține de competența legislatorului** și nu constituie o problemă de constituționalitate în măsura în care există suficiente garanții apte să asigure caracterul echitabil al procedurilor penale.”

Pornind de la aceste raționamente pe care Curtea Constituțională le-a aluat în consdierare la emiterea hotărârii respective, prin prezentul proiect se propune ca părții vătămate și reprezentantului acesteia să i se asigure accesul la materialele cauzei penale și să i se permită să-și noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului când se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată.

Această restricție urmează a fi apreciată de procuror pentru fiecare caz individual, ținând cont de acele criterii trasate de însăși Curte în HCC nr. 31/2018.

Totuși, pentru ca procurorul să poată institui anumite restricții părții vătămate la materialele cauzei, în motivarea ordonanței acesta urmează să țină cont de considerentele Curții Constituționale statuate la pct. 72 și 73 în care să asigure respectarea standardului „participării efective la anchetă”, așa cum dă de înțeles Curtea Europeană în jurisprudența sa referitoare la articolele 2 și 3 din Convenție, privite sub aspect procedural.

72. Astfel, Curtea Europeană a considerat că nu a fost respectat standardul „participării efective la anchetă” în următoarele situații:

- atunci când victima a fost informată doar cu privire la suspendarea și la reluarea urmăririi penale, nu și despre alte evoluții semnificative ale cauzei (*Shaipova și alții v. Rusia*, 6 noiembrie 2008, § 100);

- atunci când victima a fost lipsită de orice informații semnificative cu privire la desfășurarea urmăririi penale timp de mai mult de cinci ani (*Khamzatov și alții v. Rusia*, 28 februarie 2012, § 152);

- atunci când rudele apropiate ale victimei au primit de la autorități doar raportul cu privire la expertiza medico-legală, fără să li se dezvăluie orice altă informație, deși au depus cereri de mai multe ori în acest sens (*Beker v. Turcia*, 24 martie 2009, § 49);

- atunci când reclamantei i s-a permis să vadă patru fotografii cu locul exploziei și alte cinci documente din dosar, fără a putea face fotocopii; acesteia nu i s-a înmănat niciun proces-verbal cu privire la declarațiile martorilor sau cu privire la alte măsuri procedurale întreprinse de către organul de urmărire penală și nu a primit informații detaliate despre acțiunile pe care organul de urmărire penală urma să le întreprindă (*Mezhiyeva v. Rusia*, 16 aprilie 2015, § 75).

73. În alte cazuri, Curtea Europeană a considerat că a fost respectat standardul „participării efective la anchetă” a victimei:

- atunci când reclamanților li s-a acordat accesul la materialele dosarului la scurt timp de la începerea investigațiilor și au primit toate deciziile procurorului regional și ale procurorului general, inclusiv răspunsurile la numeroasele lor întrebări, de îndată ce acuzațiile împotriva celui de-al doilea și celui de-al treilea solicitant cu privire la complicitate și instigare la tentativa de omor au fost retrase (*Jørgensen și alții v. Danemarca*, 28 iunie 2016, §§ 71-72);

- atunci când reclamanții nu au fost informați despre derularea anchetei pentru că de la demararea etapei inițiale a investigației nu au apărut informații semnificative care trebuiau comunicate (*Emin și alții v. Cipru și alte cereri* (dec.), 3 aprilie 2012, § 35);

- atunci când organul de urmărire penală nu le-a comunicat reclamanților numele posibililor suspecti, pentru că nu a acumulat dovezi suficiente împotriva acestora și că o eventuală comunicare a acestei informații putea crea riscul ca reclamanții să presupună că indivizii erau, de fapt, vinovați, fapt ce putea avea repercusiuni nedorite (*Muratpahić v. Bosnia și Herțegovina* (dec.), 2 septembrie 2014, § 32) etc.

În altă ordine de idei menționăm că art. 59 alin. (1) din Codul de procedură penală prevede că, parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, **cu acordul victimei**. Astfel, art. 59 condiționează **recunoașterea** calității de parte vătămată **de voința persoanei (victimei)** și cauzarea unui prejudiciu, dar nu de etapa procesuală a cauzei penale.

Prin urmare, în ipoteza în care victima în ședința de judecată solicită instanței recunoaștere ei în calitate de parte vătămată, soluția instanței, evident va fi emiterea încheierii de recunoaștere a victimei în calitate de parte vătămată, cu explicarea drepturilor și obligațiilor pe care le are. În caz contrar, s-ar aduce atingere art. 2 CEDO sub aspect procedural. Avînd în vedere aceste raționamente, intervențiile la **art. 59 alin. (2) și (3)** sunt evidente și vor înlătura omisiunea respectivă.

IX. Acordarea drepturilor suplimentare apărătorului

Conform art. 92 alin. (2) pct. 6) din Codul de procedură penală, avocatul martorului este în drept a se adresa, cu permisiunea organului de urmărire penală, persoanei interesele căreia le reprezintă cu întrebări, observații, îndrumări. Cu toate acestea, dreptul de adresare a întrebărilor nu este expres stipulat. Astfel, la **art. 68 alin. (1) pct. 3¹)** și **art. 80 alin. (1) pct. 3¹)** proiectul acordă această prerogativă în vederea asigurării unei apărări eficiente.

La fel, proiectul vine cu completări care impun respectarea prevederilor art. 2 alin. (4) din Codul de procedură penală. Importanța prevederilor Codului de procedură penală în reglementarea procesului penal, este reiterată în art. 2 alin. (4) și anume: *Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod*. În acest sens, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărîrea nr. 1/2008 prin care a confirmat limitarea aplicării prevederilor Codului de procedură penală numai de Constituție și tratatele internaționale, nu și de orice alte legi naționale, neincluse în cod. Astfel, prin completarea art. 60 alin. (1) cu **pct. 21)**, și respectiv art. 80 alin. (1) cu **pct. 18)** se urmărește acordarea asistenței juridice efective pentru persoana în interesele căreia acționează apărătorul în vederea acordării dreptului de a solicita informații pe orice suport, referințe, copii certificate corespunzător ale actelor necesare de la instanțele judecătorești, organele de drept, autoritățile publice, alte persoane și organizații.

Cu toate acestea, solicitarea de informații nu constituie accesul la toate materialele cauzei penale. De aceea, prin intervențiile respective, i se atribuie un drept apărătorului ce urmează să-l valorifice la etapa urmăririi penale. Deci, se urmărește acordarea asistenței juridice efective pentru persoana în interesele căreia acționează apărătorul. Restricția apărătorului de acces la materialele cauzei penale prevăzut la art. 68 alin. (1) pct. 10) nu exclude și dreptul acestuia de a solicita informații sau copii la documente ce se află în dosar, or dispozițiile art. 68 alin. (1) pct. 21) sunt condiționate de faptul că informațiile sunt necesare în vedea acordării asistenței juridice pentru persoana în interesele căreia acționează apărătorul.

Aceleași raționamente sunt valabile și pentru intervențiile de la art. 80 alin. (1) pct. 18) din proiect.

X. Reprezentantul succesorului reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile

Pornind de la faptul că fiecare persoană are dreptul ca într-un proces să fie asistat de un avocat sau să aibă un reprezentant, se reține că succesorul procedural de asemenea trebuie să aibă dreptul să fie reprezentat de un avocat – reprezentant. Astfel,

art. 79 vine să clarifice acest aspect, în care în practica de urmărire penală există neînțelegeri privind legalitatea participării avocatului în calitate de reprezentant al succesorului procedural.

XI. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 12 din 06.04.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 77, 81 și 315 din Codul de procedură penală (omisiunea includerii soțului ca succesor al părții vătămate sau al părții civile)

Prin Hotărârea nr. 12 din 6 aprilie 2021, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional articolul 81 din Codul de procedură penală, în partea ce ține de omisiunea includerii soțului în calitate de potențial succesor al părții vătămate sau al părții civile. Raționamentele Curții se reduc la aceea că în calitate de succesor al părții vătămate sau al părții civile poate fi recunoscută **doar una din rudele ei apropiate**, iar articolul 6 pct. 41) din Codul de procedură penală dă definiția de „rudă apropiată”, i.e. copiii, părinții, frații și surorile, bunicii și nepoții. Prin urmare, nu există o incertitudine referitoare la cercul de persoane care ar putea fi considerate succesori ai părții vătămate sau ai părții civile, condiții, care rezultă că în baza prevederilor contestate soțul/soția părții vătămate sau a părții civile nu poate fi admis(ă) în procesul penal în calitate de succesor.

De asemenea, Curtea a declarat neconstituțional textul „În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, decizia de a alege succesorul îi revine procurorului sau instanței de judecată.” din articolul 81 alin. (2) din Codul de procedură penală.

În acest sens, Curtea a reținut că potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, soția reclamantului decedat poate fi acceptată în proces în calitate de victimă indirectă. Având în vedere relațiile familiale ce derivă dintr-o căsătorie, Curtea admite că soția/soțul poate avea un interes legitim de a participa la procesul penal, datorită unei „legături suficiente” cu victima decedată. Așadar, Curtea nu a constatat niciun scop legitim pentru prevederile normative care impun atribuirea calității de succesor al părții vătămate sau al părții civile doar unei singure persoane. Prin urmare, dispozițiile articolului 81 alin. (2) teza a II-a din Codul de procedură penală nu contribuie la realizarea unui scop legitim permis de articolul 54 din Constituție.

În vederea redresării acestor inadvertențe, prin proiect se impune modificarea art. 81 alin. (2) teza a II-a din Codul de procedură penală. Astfel, prin operarea modificărilor la **art. 81 alin.(2) teza a II-a** a fost redat într-o nouă redacția astfel încât să fie posibilă recunoașterea în calitate de succesor al părții vătămate sau părții civile și soțul sau soția acestuia mai multe rude apropiate care solicită recunoașterea în această calitate. Evident este faptul că, în ipoteza în care mai multe rude apropiate vor solicita această calitate, procurorul sau instanța de judecată, urmează să stabilească temeiurile pentru recunoașterea persoanei în această calitate, iar în cazul în care la una dintre aceste persoane lipsesc temeiurile suficiente, va recunoaște doar acele persoane

care întrunesc condițiile pentru a avea calitatea de succesor al părții vătămate sau al părții civile.

De menționat că art. 81 alin.(1) din Codul de procedură penală în redacția actuală admite în procesul penal în calitate de succesor doar pentru partea vătămată, pe cînd art.59 alin. (1) din Codul de procedură penală ne stabilește că pentru a recunoaște persoana în calitate de parte vătămată este nevoie de **un acord al victimei**. În cazul în care are loc comiterea infracțiunii prevăzute de art.145 din Codul penal, victima nu este în viață și nu își poate exprima acordul pentru recunoașterea unei anumite persoane în calitate de parte vătămată. Respectiv suntem în prezența unei succesiuni procesuale pe care victima nu-și poate exprima acordul, însă art. 81 nu prevede calitatea succesorului victimei. În acest sens, intervențiile în **art. 81** vin să clarifice aceste lacune.

XII. Revizuirea prevederilor privind admiterea, desemnarea și înlocuirea apărătorului

În scopul evitării abuzurilor de drepturile procedurale de către părți (procurori, avocați etc.) ce duc la tergiversarea proceselor de judecată, se impune clarificarea și ajustarea normelor care vizează cazurile în care participarea apărătorului este obligatorie, precum și condițiile clare în care poate fi desemnat sau înlocuit apărătorul. Prin urmare, modificările de la **art. 17, 69, 70, 71 și 72** sunt dictate de necesitatea perfecționării continue a cadrului normativ și în special a practicilor formate în partea ce ține de acordarea asistenței juridice garantate de stat. Or, prin modificările propuse la articolele vizate, se urmărește pe de o parte, eliminarea cazurilor de abuz și pe de altă parte, facilitarea și clarificarea unor dispoziții privind accesul persoanelor la asistența juridică garantată de stat.

Reținem că în cadrul activității organelor de urmărire penală, a avocaților și a instanțelor de judecată s-a constatat că în privința prevederilor din legislația procesul-penală, care se referă la participarea obligatorie a apărătorului la procesul penal (art. 17, 69-72, 322, etc.), există numeroase interpretări divergente și respectiv practici diferite.

Caracterul neuniform în interpretarea normelor respective este determinat de formulările normative generale și insuficient de clare care se referă la cazurile în care prezența apărătorului la procesul penal este obligatorie, precum și, în special, care se referă la modalitatea de asigurare a prezenței acestuia (*i.e.* procedura desemnării avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și de înlăturare a apărătorului).

Din cauza acestor deficiențe, determinate de lacunele normative și interpretările extensive a prevederilor legale, s-au atestat tergiversări semnificative a proceselor penale, atât la faza urmăririi penale, cât și la faza judecării.

Pornind de la aceste raționamente, se propune ajustarea normelor care se referă la participarea obligatorie a apărătorului la procedurile penale, în vederea înlăturării deficiențelor procesuale existente, prin formularea clară și exactă a prevederilor

normative relevante, în strictă conformitate cu art. 6 § 3 (c) din *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (cauzele *Quaranta c. Elveția*; *Coresana c. Regatul Unit*; *Pakelli c. Germania*; *Tsonyo Tsonev c. Bulgaria (nr. 2)*; *R.D. c. Polonia*; *Granger c. Regatul Unit*; *Benham c. Regatul Unit*; *Zdravko c. Bulgaria*; *Pham Hoang c. Franța*; *Twalib c. Grecia*)¹, precum și standardele procesual-penale din legislația comparată în materia participării obligatorii a apărătorului la procesul penal (Germania, România, Țările de Jos, Georgia).

Astfel, în vederea asigurării dreptului la apărare efectivă, se propune:

- reformularea listei cazurilor în care participarea apărătorului la procesul penal este obligatorie;
- enumerarea criteriilor care urmează a fi reținute pentru determinarea faptului că „interesele justiției” cer participarea obligatorie a apărătorului;
- interzicerea posibilității de a renunța de la apărător în cazul în care participarea acestuia în cadrul procesului penal este obligatorie;
- revizuirea modalității de înlocuire a apărătorului, astfel încât să fie asigurate garanții procesuale efective pentru pregătirea apărării;
- formularea clară și exactă a prevederilor relevante, astfel încât să fie eliminate interpretările extensive și eronate în materia participării obligatorii a apărătorului la procesul penal.

XIII. Aspecte privind interpretii și traducătorii

În scopul asigurării unui proces de judecată echitabil și accesibil tuturor participanților la proces, indiferent de limba vorbită, precum și în scopul efectuării traducerilor juridice și interpretărilor la procesul penal, prin **art. 6 pct. 19), 48) și art. 85** se urmărește unificarea reglementărilor juridice a instituției traducătorilor și interpreților autorizați, precum și antrenarea de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată în procesul penal doar a persoanelor autorizate pentru traducerea orală sau scrisă dintr-o limbă în alta și/sau traducerea semnelor celor surzi, muți ori surdomuți, mijlocind astfel înțelegerea dintre două sau mai multe persoane.

Mai mult ca atât, Ministerul Justiției ține Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați, care poate fi accesat pe pagina web oficială a instituției.

Dat fiind faptul că în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați nu sunt incluse persoane autorizate care să ofere servicii de traducere pentru tot spectrul de limbi străine, care în prezent se întâlnesc în practică, și pentru a nu face dificilă sau chiar uneori imposibilă activitatea organelor de drept la asigurarea respectării dreptului bănuțului, învinuțului sau inculpatului la traducere, art. 85 **alin. (1¹)** va prevedea o derogare de la dispozițiile generale prin care pot fi desemnați în

¹ *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial (criminal limb)*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2022, pp. 87 și 88, §§ 477-484.
https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf

calitate de interpret sau traducător persoanele neincluse în Registrul de stat al interpreților și traducătorilor autorizați dacă nu există interpreți sau traducători autorizați din/în limbile pentru care se solicită interpretarea și/sau traducerea ori interpreții și/sau traducătorii autorizați nu pot fi contractați pentru efectuarea interpretării și/sau traducerii.

Ținând cont de evoluțiile relațiilor sociale în partea ce ține de comunicarea prin intermediul diferitor conexiuni electronice, prin completarea **art. 85** cu **alin. (1²)** proiectul urmărește scopul de a permite ca interpretul, indiferent de domiciliul sau locul său de muncă, chiar dacă se află într-o altă localitate să poată efectua interpretarea și prin intermediul videoconferinței, care se asigură de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

XIV. Drepturi egale preveniților și persoanelor condamnate la liberarea din detenție în cazul îmbolnăvirii de o boală gravă

În privința persoanelor condamnate, legiuitorul penal a instituit un mecanism de liberare de la executarea pedepsei a persoanei grav bolnave, fapt care se constată în mod corespunzător.

În ceea ce privește deținuții care nu au statut de condamnat, legislația procesual-penală prevede aplicarea liberării de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave doar la adoptarea sentinței, când persoana are statut de inculpat (a se vedea art. 389 alin. (4) pct. 2) din Codul de procedură penală).

Astfel, în lipsa unui mecanism de liberare a deținutului grav bolnav în perioada arestării preventive, se constată un tratament diferențiat a deținuților, care, de fapt, se află în situații similare.

În consecință, persoanele care beneficiază de prezumția nevinovăției, cei care sunt arestați preventiv, sunt tratați defavorizat în raport cu persoanele condamnate; prin urmare, starea de aflare în detenție preventivă continuă deși în cazul condamnării, pot fi liberați de la executarea pedepsei stabilite în legătură cu starea gravă a sănătății.

Trebuie de ținut cont de faptul că arestarea preventivă poate fi aplicată pe un termen de până la 12 luni cumulativ, până la pronunțarea sentinței de către instanța de fond (a se vedea art. 185 și 186 din Codul de procedură penală). Totodată, perioada arestării poate depăși semnificativ termenul menționat, deoarece în majoritatea cazurilor, prin sentință se menține această măsură preventivă până la intrarea ei în vigoare, iar majoritatea sentințelor se contestă prin folosirea căilor ordinare de atac [apelul și recursul] de către părți, care se examinează de către instanțele ierarhic superioare, de regulă, un timp îndelungat.

Prin urmare, situația persoanelor aflate în arest preventiv și a celor condamnate la închisoare este similară, luând în considerație faptul că ambele grupuri vizate sunt private de libertate și, deci, trebuie tratate în mod egal. Mai mult decât atât, art. 306 alin. (1) din Codul de executare prevede că dispozițiile referitoare la drepturile persoanelor condamnate se aplică în modul corespunzător persoanelor aflate sub arest preventiv.

Astfel, prin tratarea diferită a persoanelor condamnate de cele arestate grav bolnave, ultimele fiind dezavantajate de inegalitate în dreptul de a beneficia de măsura de protecție enunțată și, prin urmare, se încalcă grav art. 3 și 14 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârile sale, a condamnat mai multe cazuri de tratare diferită a prevenitului arestat în raport cu cea a persoanei condamnate (a se vedea, printre altele, hotărârile: *Gülay Çetin c. Turcia* din 05.03.2013; *Clift c. Regatul Unit* din 13.07.2010, *Mouisel c. Franța* din 14.11.2002).

Suplimentar, în rezultatul sintezei practicii de examinare a demersurilor cu privire la liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave în condițiile art. 469-471 din Codul de procedură penală, proiectul prevede propuneri de îmbunătățire a acestui proces.

Actualmente, demersurile sistemului administrației penitenciare privind liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave, se examinează în termene îndelungate. Lipsa termenelor-limită în legislația procesual-penală în acest sens, permite instanței de judecată de a stabili date îndepărtate la examinarea demersului și amânarea examinării lui pe diferite motive (neprezentarea părților în proces, neprezentarea raportului de expertiză judiciară medico-legală etc.).

Astfel, în majoritatea cazurilor, durata examinării demersurilor variază între 3 și 9 luni. Ca rezultat, o parte din persoanele înaintate la liberare din detenție decedează în instituțiile penitenciare, iar procesele în aceste cauze încetează. În acest context, atragem atenție la faptul că potrivit informațiilor prezentate de Administrația Națională a Penitenciarelor, din 32 de condamnați grav bolnavi înaintați la liberare din detenție în perioada anilor 2016-2019, 13 din ei au decedat în procesul examinării demersurilor.

Prin urmare, în vederea reducerii riscului deceselor în instituțiile penitenciare a persoanelor grav bolnave, proiectul propune intervenții în partea ce ține de modul de soluționare a demersurilor privind liberarea din detenție a persoanelor grav bolnave și stabilirea anumitor condiții și termene-limită de examinare a acestor cauze.

Astfel, se propune de completat **art. 97** din Codul de procedură penală cu o nouă prevedere prin care se evidențiază o circumstanță nouă - îmbolnăvirea bănuیتului, învinuitului sau inculpatului de o boală gravă ce împiedică executarea pedepsei, care se constată fie în baza concluziilor Comisiei medicale consultative al Administrației Naționale a Penitenciarelor, fie prin raportul expertizei medico-legale.

Cît ține de Consiliul medical consultativ al Administrației Naționale a Penitenciarelor subliniem că după aprobarea Hotărârii Guvernului privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de examinare medicală a deținuților grav bolnavi pentru aplicarea liberării de la executarea pedepsei sau pentru înlocuirea, revocarea arestului preventiv, precum și a Listei bolilor care împiedică aflarea persoanelor în detenție, se va institui Consiliul medical consultativ al Administrației

Naționale a Penitenciarelor, fiind în concordanță cu standardele europene și urmează să-i revină sarcina constatării bolii ca fiind una gravă.

Actualmente, conform Ordinului ministrului justiției nr. 331/2006, procedura implică trei comisii de examinare și evaluare: Consiliul Medical Consultativ, Comisia Medicală Psihiatrică și Comisia Medicală Specială, iar durata medie de parcurgere a întregului proces este de aproximativ 6 luni.

Astfel, întru prevenirea deceselor în penitenciare a deținuților grav bolnavi ce sunt eligibili pentru eliberare se poate realiza reducând numărul de comisii de examinare și evaluare, adică prezentarea dosarelor unei singure comisii fără a mai fi necesare deciziile prealabile a altor comisii, eliminarea birocrăției din procesul de sesizare și stabilirea termenelor clare pentru fiecare factor de decizie implicat în această procedură. Prin această completare se vor reglementa modalitățile de constatare a faptului de îmbolnăvire a persoanelor vizate [bănuitul, învinuitul sau inculpatul] de o boală gravă, care vor servi atât la luarea deciziei privind oportunitatea liberării din arest, cât și la adoptarea sentinței de liberare a persoanei de la executarea pedepsei penale.

La **art. 143** din Codul de procedură penală, se propune completarea cu prevederi noi prin care se va obliga organul de urmărire penală, procurorul sau, după caz, instanța de judecată să dispună efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea stării sănătății bănuितului, învinuitului sau inculpatului privat de libertate în cazul prezenței unor indici de îmbolnăvire de o boală gravă, ce va fi folosită ulterior ca mijloc de probă la adoptarea sentinței.

Art. 187 din Codul de procedură penală se propune de completat cu obligația administrației instituției de deținere a persoanelor reținute sau arestate de a informa imediat procurorul sau, după caz, instanța de judecată pe rolul căreia se află cauza penală și apărătorul acestora despre faptul depistării bolilor grave la persoanele deținute, această procedură având drept scop inițierea procesului de revocare sau înlocuire a arestului preventiv în privința acestor categorii de deținuți.

Totodată, reiterăm asupra necesității modificării **art. 187** și **art. 195** din Codul de procedură penală, deoarece prin acestea se urgentează procesul privind eventuala liberare a prevenitului din stare de arest preventiv în legătură cu îmbolnăvire lui de o boală gravă, manifestat prin obligarea expresă a instituției penitenciare de a veni cu o reacție rapidă în acest sens către procuror sau, după caz, instanța de judecată, care la rândul lor vor avea obligația să examineze soluția în termene restrânse, strict stabilite de lege. Important la acest capitol este de menționat că Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în stare de arest, procedura examinării medicale ale acestora și modelul concluziei medicale urmează a fi aprobat de Guvern.

Soluție similară se prevede și în propunerea de completare a **art. 471 alin. (5)** *idem*. Astfel, comparativ cu legislația în vigoare care nu stabilește o perioadă expresă de examinare a demersurilor privind liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave, prin modificări se propun limite stricte, în așa măsură încât

examinarea cauzei de la data recepționării demersului până la data emiterii hotărârii se va desfășura în termene maximal de restrânse.

XV. Audierea martorului minor

Recomandările și principiile internaționale privind audierea copiilor constituie esența analizei practicilor privind desfășurarea audierii copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. Republica Moldova și-a asumat angajamente pentru un sistem de justiție care să respecte și să asigure drepturile și libertățile fundamentale tuturor copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. Audierea în condiții speciale a copiilor martori ai infracțiunilor are drept scop obținerea declarațiilor prin evitarea traumatizării în cadrul unei justiții prietenoase copilului. Modalitatea de audiere specială a copiilor contribuie esențial la evitarea revictimizării copilului atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecare a cauzei penale.

În acest sens, proiectul de lege prin intervențiile de la **art. 110¹** alin. (1¹), propune trasarea unei linii de demarcare între minorii de până la 14 ani și cei care au împlinit deja această vârstă, în partea ce ține de durata audierii. La moment, potrivit prevederilor art. 481 alin. (1) martorul minor nu poate fi audiat mai mult de 2 ore fără întrerupere, iar în total audierea nu poate depăși 4 ore pe zi. Considerăm judicios reducerea termenului maxim admisibil de audiere și stabilirea acestuia în dependență de vârsta copilului interogat. Prin urmare, proiectul prevede că audierea martorului minor nu poate dura mai mult de 1 oră fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 2 ore pe zi, în cazul minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, iar în cazul minorului care a împlinit vârsta de 14 ani audierea nu poate dura mai mult de 2 ore fără întrerupere și 4 ore în total pe zi. Or, starea psihică a unui copil de 9 ani diferă enorm de cea a unui copil de 16 ani, iar prin modificările enunțate se urmărește reducerea la maxim a revictimizării copilului. Totodată, dacă starea sănătății martorului minor nu permite audierea în intervalele prevăzute de lege, durata audierii se va stabili ținând cont de indicațiile medicului.

Modificările operate la **alin. (3)** prevăd expres interdicția bănuیتului, învinuitului, părții civilmente responsabile de a participa la audiere.

Subsidiar, se propune la **art. 110¹ alin. (8)**, ca la audierea suplimentară/repetată a copilului-martor al infracțiunii să se asigure participarea aceluiași intervievator care a participat la audierea inițială și care deja a stabilit contactul necesar cu copilul și a câștigat încrederea acestuia.

La fel atragem atenția că, Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, Lanzarote, 25 octombrie 2007 orientează Statele-părți, în Articolul 35, că va lua măsurile legislative sau de altă natură necesare pentru a se asigura că audierile copilului au loc în spații concepute sau amenajate în acest scop și numărul audierilor este cât mai limitat posibil, menținându-se în limitele minime necesare pentru scopurile procesului penal.

XVI. Reținerea persoanei în unul din punctele comune de trecere a frontierei de stat

Necesitatea elaborării proiectului este impusă, pe de o parte, de realizarea Programului de activitate al Guvernului (Obiectivul „*Aprofundarea cooperării cu Ucraina, inclusiv în managementul comun al frontierei*”), precum și de scopul urmărit, pe de altă parte - asigurarea respectării drepturilor și garanțiilor procesuale ale persoanelor reținute în punctele comune de trecere a frontierei de stat.

Ținem să menționăm că, începând cu 31 mai 2017, autoritățile de frontieră și vamale moldo-ucrainene au demarat controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor în punctul comun de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene „Pervomaisc-Cuciurgan” (pe teritoriul Ucrainei).

Totodată, în conformitate cu *Strategia națională de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023*, aprobată prin *Hotărârea Guvernului nr. 1101/2018*, conceptul de control comun la frontiera moldo-ucraineană urmează a fi extins, iar la frontiera moldo-română, inițiat.

Astfel, proiectul propus este parte a complexului de măsuri pentru implementarea și dezvoltarea conceptului menționat; scopul final fiind cel de implementare a unui sistem eficient și cuprinzător de management al frontierei de stat. Prin adoptarea actului normativ propus se urmărește asigurarea securității naționale, securității frontierei de stat, ordinii publice, prevenirea și lupta împotriva criminalității.

De menționat că proiectul propus nu contravine prevederilor Constituției Republicii Moldova, precum și Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale.

Totodată, actele normative examinate ale țărilor Uniunii Europene, care prevăd procedura de reținere a persoanei, nu stabilesc un termen fix pentru întocmirea procesului-verbal de reținere.

În Codul de procedură penală al României, art. 209 alin. (4) stabilește: „dacă suspectul sau inculpatul a fost adus în fața organului de cercetare penală sau a procurorului pentru a fi audiat, în baza unui mandat de aducere legal emis, în termenul de reținere nu se include perioada cât suspectul sau inculpatul s-a aflat sub puterea aceluși mandat”, iar art. 310 alin. (2) stabilește: „dacă făptuitorul a fost prins în condițiile alin. (1) [în cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor], persoana care l-a reținut trebuie să îl predea îndată, împreună cu corpurile delictelor, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces-verbal [n. n.]”.

În Codul de procedură penală al Republicii Franceze, art. 63-1 prevede că orice persoană aflată în custodia poliției este informată imediat de către un ofițer de poliție judiciară sau de către un agent de poliție judiciară, despre natura infracțiunii investigate, dispozițiile care reglementează durata reținerii, precum și i se aduc la cunoștință drepturile acesteia, iar o mențiune a acestor informații este înscrisă în raportul oficial și este semnată de persoana aflată în custodie, cu excepția unor

circumstanțe excepționale și inevitabile, măsurile luate de anchetatori, pentru a comunica drepturile persoanei reținute, trebuie luate în, cel mult, trei ore de la data plasării persoanei în custodie.

În Codul de procedură penală al Republicii Polonia, art. 244 stipulează că poliția este autorizată să rețină o persoană suspectată dacă există temei pentru a presupune că el a comis o infracțiune și sunt indicii că persoana poate să se ascundă sau să distrugă dovada infracțiunii sale. Dacă identitatea sa nu poate fi stabilită, persoana reținută este informată imediat despre motivele reținerii sale, i se aduc la cunoștință drepturile, precum și se efectuează o înregistrare a reținerii (întocmirea procesului-verbal).

Art. 167 din Codului de procedură penală stabilește procedura de reținere a persoanei, în esență: *„în cazul reținerii persoanei bănuite de săvârșirea unei infracțiuni, organul de urmărire penală, în termen de până la 3 ore din momentul privării ei de libertate, întocmește un proces-verbal de reținere”*.

Potrivit art. 9 din [Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor în punctele comune de trecere a frontierei de stat moldo-ucrainene, din 06.10.2017²](#) *„angajații organelor de control ale statelor Părți în punctele comune de trecere au dreptul să rețină, în condițiile legislației naționale ale statului său, persoane, mijloace de transport, mărfuri și obiecte pe teritoriul statului celeilalte Părți”*.

Luând în considerare amplasarea punctelor de trecere a frontierei de stat, în care se efectuează sau se planifică să se efectueze controlul în comun al persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și obiectelor, precum și din considerentul imposibilității transportării persoanelor reținute prin teritoriul necontrolat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, nemijlocit prin punctul de trecere în care a avut loc reținerea (pentru punctele de trecere de pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene), acestea urmează a fi transportate prin alte puncte de trecere, astfel apar dificultăți legate de respectarea necondiționată a prevederilor legale menționate și anume, a termenului de 3 ore pentru întocmirea procesului-verbal de reținere.

De exemplu: în cazul reținerii unei persoane în punctul de trecere „Pervomaisc-Cuciurgan”, doar pentru deplasarea cu mijlocul de transport până la sediul organului de urmărire penală din cadrul Direcției regionale Est a Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (orașul Ștefan Vodă), în condiții meteo favorabile, cu adaptarea vitezei la condițiile de drum, sunt necesare circa 2h (două ore); în cazul punctului de trecere „Goianul-Nou-Platonovo” sunt necesare peste 4h (patru ore); iar în cazul punctului de trecere „Colbasna-Slobodka” sunt necesare circa șase ore și jumătate pentru deplasarea la sediul organului de urmărire penală din cadrul Direcției regionale Centru a Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (municipiul Chișinău).

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102746&lang=ro

De menționat că în condiții meteo nefavorabile timpul de deplasare se mărește considerabil. Totodată, pentru transportarea persoanelor reținute este necesar timp suplimentar de a conveni și organiza procesul în comun cu autoritățile de resort ucrainene sau române, cum ar fi: punerea la dispoziție, de către Partea ucraineană, a persoanelor care vor asigura escortarea, după caz, mijlocului de transport, stabilirea itinerarului de deplasare, efectuarea formalităților pentru autorizarea trecerii frontierei de stat etc.

Astfel, prin proiectul dat se propune completarea **art. 167** al Codului de procedură penală cu **alin. (1²)**, prin care se va institui o excepție de la alin. (1), stabilind o modalitate distinctă de calculare a termenului pentru întocmirea procesului-verbal de reținere, în cazul reținerii persoanei în unul din punctele comune de trecere a frontierei de stat și anume, cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de 6 ore de la momentul privării ei de libertate. În acest caz, organul de urmărire penală va fi obligat să indice în procesul-verbal de reținere circumstanțele care au determinat aplicarea excepției.

Amintim că la moment, sunt următoarele puncte comune de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova:

1. „Criva – Mamalîga;
2. „Larga – Kelmenți”;
3. „Briceni – Rossoșani”;
4. „Palanca – Maiaki-Udobnoe”;
5. „Giurgiulești-Reni”;
6. „Pervomaisc–Cuciurgan”.

În contextul în care completarea art. 167 din Codul de procedură penală a rezultat în situațiile complicate de reținere a persoanelor și protocolare legală a reținerii la punctele de trecere a frontierei de stat pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, această normă de la alin. (1²) nu va putea servi drept temei pentru organul de reținere la celelalte puncte comune de trecere a frontierei de stat, care ar duce la depășirea termenului de 3h (conform art. 167 alin. (1) din Codul de procedură penală).

XVII. Mijloacele financiare destinate activității speciale de investigații

Conform prevederilor art. 158 din Codul de procedură penală, mijloacele bănești utilizate la documentarea actelor de corupție în cadrul cauzelor penale sunt recunoscute ca corpuri delictive și anexate la materialele cauzei penale sau transmise spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat, conform procedurii stabilite.

Studierea practicii judiciare pe cauzele penale respective denotă că, examinarea acestora durează de la 3 luni până la 10 ani. În acest timp mijloacele financiare sunt blocate până la soluționarea cauzei penale de către procuror sau instanța de judecată.

După luarea unei decizii pe caz (ordonanță de clasare sau sentință), procurorul sau instanțele de judecată sesizează Serviciului Fiscal de Stat pentru organizarea

trecerii corpurilor delict - mijloace bănești - în contul statului. În cazul când corpurile delict sunt în valută străină, organele fiscale le predau instituțiilor bancare pentru a fi convertite în lei și transferate pe contul Trezoreriei de Stat. Toată această procedură implică multe ore de lucru și implicarea angajaților din cadrul autorităților menționate, precum și cheltuieli financiare legate de convertirea valutei, diferențe de curs valutar și transferul mijloacelor bănești la bugetul de stat.

Pe parcursul activității, au fost înregistrate și cazuri când corpurile delict au fost pierdute sau sustrase de către angajații responsabili din instanțele de judecată sau executorii judecătorești.

Pentru minimizarea acestor riscuri și cheltuieli se impune necesitatea modificării **art. 161, 162, 372** din Codul de procedură penală, în vederea simplificării procedurii aplicată corpurilor delict – mijloace bănești utilizate pentru măsurile speciale de investigații din contul „Cheltuieli speciale”.

Astfel, art. 161 alin. (4) din Codul de procedură penală stabilește că, „banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. La cererea victimei, echivalentul banilor recunoscuți drept corpurile delict poate fi restituit în temeiul hotărârii judecătorului de instrucție.”

De menționat că, noțiunea de „*banii marcați*” este învechită și nu corespunde metodelor actuale de efectuare a măsurilor speciale de investigații. De cel puțin 5 ani subdiviziunile specializate nu practică marcarea banilor în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații.

Reieșind din cele expuse, se propune completarea prevederilor **art. 161 cu alin. (5)**, din CPP în următoarea redacție;

„Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se restituie autorităților care le-au eliberat, în baza ordonanței procurorului, după consemnarea măsurii speciale de investigații.”

Prin operarea acestor modificări, mijloacele bănești vor fi restituite în termeni restrânși autorităților care le-au eliberat, în același timp fiind exclusă participarea în instanța de judecată și a organelor fiscale.

De asemenea, **la art. 162 alin. (1), pct. 4)** se propune completarea cu următorul text:

„Banii sau alte valori materiale utilizate din contul mijloacelor financiare alocate pentru activitatea specială de investigații, în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii, se trec la bugetul de stat.”

Totodată, pentru a aduce în concordanță cu modificările inițiate, se propune completarea **art. 372** cu un nou alineat care va prevedea că examinarea corpurilor delict restituite în ordinea art. 161 alin. (5) nu poate fi solicitată.

Proiectul vine cu completări la **art. 161** cu **alin. (1¹) și (1²)**, modificări necesare pentru asigurarea celei mai eficiente proceduri de administrare a mijloacelor bănești – corpuri delict, care urmează a fi transmise Agenției de Recuperare a Bunurilor Infractionale pentru administrare în condițiile Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infractionale (sechestrare), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.684/2018, urmând a fi plasate pe conturile trezoreriale.

Acest mecanism va fi aplicat în privința mijloacelor bănești care: nu au asupra lor urmele acțiunilor criminale, nu pot servi ca mijloace pentru descoperirea infracțiunii, nu pot fi utilizate ca instrument de plată sau nu este posibilă asigurarea condițiilor de administrare prevăzute de regulamentul aprobat de către Guvern.

Necesitatea modificărilor se impune deoarece actualmente, pentru anumite categorii și tipuri de infracțiuni cum sunt: contrabanda, evaziunea fiscală, spălarea de bani, din activitatea criminală organizată sunt ridicate mijloace bănești considerabile, care fiind declarate corpuri delict, nu pot fi introduse în circuitul civil. În același timp, administrarea mijloacelor prenotate presupune suportarea unor cheltuieli importante, în timp ce pentru cauza penală importanța acestora rezidă din valoarea lor pecuniară și nu din forma fizică a banilor.

XVIII. În partea ce ține de executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar [2])

Curtea a constatat că temeiurile pentru aplicarea liberării provizorii sub control judiciar sunt reglementate în mod divergent de două prevederi ale aceluiași act normativ.

„59. Chiar făcându-se apel la consultanța de specialitate, persoana nu ar putea stabili, fără echivoc, în baza cărei norme – art. 176 alin. (1) sau art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală – ar trebui să fie incidentă liberarea provizorie sub control judiciar. [...]”.

În § 57 Curtea a menționat că:

„[...] în baza articolului 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, liberarea provizorie sub control judiciar **nu se dispune** învinutului sau inculpatului în cazul în care există date că el va săvârși o altă infracțiune, va încerca să influențeze martorii sau să distrugă mijloacele de probă, să se ascundă de organele de urmărire penală, de procuror sau, după caz, de instanța de judecată.”.

Astfel, potrivit proiectului **alin. (2) al art. 191** din Codul de procedură penală se abrogă. Și, dacă Curtea a constatat că dispozițiile art. 192 alin. (2) din Codul de procedură penală se află în conexiune directă cu prevederile art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, se propune **abrogarea alin. (2) al art. 192** din Codul de procedură penală. Astfel, la aplicarea liberării provizorii sub control judiciar/ pe cauțiune instanța de judecată trebuie să aprecieze după intima convingere dacă există sau persistă condițiile pentru care a fost cerută aplicarea arestului (art. 176 alin. (1) din Codul de procedură penală care stabilește temeiurile de aplicare pentru toate măsurile preventive).

XIX. Reglementarea mai eficientă a procedurii de aducere silită și de examinare a cauzei în lipsa inculpatului

Practica judiciară a ultimilor ani a relevat un șir de probleme în procedura de executare a aducerii silite (în special în privința inculpaților în privința cărora nu pot fi aplicate măsuri preventive privative de libertate și celorlalți participanți) și de examinare a cauzei penale în lipsa inculpatului.

În cele mai multe cazuri acestea au apărut din cauza nereglementării sau reglementării neclare a unor situații.

Legislația în vigoare nu prevede modalitatea de executare a aducerii silite în situația în care inculpatul sau alt participant la proces refuză de a se conforma cerințelor legale ale angajaților poliției, se ascunde în domiciliul său ori într-un alt loc și pentru fi scos de acolo este necesară pătrunderea fără consimțământul acestuia sau a proprietarului.

În consecință, se propun completări la **art. 199** din Codul de procedură penală pentru a reglementa situațiile descrise mai sus. Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului ingerința trebuie să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim și să fie proporțională.

XX. Suspendarea provizorie din funcție

În practică se constată că dese ori este aplicată instituția suspendării provizorie din funcție fără să existe o legătură între fapta infracțională și funcția deținută de învinuit sau inculpat. Această discreție lasă loc de abuz în vederea aplicării neuniforme a suspendării provizorie din funcție. Drept exemplu ar fi suspendarea provizorie din funcție a unui funcționar public din cadrul unei primării când acesta este învinuit de săvârșirea unui furt din proprietatea unui vecin.

În acest sens, prin completarea **art. 200 cu alin. (1¹)** se va reglementa această inadvertență prin care va fi posibilă aplicarea suspendării provizorie din funcție a învinuitului sau inculpatului doar în cazul în care infracțiunea de care este învinuită a fost săvârșită în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, indiferent de faptul dacă este un angajat la o companie privată, un funcționar public, sau un reprezentant al unei profesii juridice.

O altă neconcordanță constă în actul prin care se aplică suspendarea provizorie din funcție. Astfel, alin. (3) actualmente prevede că suspendarea provizorie din funcție o decide administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul la demersul procurorului. Și în acest fel, învinuitul ori inculpatul, făcând uz de dreptul lor de atac a actului administrativ, îl contestă în instanța de contencios administrativ conform regulilor din Codul administrativ. Or și mai grav este când administrația instituției în care activează învinuitul ori inculpatul nu emite actul de suspendare din funcție a acestora, iar procurorul sau instanța de judecată nu are pîrghii de a pune în „acțiune” instituția suspendarea provizorie din funcție a învinuitului sau inculpatului.

De aceea, redacția nouă a **alin. (3) din art. 200** vine să înlăture toate inadvertențele în cauză și va specifica anume că suspendarea provizorie din funcție se va aplica de către judecătorul de instrucție sau a instanței de judecată la demersul procurorului. Plus, se reglementează un termen restrâns – 3 zile – de contestare a încheierii judecătorului prin care a fost aplicată suspendarea provizorie din funcție.

Mai mult, se propune instituirea unor termene limite de aplicare a suspendării provizorie din funcție reieșind din raționamentele din Hotărârea nr. 19/2018 a Curții Constituționale în care „59. ... Curtea reține că, fiind în prezența unei omisiuni legislative (lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara) și în virtutea rolului său de garant al supremației Constituției, nu poate ignora viciul de neconstituționalitate existent, deoarece tocmai această omisiune este cea care generează, *eo ipso*, încălcarea dreptului constituțional al persoanei de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Respectiv, suntem în prezența unei certitudii constituționale pe care Curtea le indică legislatorului de a „reacționa” și a clarifica aspectele cu privire la durata maximă de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere.

În acest sens, suspendarea provizorie din funcție va putea fi dispusă prin încheierea instanței la demersul motivat al procurorului pe un termen de pînă la 6 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia, la fel motivat și să nu poate depăși termenul de 6 luni. Suspendarea provizorie din funcție va putea fi aplicată pe un termen maxim de 24 de luni cumulativ.

XXI. Posibilitatea contestării hotărârilor de către persoanele care nu au statut procesual și ale căror bunuri au fost puse sub sechestrul

Sechestrul bunurilor în procesul penal, ca măsură procesuală de constrângere, derivă întâi de toate din actualitatea practică a aplicării de către organele de drept a măsurilor asiguratorii pentru repararea prejudiciului, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor și pentru garantarea executării amenzii, inclusiv în raport cu bunurile, valorile presupus a fi infracționale, de proveniență dubioasă, nejustificată. Sechestrarea bunurilor este un mijloc necesar și eficient de combatere a activității infracționale, cu precădere în cazul infracțiunilor serioase, în domeniul criminalității organizate, corupției, sau crimelor conexe acestora.

Legislația penală nu prevede participarea persoanelor ale căror bunuri au fost puse sub sechestrul, dar care nu au statut procesual în cauza penală. De asemenea, aceste persoane nici nu pot să conteste hotărârile judecătorești în aceste cauze, fiind nevoiți să meargă în procedura civilă. Curtea Constituțională a menționat³ că problema aplicării sechestrului pentru a asigura o eventuală confiscare specială fără a i se acorda persoanei vreun statut procesual a fost examinată în cauza *Telbis și Viziteu*

³ Decizia de inadmisibilitate nr. 91 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 204 alin. (1) din Codul de procedură penală (aplicarea sechestrului în cauze penale) din 27 iulie 2018.

v. *România*⁴. Atunci Curtea Europeană a reținut că, în principiu, persoanelor cărora le-a fost confiscată proprietatea ar trebui să li se acorde în mod oficial statutul de parte la procedurile de dispunere a confiscării, chiar dacă nu au calitatea de suspect sau de inculpat. Cu toate acestea, chiar dacă reclamantul nu a participat niciodată la procedura în care a fost dispusă măsura, Curtea Europeană a considerat că autoritățile trebuie să le ofere persoanelor posibilitatea rezonabilă și suficientă de a-și proteja interesele în mod adecvat.

În acest sens, redacția **art. 209** vine să reglementeze aspectul de ridicare a sechestrului și anularea acestuia în procedura penală, fără implicarea instanței în materie civilă. Persoana nu trebuie neapărat să aibă calitate procesuală pentru a participa la examinarea cauzei penale în cadrul căreia bunurile sale au fost puse sub sechestru, or în așa mod își va putea valorifica bunurile sale.

În același timp, proiectul va reglementa și posibilitatea de contestare a sechestrului aplicat prin depunerea unei plângeri în ordinea art. 298 din *Codul de procedură penală*, sau prin declararea recursului. Atît plîngerea cît și recursul înaintat nu suspendă executarea acestei măsuri.

Totuși, art. 209 alin. (3) conform proiectului va reglementa limitele temporale în interiorul căruia se va putea înainta cererea de scoatere a bunurilor de sub sechestru. Aceasta va putea fi înaintată instanței de judecată care judecă cauza pînă la începerea dezbaterilor judiciare, dat fiind faptului că pînă la această etapă se vor examina toate probele prezentate de părți în baza cărora instanța de judecată urmează să-și întemeieze hotărîrea asupra cauzei penale.

În **art. 210 alin. (2)** se propune ca menținerea sechestrului asupra bunurilor să se mențină timp de o lună de la rămînrea definitivă a hotărîrii de încetare a procesului penal, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de achitare a persoanei, indiferent de voința părții civile sau a altor persoane interesate.

XXII. Înlocuirea bunurilor puse sub sechestru

Proiectul la **art. 210¹** vine să reglementeze procedura înlocuirii bunurilor puse sub sechestru. Aceasta rezidă din necesitatea asigurării organului de urmărire penală cu instrumente viabile care să asigure cel mai bine scopul recuperării prejudiciului cauzat prin infracțiune, precum și să maximizeze valoarea bunurilor efectiv recuperate ca rezultat al aplicării confiscării speciale și extinse.

De asemenea, noile reglementări vin să asigure dreptul la proprietate al subiecților investigați, care va permite acestora solicitarea înlocuirii bunurilor puse sub sechestru dacă: acestea reprezintă o valoare sentimentală, este indisponibilizată doar o cotă din bun sau dacă bunurile urmează a fi substituite cu o contravaloare bănească plasată pe

⁴ Cauza Telbis și Viziteu v. România din 26 iunie 2018, <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Telbis-si-Viziteu-impotriva-Romaniei.pdf>.

un cont trezorerial, fapt care va asigura cea mai bună administrare a bunurilor sechestrate și, implicit, a conservării valorii acestora.

Solicitarea de a înlocui bunurile puse sub sechestru o pot înainta persoanele indicate la art.204 alin. (1) din Codul de procedură penală. Bunurile care urmează a fi transmise pentru înlocuire urmează să fie libere de orice vicii și litigii, deținute în proprietate, cu o valoare egală cel puțin cu cea stabilită de Agenția de Recuperare a Bunurilor Infraționale, în conformitate cu Regulamentul cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infraționale (sechestrate) aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.684/2018.

XXIII. Urmărire bunurilor infraționale la judecată cauzei

Prin completarea **art.229²** cu **alin. (3)** din Codul de procedură penală se impune din necesitatea asigurării **urmăririi bunurilor infraționale la faza judecării în fond** a cauzei penale. Or, la această fază, aspectul de recuperare a bunurilor infraționale nu este acoperit de organele de drept, fapt care generează riscuri majore de deghizare a activelor. Investigațiile financiare paralele, deseori se desfășoară în intervale foarte limitate de timp, fapt ce nu permite Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale să utilizeze tot spectrul de instrumente puse la dispoziție de către legiuitor. Mai mult ca atât, în cazul expedierii în alt stat a unei cereri de comisie rogatorie în privința unor active, organul de urmărire penală/procurorul, este nevoit să aștepte răspunsul la aceasta, urmărirea penală fiind tergiversată în timp, care uneori depășește un an de zile.

Articolul 6 pct. 20¹⁾ din Codul de procedură penală descrie investigațiile financiare paralele ca fiind: *„totalitatea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, partea civilmente responsabilă, inculpat sau condamnat, [...]”*. Însă, acestea nu pot fi desfășurate în privința inculpatului, deoarece art.258 alin.(3) din Codul de procedură penală prevede că: *„Termenul de executare a delegației dispuse Agenției de Recuperare a Bunurilor Infraționale nu poate depăși termenul rezonabil al urmăririi penale [...]”*.

Astfel, în cazul în care, datorită circumstanțelor expuse supra, investigațiile financiare paralele nu și-au atins scopul (n-au fost indisponibilizate bunurile infraționale, valoarea cărora ar acoperi acțiunea civilă, cuantumul amenzii sau n-au fost asigurată confiscarea specială sau cea extinsă), persistă un risc sporit ca inculpatul să aibă posibilitatea de a dispune, gestiona, camufla sau înstrăina nestingherit activele criminale.

În acest context, lipsa unui mecanism de urmărire a bunurilor infraționale la faza judecării în fond a cauzei penale, aduce atingere accesului liber la justiție și scopului procesului penal, prevăzut la art.1 alin.(2) din Codul de procedură penală.

De aceea la **art. 6 pct. 20¹**) se propune de a acorda posibilitate Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale să efectueze investigații financiare paralele la faza de judecare a cauzei prin ce să utilizeze acele acțiuni pe care le au în virtutea Legii nr. 48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale. Prin completarea art. 6 pct. 20¹) cu textul „a acțiunilor prevăzute în Legea nr. 48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale” nu se urmărește efectuarea măsurilor speciale de investigații, or măsurile speciale de investigații sunt procedee de probă care se utilizează la acumularea probatoriului în cadrul urmăririi penale, fapt inadmisibil la faza de judecată a cauzei.

XXIV. Executarea Hotărârii nr. 40 din 21.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului)

Curtea a observat că dispozițiile **art. 232 alin. (2)** din Codul de procedură penală creează premise ca demersul privind prelungirea arestării preventive să fie înregistrat în instanța de judecată cu mai puțin de 5 zile până la expirarea termenului de arestare. În această situație, intervalul de timp rămas până la soluționarea propunerii va fi insuficient pentru pregătirea unei apărări efective, întrucât dreptul la apărare în materia măsurilor preventive trebuie exercitat în mod real.

La fel, Curtea a relevat că prin instituirea termenului de 5 zile pentru depunerea demersului de prelungire a arestării până la expirarea termenului de arestare **legiuitorul a urmărit scopul de a acorda un interval de timp suficient pentru ca demersul să fie soluționat cu respectarea dreptului la apărare și a libertății individuale.**

În acest sens, Curtea a reținut că înregistrarea demersului cu privire la prelungirea arestării preventive la instanța de judecată **cu mai puțin de 5 zile** înainte de expirarea duratei arestării preventive este de natură să aducă atingere atât dreptului fundamental la apărare și egalității armelor, cât și dreptului la libertate individuală. Totodată, în lipsa unui termen suficient în care să studieze propunerea înaintată prin demers, instanța ar putea pronunța o soluție ce nu s-ar baza pe cunoașterea amănunțită a cauzei.

Termenul [art. 308] are natura juridică a unui **termen peremptoriu**, nerespectarea căruia atrage consecințele prevăzute de art. 230 alin. (2) din Codul de procedură penală, și anume pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen. De altfel, însăși Curtea Europeană a statuat în cauza *Ialamov v. Republica Moldova* (hotărârea din 12 decembrie 2017) că acceptarea demersului procurorului de prelungire a arestului preventiv prezentat judecătorului de instrucție cu două zile până la expirarea termenului de arestare a fost contrară legislației naționale. În consecință, prelungirea duratei arestării a fost constatată de Curtea Europeană ca ilegală, fiind astfel contrară articolului 5 § 1 din Convenție.

În concluzie, Curtea a reținut că regula instituită la art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, nu poate fi raportată la demersurile pentru care legea stabilește procurorului termene imperative de depunere în instanța de judecată. În aceste situații termenul urmează a fi calculat **de la data înregistrării actului în instanța de judecată**.

Curtea conchide că modul de calculare a termenului pentru exercitarea căilor de atac de către procuror, asupra cărora nu se aplică regula înregistrării în registrul de ieșire a actelor, instituit la art. 232 alin. (2) din Codul de procedură penală, operează pe deplin și în ceea ce privește depunerea altor acte de către procuror în instanța de judecată, pentru care legea procesuală stabilește termene a căror nerespectare determină decăderea din exercițiul dreptului.

XXV. Consemnul la frontieră și consemnul de informare

Obiectul prezentului element novatoriu în Codul de procedură penală îl constituie **consemnul la frontieră și consemnul de informare**.

Consemnul la frontieră nu reprezintă o noutate pentru legislația Republicii Moldova, acesta fiind deja reglementat de anexa 7 a Hotărârii Guvernului nr. 297/2014 pentru implementarea Legii nr. 215 din 4 noiembrie 2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova. Consemnul la frontieră reprezintă date introduse în Sistemul informațional integrat al Poliției de Frontieră cu privire la persoanele, mijloacele de transport și documentele care se află în una din situațiile prevăzute de lege și care urmează să fie verificate în timpul efectuării controlului la trecerea frontierei de stat în vederea întreprinderii măsurilor ce se impun” din articolul 3 din Legea nr. 215 din 4 noiembrie 2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova. Și punctele 2, 6 și 7 din Anexa nr. 7 la Hotărârea Guvernului nr. 297 din 11 mai 2017 pentru implementarea Legii nr. 215 din 4 noiembrie 2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, care reglementează detalii referitoare la instituirea consemnului la frontieră.

Prin modificările propuse la **art. 178, 191, 199, 288, 308 și 321** se urmărește aplicarea consemnului la frontieră și o reglementarea clară și stabilirea rolului pro-activ al ordonatorului consemnului (procurorul, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată) de a transmite la organele frontierei de stat informația cu privire la necesitatea aplicării unui consemn în privința unei persoane. În acest sens, se urmărește ca în cazul dispunerii căutării persoanei învinuite de săvârșirea unei infracțiuni să se aplice consemnul la frontieră în vederea reținerii și predării acesteia organului de urmărire penală.

Recent și Curtea Constituțională s-a expus pe marginea acestui aspect odată cu adoptarea Deciziei de inadmisibilitate nr. 122/2022 care a statuat următoarele:

„21. Curtea notează că, în rezultatul efectuării controlului la trecerea frontierei de stat a persoanelor, a mijloacelor de transport sau a documentelor date în consemn, trebuie

să fie luate măsurile impuse de situația care a generat instituirea consemnului la frontieră. **Spre exemplu, în cazul anunțării unei persoane în căutare sau în cazul emiterii unui mandat de arestare este justificată instituirea unui consemn de reținere a persoanei la traversarea frontierei de stat. În cazul aplicării interdicției de a părăsi țara este justificată instituirea unui consemn de interzicere a ieșirii din țară.** Sub acest aspect, Curtea observă că, potrivit punctului 5 din Anexa nr. 7 la Hotărârea Guvernului nr. 297 din 11 mai 2017 pentru implementarea Legii cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, după caracterul măsurilor dispuse prin actele de dispoziție, consemnele la frontieră pot fi: (1) restrictive – persoanelor nu li se permite intrarea sau ieșirea în/din Republica Moldova; (2) de reținere – persoanele, mijloacele de transport se rețin pe durata ce nu poate depăși termenele legale de reținere; (3) de ridicare – documentele se ridică și se remit organului care a dispus măsura; (4) de control – persoanele, mijloacele de transport, documentele se supun unui anumit tip de control prevăzut de legislație; (5) de informare – organul care a dispus măsura este informat despre faptul traversării frontierei de stat. În același context, **Curtea observă că în situația aplicării unei măsuri preventive sau a unei măsuri de constrângere care nu implică limitarea libertății de circulație, nici consemnul la frontieră nu poate aduce astfel de limitări.**

22. Astfel, Curtea notează că instituirea consemnelor la frontieră sunt necesare pentru punerea în aplicare a altor situații prevăzute de lege, așa cum prevede noțiunea reglementată de articolul 3 din Legea cu privire la frontiera de stat (e.g. asigurarea executării măsurilor preventive sau a măsurilor de constrângere). **Din acest motiv, un consemn la frontieră nu poate institui mai multe restricții și nici nu poate depăși limitele temporale ale măsurii care a dictat instituirea consemnului.”**

În lumina celor relatate de Curtea Constituțională, propunem ca instituirea unui consemn la frontieră de ordin restrictiv să fie aplicat doar dacă măsura preventivă sau de constrângere implică restricționarea exercitării dreptului la libera circulație, de exemplu interdicția de a părăsi țara.

Din aceste considerente propunem la **art. 241¹** reglementarea instituției consemnului de informare. Acesta se va aplica în cazul citării persoanei în condițiile art. 235-243 din Codul de procedură penală. Noua normă stabilește că dispunerea consemnului de informare se face de către organul de urmărire penală sau de judecătorul de instrucție ori de către instanța de judecată. Consemnarea se va dispune prin informarea autorităților publice care prestează servicii publice sau în cazul trecerii frontierei de stat.

XXVI. Nulitatea actelor procedurale

Prin modificările operate se urmărește o reglementare clară a nulităților în procesul penal, prin divizarea exactă a acestora în nulități absolute și nulități relative. Or, redacția actuală a art. 251 din Codul de procedură penală care se referă la nulitatea actelor procedurale, nu face o distincție concludentă între nulitatea relativă și nulitatea absolută, motiv pentru care deseori s-a semnalat că se fac interpretări divergente,

abuzive și neuniforme, fapt ce periclitează eficiența practică a acestei instituții importante în procedura penală.

În acest sens, se propune revizuirea **art. 251** și totodată completarea codului cu **art. 251¹** și **251²**. Astfel, se propune ca nulitatea absolută a actului procedural să se aplice în cazurile în care se încalcă dispozițiile legale privind compunerea completului de judecată, competența instanțelor judecătorești după calitatea persoanei, publicitatea ședinței de judecată, participarea părților în proces în cazurile în care prezența acestora este obligatorie, inclusiv interpretul sau traducătorul.

Subsecvent, cu privire la încălcarea oricăror altor dispoziții decât cele prevăzute expres la art. 251¹, va atrage nulitatea relativă. Totodată, nulitatea relativă poate fi invocată de procuror, bănuît, învinuit, inculpat, celelalte părți, atunci când există un interes procesual propriu în respectarea dispoziției legale încălcate.

XXVII. *Examinarea cererii de accelerare a urmăririi penale și judecare a cauzei*

Potrivit art. 6 § 1 CEDO „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei”. Acest drept nu se referă doar la termenul judecării cauzei. El decurge din momentul începerii urmăririi penale și, chiar mai mult, din momentul depunerii sesizării organului de urmărire penală.

În acest context, se urmărește clarificarea unor aspecte procesuale care vizează examinarea cererii de accelerare a urmăririi penale, în vederea respectării drepturilor părților la proces și întru asigurarea examinării corecte și obiective a cererii, oferind părților posibilitatea expunerii punctului de vedere pe marginea acesteia.

Din prevederile legale distingem că atunci când o parte în proces consideră că i se încalcă termenul rezonabil la soluționarea efectivă a cauzei sale poate solicita, printr-o cerere, accelerarea urmăririi penale sau a judecării cauzei.

Prin urmare, prevederile normative de la art. 20 alin. (4) din Codul de procedură penală, acordă pârghii de asigurare și respectare a termenului rezonabil.

Astfel, pornind de la prevederile art. 20 alin. (4) din Codul de procedură penală, în varianta propusă la **art. 259¹** și **art. 331¹** instituim regimul juridic și mecanism în vederea respectării termenului rezonabil – la faza de urmărire penală, care se asigură de către procuror, iar la judecarea cauzei - de către instanța care judecă cauza.

Subsecvent, constatând că legislația procesuală actuală nu reglementează conținutul cererii de accelerare a urmăririi penale sau a judecării cauzei, nici după formă și nici după conținut, și mai mult ca atât practica demonstrează că asemenea tipuri de cereri se depun pur formal fără a fi motivate și fără indicarea temeiurilor de fapt și de drept, se propune reglementarea condițiilor privind forma și conținutul cererii de accelerare.

Prin modificările operate se instituie procedura de examinare a cererii de accelerare a urmăririi penale și judecării cauzei, precum și termenul de depunere a acesteia. La etapa actuală, practica judiciară ne demonstrează că atunci când s-a depus cererea privind accelerarea urmăririi penale, judecătorul de instrucție solicită

procurorului o notă informativă privitor la cauza penală, care ar cuprinde acțiunile ce au fost efectuate, precum și ce măsuri urmează să fie îndeplinite în cauza respectivă și care este motivul tergiversării urmăririi penale.

Având în vedere cele expuse, în prezentul proiect legislativ s-a propus reglementarea procedurii de examinare a cererii de accelerare. Astfel, în cazul parvenirii cererii de accelerare în secretariatul instanței de judecată și repartizării aleatorii judecătorului de instrucție sau judecătorului care va examina cererea, procurorul urmează să prezinte o referință sau judecătorul să prezinte punctul de vedere cu privire la cele invocate în cererea privind accelerarea urmăririi penale sau procedurii judecării cauzei.

În cazul cererii de accelerare a urmăririi penale, procurorul urmează să prezinte informația referitoare la acțiunile de urmărire penală efectuate în cauza penală, însoțite de copiile certificate ale actelor care le confirmă.

În cazul cererii privind accelerare procedurii de judecare a cauzei, judecătorul urmează să prezinte dosarul nemijlocit.

În așa mod vor fi respectate principiile procesului penal, inclusiv și examinarea cererii de accelerare sub toate aspectele. Totodată ținem să menționăm, că în redacția propusă examinarea cererii va avea loc în lipsa părților în termen de 10 zile lucrătoare, cu acordarea posibilității ca participanții la proces să depună referință pe marginea cererii, la fel în formă scrisă.

Proiectul vine să instituie termene distincte de înaintare a cererilor de accelerare dintre etapa de urmărire penală și judecarea cauzei. Rațiunea acestora derivă din faptul că pentru etapa de judecare a cauzelor termenul este necesar de a fi mai mare, or la această etapă, instanța urmează să asigure respectarea tuturor garanțiilor unui proces echitabil (audierea părților, martorilor, cercetarea probelor, solemnitatea procesului etc.) acțiuni procesuale ce necesită timp și implicarea mai multor persoane concomitent. Totodată, scopul includerii termenilor de depunere a cererii de accelerare, este și de a evita abuzuri din partea participanților la proces în vederea depunerii unei cereri nejustificate.

Astfel, se propune ca termenele de depunere a cererii de accelerare să fie înaintate:

a) după cel puțin 6 luni de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele penale aflate la etapa urmăririi penale;

b) după cel puțin un an de la trimiterea cauzei în judecată, pentru cauzele aflate la etapa judecării în prima instanță;

c) după cel puțin 6 luni de la examinarea cauzei în instanța de apel sau recurs, precum și adresarea repetată a cererilor.

Prin urmare, fiind constatată că, durata rezonabilă de un an, și respectiv 6 luni a fost depășită, cererea de accelerare corespunde condițiile necesare, instanța de judecată poate să purceadă la examinarea cererii de accelerare. Criteriul timpului nu este suficient pentru constatarea că termenul rezonabil a fost încălcat, ci este necesar

ca judecătorul să analizeze criteriile prevăzute la art. 20 alin.(2) din Codul de procedură penală coordonate cu termenele rezonabile, inclusiv să țină cont de natura și obiectul cauzei; complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanți și a dificultăților de administrare a probelor; elementele de extraneitate ale cauzei; faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare; comportamentul persoanei care a înaintat cererea de accelerare, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului; comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate; intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei; alte elemente de natură să influențeze durata procedurii.

Astfel, după aprecierea elementelor menționate supra, judecătorul va constata dacă au existat perioade de inactivitate, nejustificate care au dus la tergiversarea procesului și în acest mod, fie va obliga organul de urmărire penală sau instanța care judecă în fond cauza să întreprindă un act procedural (în sensul noțiunii oferite de art. 6 din Codul de procedură penală), stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie că va respinge cererea.

XXVIII. Emiterea extrasului din ordonanță

Completarea **art. 255** din Codul de procedură penală cu **alin. (4)** este necesară în condițiile asigurării confidențialității urmăririi penale. Astfel, modificările propuse au ca scop acordarea posibilității organului de urmărire penală să emită un extras din ordonanță în vedere punerii în executare a ordonanței privind dispunerea sau autorizarea efectuării unor acțiuni procesuale.

Prin intervențiile respective se reglementează care sunt acele elemente obligaotiri pe care trebuie să se emită extrasul din ordonanță. Extrasul din ordonanță va consta din 2 părți: partea introductivă și partea dispozitivă, similar unui dispozitiv al hotărârii judecătorești.

În partea introductivă extrasul din ordonanță va conține: data și locul întocmirii; numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește; cauza la care se referă; temeiul legal al emiterii. Partea dispozitivă constă din: acțiunea sau măsura procesuală dispusă; persoana în sarcina căreia i se pune executarea, după caz; semnătura celui care a întocmit-o.

XXIX. Înregistrarea audio și video a audierilor

Prin proiectul de lege se urmărește înregistrarea audio și video a audierilor, fiind în acord cu prevederile *Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022*, aprobat prin *Hotărârea Parlamentului nr. 89/2018* (Monitorul Oficial nr. 295-308/457 din 10.08.2018).

În vederea executării și implementării *Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022*, în concreto, Partea II, Domeniul de intervenție: Sistemul național de justiție, Obiectivul II: Asigurarea respectării

drepturilor omului pentru persoanele aflate în custodia statului, Ținta strategică B: Autoritățile manifestă toleranță zero față de cazurile de tortură, Acțiunea 6, Subacțiunea 6.1, *Revizuirea cadrului normativ, inclusiv a prevederilor Codului de procedură penală, în vederea introducerii obligativității de înregistrare audio și video a audierilor, cu simplificarea procedurii.*

Se propune introducerea clarificărilor privind aplicarea înregistrărilor audio și video în cadrul audierilor și simplificarea unor proceduri.

Astfel, proiectul la **art. 6 pct. 43¹), 104, 105, 109, 110, 115** urmărește să stabilească că audierea participanților la proces, implicit a părții vătămate, martorului, bănuیتului, învinuitului, inculpatului se efectuează cu aplicarea mijloacelor audio și video, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală.

Consemnarea scrisă a depozițiilor, conform prevederilor Codului de procedură penală, păstrează doar aspectele verbale într-o formă prelucrată (expunerea în scris a informației comunicate oral), păstrând după caz specificul declarațiilor persoanei ori, înregistrarea audio va permite conservarea consemnării verbale și paraverbale ale depozițiilor, iar înregistrarea video și a acelor consemnări nonverbale, ce au importanță considerabilă pentru aprecierea declarațiilor, stabilirea exactă a timpului și duratei de realizare a acțiunilor de urmărire penală, condițiilor de efectuare a acestor acțiuni, precum și vor permite oficializarea și stabilirea tuturor circumstanțelor importante pentru justa soluționare a cauzei.

Un alt aspect pozitiv al modificărilor propuse privind înregistrarea audio și video a audierilor, constă în afirmarea principiului economiei procedurale, reducerea semnificativă, sau eventual deplină, a situațiilor în care persoanele audiate își schimbă din diferite motive declarațiile făcute anterior, pretind că declarațiile nu le aparțin și reprezintă doar consemnarea procesului-verbal, abuzează de drepturi procedurale (exemplu, invocarea faptului necunoașterii limbii în care a avut loc desfășurarea fazei prejudiciară a procesului penal), fie alte pretinse încălcări ale drepturilor și garanțiilor oferite persoanei în cadrul procesului penal, circumstanțe care prejudiciază grav probatoriul prezentat de partea acuzării și atingerea scopului procesului penal.

Totodată, partea acuzării sau partea apărării va avea posibilitatea să asculte/revadă înregistrările și să sesizeze nuanțe cărora, poate, nu le-a acordat atenție în timpul efectuării procedurii probatorii, în vederea formulării poziției de acuzare sau de apărare în raport cu circumstanțele cauzei.

De asemenea, înregistrarea audierilor va preciza efectul disciplinării participanților la proces și va contribui la ridicarea nivelului de profesionalism al părții acuzării și părții apărării, în vederea afirmării rolului activ al participanților în cadrul procedurilor penale.

Înregistrarea audierilor prin mijloace audio și video, ar putea fi folosită eficient în cazul examinării plângerilor împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală, organului care exercită activitate specială de investigații sau a procurorului, autorităților ce asigură executarea pedepsei și/sau abilitate cu deținerea

prevenițiilor și condamnărilor, inclusiv în cazul unor alegații privind relele tratamente, acte de corupție și conexe acestora, a constrângerii de a face declarații, și alte eventuale abuzuri.

La fel, art.110 este aplicabil atât la audierea martorului la faza de urmărire penală cât și la judecarea cauzei în fond.

Astfel, se evidențiază două situații distincte, când în cadrul urmăririi penale este audiat de judecătorul de instrucție și la judecarea cauzei de către instanța de judecată.

Însă, **alin. (4)**, care este o norma care reglementează o procedură tehnică de audiere și care prevede că martorul *va fi asistat de judecătorul de instrucție respectiv*. Această reglementare creează confuzie la audierea martorului la judecarea cauzei, când martorul urmează să fie audiat de către instanța de judecată.

Ca concluzie prevederile alin. (4) în redacția actuală este aplicabil doar în cazul audierii martorului la faza de urmărire penală și lipsa unei reglementări la faza de judecare a cauzei creează dificultăți la aplicarea legii.

La moment, **art. 260** din Codul de procedură penală, conține prevederi generale privind modul de consemnare a acțiunii de urmărire penală, iar unele prevederi ale legii procesual penale sunt depășite (exemplu, casetele cu înregistrări), ori progresul tehnic a permis dezvoltarea mijloacelor tehnice ce au potențial de a conserva video și audio evenimente, fapte și circumstanțe. Doar la alin. (6) art. 260 al Codului de procedură penală se prevede că la procesul-verbal se anexează schițele, fotografiile, peliculele, casetele audio și video, mulajele și tiparele de urme executate în cursul efectuării acțiunilor de urmărire penală. Nu există indicații privind utilitatea folosirii înregistrărilor și caracterului substituibil al acestora, ori de regulă, înregistrările video, efectuate cu echipament modern, presupun funcții de înregistrare audio, iar imaginile video pot fi convertite în fotografii de rezoluții satisfăcătoare, pe când echipamentul semiprofesional și profesional, utilizat inteligent, poate oferi un spectru foarte larg de beneficii, atât pentru desfășurarea investigațiilor penale, cât și în vederea consemnării întregului proces.

Observând practica unor state, constatăm că, o tendință analogică a legii procesual penale autohtonă este de a lăsa la discreția organului de urmărire penală înregistrarea audio-video a declarațiilor persoanelor audiate, ceea ce nu este neapărat defectuos însă, o îmbunătățire substanțială a acestei ar putea fi atinsă prin intermediul proiectului propus spre aprobare. Astfel, Decizia privind respingerea excepției de neconstituționalitate a Curții Constituționale a României nr. 749/2016 a dispozițiilor din Codul de procedură penală al României spre exemplu, referitoare la obligația înregistrării cu mijloace tehnice audio/video a audierii suspectului sau inculpatului, s-a reținut că:

„[...] dispozițiile art. 110 alin. (5) Cod procedură penală al României, aduce un element de noutate în legislația procesual-penală, impunând organelor de urmărire penală obligația înregistrării cu mijloace tehnice audio sau audio/video a audierii suspectului sau inculpatului. De la această regulă, legiuitorul român a instituit o excepție, și anume: nu se va proceda la înregistrarea cu mijloace tehnice audio sau audio-video a

audierii suspectului sau inculpatului atunci când aceasta nu este posibilă. Acest fapt, operează exclusiv, în situațiile obiective ce împiedică organul de urmărire penală să asigure înregistrarea audierii, cum este situația când acesta nu este dotat cu mijloace tehnice audio sau audio-video[...].”.

Menționăm că, proiectul acoperă atât dimensiunea aplicării înregistrărilor când acest fapt este posibil, la solicitare sau din oficiu, precum și în ipoteza imposibilității folosirii mijloacelor tehnice din motive obiective.

La fel, pentru uniformizarea terminologiei cu privire la suportul material care permite păstrarea și prelucrarea informației audio și video se urmărește utilizarea noțiunii de suport informațional.

XXX. *Sesizarea organului de urmărire penală*

Potrivit reglementărilor actuale, sesizarea organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal poate avea prin mai multe modalități. Toate aceste acte de sesizare se diferențiază între ele după calitatea de subiectul care le-a înaintat.

Unul dintre modalitățile de sesizare a organului de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni constituie depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni [art. 262 alin. (1) sbpct. 4)]. În acest fel, art. 273 alin. (6) impune ca procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii să fie asimilat unui denunț în sensul art. 262. De aceea, acest act procesual [procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii] constituie un denunț în sensul art. 262 fapt pentru care nu este necesar de a se specifica separat această chestiune și impune abrogarea **art. 262 alin. (1) sbpct. 3¹**), or în esență procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii redă un denunț despre săvârșirea unei infracțiuni.

Odată cu abrogarea art. 262 alin. (1) pct. 3¹) au fost operate modificări la **art. 273 alin. (6)** prin care s-a specificat că proces-verbal cu privire la constatarea infracțiunii **este asimilat unui denunț**.

Nu se contrazice faptul că procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii constituie mijloc de probă (fapt expres prevăzut de cod), însă modalitățile de sesizare a organului de urmărire penală printr-un proces-verbal de constatare are aceleași similitudini ca și denunțul, doar că primul provine ca urmare a administrării unor probe, însă nu poate exclude *ipso facto* organul de urmărire penală. Or, organul de urmărire penală după ce este sesizat prin unul din modalitățile de la art. 262 și 273 urmează să verifice acele fapte descrise dacă întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii.

Mai mult ca atât, în virtutea atribuțiile organelor de constatare conferinte de art. 273 din Codul de procedură penală, acestea pot să efectueze mai multe acțiuni, însă organul de urmărire penală trebuie să verifice dacă din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală.

Respectiv, asimilarea procesului-verbal cu privire la constatarea infracțiunii cu denunțul, nu privează organele de constatare prevăzute la art. 273 de dreptul de a desfășura acele acțiuni pe care Codul de procedură penală i le acordă. Asimilarea procesului-verbal cu privire la constatarea infracțiunii cu denunțul presupune că aceste acte au caracteristici asemănătoare, atât după efecte cât și după modul de depunere, fapt pentru care nu este necesar de a fi specificate separat.

Aceleași raționamente de abrogare a **art. 262 alin. (1) sbpct. 5)** și subsecvent **art. 90 alin. (3) sbpct. 10)** urmează și pentru raportul de audit al Curții de Conturi și documentele aferente acestuia, care sunt incluse în lista actelor care pot fi sesizate organele de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni. Conform art. 34 alin. (1) din *Legea nr.260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova*, rapoartele auditorului se referă la sfera de aplicare a auditului, includ constatările, opiniile și/sau concluziile auditorului, precum și, după caz, recomandările pentru aplicarea acțiunilor de remediere. Astfel, raportul de audit având statut juridic de recomandare, în cadrul procesului penal nu poate constitui ca act de sesizare separat, decât dacă organul de urmărire penală sau procurorul va depista nemijlocit o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni din însăși raportul de audit, care de altfel toate sunt publice.

În altă ordine de idei, menționăm că pentru anumite categorii de infracțiuni, urmărirea penală poate fi pornită în baza plîngerii, în modul stabilit de art. 276 din Codul de procedură penală. De altfel, pornirea urmăririi penale nu poate fi condiționată de acordul organului prevăzut de lege, chiar dacă o altă lege prevede acest fapt expres, or scopul legii penale, așa cum transcrie art. 2 alin. (1) din *Codul penal* este de a apăra, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept. De aceea, în **alin. (2) din art. 262** se impune înlăturarea „discreției” acordului organului prevăzut de lege pentru pornirea urmăririi penale atât timp cât legea penală apără anumite valori.

Cît privește redacția nouă a **alin. (3) din art. 262** este de a trasa clar și echivoc despre faptul că în cazul cînd organul de urmărire penală a depistat că a fost săvârșită o infracțiune, are obligația de a întocmi un proces-verbal în care să descrie toate circumstanțele în care s-a produs infracțiunea, după care să înregistreze sesizarea, or înregistrarea infracțiunii (redacția actuală) asta și presupune, înregistrarea sesizării.

Actualmente, orice sesizare despre săvârșirea infracțiunii este înregistrată într-un registru de evidență. Acest fapt nu se regăsește în legislație. Pentru a „alinia” relațiile sociale cu privire la înregistrarea sesizărilor bine conturate în practică, **art. 265 alin. (1)** vine să reglementeze acest aspect, pentru a avea o claritate în acest sens.

Abrogarea **alin. (3) din art. 265** are ca scop înlăturarea paralelismelor juridice, or art. 262 alin. (3) vine să clarifice acest fapt, adică despre întocmirea procesului cu privire la constatarea unei bănuieli rezonabile despre săvârșirea unei infracțiuni sau

depistarea acestora de către organul de urmărire penală. Deși organele de constatare prevăzute la art. 273 alin. (1) lit. a)-c) nu se vor regăsi alături de organul de urmărire penală în situațiile de la art. 265 alin. (3), acestea au obligația de a sesiza organele de urmărire penală despre săvârșirea unei infracțiuni, competențe proprii anume organului de urmărire penală de a înregistra sesizările.

XXXI. Clarificarea aspectelor de încălcare a normelor de competență a organelor de urmărire penală după materie sau după calitatea persoanei

La examinarea recursului în interesul legii, Curtea Supremă de Justiție prin Decizia sa din 7 mai 2013, a clarificat unele chestiuni cu privire la faptul care acte sunt lovite de nulitatea absolută ori relativă.

Plenul Curții Supreme de Justiție a reținut că încălcarea normelor juridice privind competența după materie sau calitatea persoanei la urmărirea penală nu poate genera nulitatea tuturor actelor cauzei penale. Astfel, actele: de sesizare a organului de urmărire penală (art. 262-264 CPP); de începere a urmăririi penale și cele care s-au efectuat în temeiul art. 254, 257 alin. (2) CPP se vor considera legale. Legiuitorul nu delimitează, după anumite criterii, competența organelor de urmărire penală și a procurorilor în materia începerii urmăririi penale. Potrivit art. 272-273 CPP, organele de urmărire penală, indiferent de competență, sînt în drept să dispună începerea urmăririi penale, care se confirmă de procuror.

Prin urmare, dacă și a fost încălcată competența după materie sau persoană de către procuror, actul de sesizare a instanței este valabil și instanța este obligată să examineze cauza în baza probelor administrate nemijlocit în fața judecății. Nu se pot declara nule toate actele din simplu motiv că s-au încălcat normele procesuale privind competența după materie sau persoană la urmărirea penală.

Totodată, din economia dispozițiilor art. 391, 275 CPP, conchidem că, cazul de încălcare a competenței de efectuare a urmăririi penale de către un alt organ decît cele prevăzute de art. 266 – 270 CPP, nu constituie temei de încetare a procesului penal. Cu atît mai mult că nici normele vizate în conținutul lor, dar și art. 271 CPP, referitor la obligarea organelor respective de a-și verifica competența, nu conțin indicația că o eventuală efectuare a urmăririi penale, de către un alt organ decît cel prevăzut de lege, trebuie să se soldeze cu adoptarea unei soluții de încetare a procesului penal.

Prin urmare, pentru a clarifica aceste aspecte, **art. 271 alin. (10)** vine să stabilească clar că încălcarea normelor de competență a organelor de urmărire penală după materie sau după calitatea persoanei nu atrage nulitatea actelor procedurale întocmite.

XXXII. Executarea Hotărârea Curții Constituționale nr. 29 din 21 septembrie 2021 privind controlul constituționalității Legii nr. 244 din 16 decembrie 2020 pentru modificarea unor acte normative (competențele Autorității Naționale de Integritate)

În vederea executării HCC nr. 29/2021 se impune abrogarea **lit. d²) din art. 273 alin. (1)** din Codul de procedură penală, or din raționamentele Hotărîrii Curții Constituționale se desprinde că rezultatele controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și al limitărilor efectuat de către Autoritatea Națională de Integritate sunt reflectate într-un act de constatare, care poate fi contestat în fața instanțelor de judecată, iar începerea urmăririi penale nu va fi posibilă până la emiterea unui act definitiv pe marginea cauzei respective. Aceste împrejurări ar putea conduce la obstrucționarea începerii urmăririi penale și, în cele din urmă, la expirarea termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere penală, fapt ce se constată o încălcare a articolului 124 din Constituție.

Într-o altă opțiune, Curtea a reținut că, potrivit competențelor, organului de urmărire penală îi revine sarcina de a constata dacă există o bănuială rezonabilă pentru începerea urmăririi penale, iar în același timp, în baza unor probe, organul de urmărire penală ar putea ajunge la o altă concluzie pe marginea celor constatate de către Autoritatea Națională de Integritate.

XXXIII. Extinderea termenului de începere a urmăririi penale

Actualmente, Codul de procedură penală reglementează că, activitățile procesuale se realizează în cadrul fazei prejudiciare, inițial în interiorul unui termen de examinare a sesizărilor care, conform art. 274 din Codul de procedură penală, este de 30 de zile, sau, după caz, de 15 zile și ulterior, în interiorul termenului de urmărire penală, care trebuie să fie rezonabil apreciat potrivit criteriilor stabilite la art. 20 din Codul de procedură penală.

Astfel, ținând cont de complexitatea cazului, de numărul de participanți, dificultăți în administrarea probelor, inclusiv și alte elemente de durată la faza incipientă, se propune extinderea termenului privind examinarea sesizărilor conform **art. 274** din Codul de procedură penală. Adică, termenul de examinare a sesizărilor să fie de 45 de zile.

Drept urmare, modificările operate privind extinderea termenului prevăzut la art.274 din Codul de procedură penală, nu presupune că organul de urmărire penală nu va reacționa prompt și cu maximă diligență, ci din contra, extinderea acestui termen va evita adoptarea unor decizii pripite și neîntemeiate. Or, modul în care este reglementată urmărirea penală trebuie să ofere suficiente garanții, precum că declanșarea acesteia se face justificat.

Mai mult ca atât, practica demonstrează că, prevederile actuale ale art. 274 alin. (4) din Codul de procedură penală creează anumite dificultăți în aplicarea acestora.

Astfel, în condițiile actualei reglementări, organul de urmărire penală sau procurorul în temeiul art. 274 alin.(4) din Codul de procedură penală, la luarea unei decizii dispune după caz, fie începerea urmăririi penale sau fie refuzul în pornirea urmăririi penale.

Însă, sunt cazuri când propunerea de refuz în pornirea urmăririi penale este una neîntemeiată, dat fiind faptul că, nu au fost întreprinse toate acțiunile procesuale

necesare pentru examinarea cazului sub toate aspectele, iar careva temeiuri pentru începerea urmăririi penale nu au fost stabilite, ceea ce denotă că la faza preliminară nu au fost administrate suficiente date care ar confirma existența unei bănuieli rezonabile.

Astfel, este impusă necesitatea de a întreprinde acțiuni suplimentare sau recepționarea unor concluzii/expertize a specialiștilor în anumite domenii.

În atare situații, practica organelor de urmărire penală este una vicioasă, or, la moment legislația procesual penală nu prevede careva reglementări cu referire la acest aspect, iar reprezentanții organelor de urmărire penală sunt impuși de a emite decizii de refuz în pornirea urmăririi penale. Prin urmare, deciziile menționate *supra* sunt supuse anulării, ceea ce duce la o investigație inefficientă și afectarea termenului rezonabil.

Pentru a înlătura asemenea deficiențe, proiectul propune completarea art. 274 cu **alin. (4¹)** din Codul de procedură penală, cu o nouă reglementare. Astfel, în cazul în care procurorul constată că: (i) organul de urmărire penală nu a întreprins toate măsurile necesare prevăzute de lege pentru cercetare sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat și (ii) nu stabilește temeiuri pentru restituirea actelor în vederea începerii urmăririi penale, el restituie actele, cu ordonanța sa motivată, organului de urmărire penală și indică ce acțiuni procesuale suplimentare necesită a fi efectuate, cu stabilirea unui termen care nu trebuie să depășească 15 de zile. În acest context, organul de urmărire penală va avea posibilitatea de a întreprinde toate măsurile necesare pentru cercetare sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat, cu adoptarea unei soluții juste și temeinice.

Deci, termenul pentru examinarea sesizărilor urmează a fi de 45 de zile, cu posibilitatea prelungirii de 15 zile. Prelungirea termenului de 45 de zile se impune doar ca *ultimo ratio* cu încă 15 zile. Respectiv, termenul maxim pentru examinarea sesizărilor nu trebuie să depășească 60 de zile.

XXXIV. Clarificarea unor aspecte ce țin de circumstanțele care exclud urmărirea penală

Articolul 285 din Codul de procedură penală stabilește modalitățile de încetare a urmăririi penale. Alin. (2) al aceluiași articol legiuitorul prescrie, printre altele, că încetarea urmăririi penale are loc și în situațiile dacă există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 53 din Codul penal. Acest deziderat duce la excluderea urmăririi penale. Cu toatea că în art. 275 pct. 9) este menționat despre alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală, de fapt legiuitorul a prevăzut anume circumstanțele de la art. 53 din Codul penal. Aceste rațiuni au fost expuse de Curtea Supremă de Justiție la examinarea recursului în interesul legii materializat în decizia din 7 mai 2013.

Așadar **art. 275 pct. 9)** urmează a fi aplicat în cazul în care normele Codului penal prevăd eliberarea de răspundere penală în anumite situații. Deși în practică se atestă divergențe în cazul când se constată nulități se aplică prevederea pct. 9) din art.

275 finalizându-se cu o soluție de încetare, fapt ce nu este corect în opinia Curții Supreme de Justiție. Prin urmare proiectul vine să înlocuiască textul „*de lege*” cu „*de Codul penal*” astfel încât să nu se admită interpretări eronate.

XXXV. Pornirea urmăririi penale în lipsa pîngerii victimei

Prin modificarea propusă, organul de drept va dispune de instrumentul legal de a porni, în lipsa plîngerii exprese a victimei, urmărirea penală împotriva infracțiunilor prevăzute de art. 152 alin. (1) sau de art. 155 CP. Drept răspuns al statului împotriva violenței între deținuți, acest fapt va permite investigarea eficientă a acestor acțiuni, precum și va permite demararea investigării infracțiunilor de amenințare cu omor, ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.

Potrivit prevederilor actuale ale art. 276 alin. (1) din CPP, urmărirea penală a infracțiunilor prevăzute de art. 152 alin. (1) și 155 CP, poate fi pornită doar în baza plîngerii prealabile a victimei. Condiționalitatea existenței plîngerii, reduce eficiența obligației pozitive a statului și implică un obstacol factologic pentru cazurile în care victimele sunt în locurile privative de libertate.

Problema violenței și intimidării între deținuți în închisorile din Republica Moldova este de multă vreme sursă de îngrijorare serioasă pentru Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT). În raportul privind vizita ad-hoc din 2018, Comitetul a cerut autorităților moldovenești să ia măsuri hotărâte pentru a aborda problema de violență între deținuți.

Constatările delegației CPT în timpul vizitei din 2020 au arătat că problema intimidării și violenței între deținuți în rândul populației de deținuți adulți de sex masculin a rămas la fel de acută și în marea măsură este legată de ierarhiile informale bine stabilite din sistemul penitenciar. Potrivit dosarelor medicale examinate de delegație, deținuții au fost depistați în mod regulat cu leziuni indicative privind violență între deținuți. Practic toate cazurile de violență între deținuți au rămas neraportate, din cauza climatului de teamă și intimidare creat în unități de deținuți care se aflau în fruntea ierarhiei informale a penitenciarului, precum și o lipsă generală de încredere în capacitatea personalului de a garanta siguranța prizonierilor. Deloc surprinzător, mulți dintre prizonierii întâlniți de delegație au fost foarte reticenți în a vorbi despre circumstanțele în care și-au suferit rănilor, iar unii erau vizibil speriați. În câteva cazuri, delegația a fost urmată de unii deținuți care au încercat să facă presiuni asupra altor deținuți pentru a-i împiedica să discute liber cu delegația.

CPT precizează că au intrat în posesia informațiilor pertinente ce indică asupra bătăilor și amenințărilor cu violență, precum și despre agresiunile sexuale. În unele cazuri, deținuții au declarat că a fost bătut violent și violat de către alți deținuți, însă fără a depune plângere din cauza fricii de represalii.

Raportul Promo-LEX privind „Evaluarea Mecanismului de Prevenire și Combatere a Relelor Tratamente în Sistemul Penitenciar”, indică existența a 1280 de înregistrări în registrul de leziuni corporale, în 7 penitenciare, pe durata a anului 2021.

Din numărul respectiv, doar o treime remise procuraturii și mai puțin de 4% investigate prin prisma rețelilor tratamente. Din interviurile cu procurorii rezultă lipsa practicii de investigare în temeiul art. 152 alin. (1) din CP. Motivul principal fiind refuzul deținuților de a depune plângere împotriva altor deținuți.

Raportul OAP privind „Siguranța în Penitenciare pentru anul 2022”, la capitolul violență între deținuți indică 388 de cazuri grave – prezintă potențiale semne a acțiunilor violente. CpPT notează că existența problemei violenței între deținuți a fost recunoscută și de personalul din penitenciarele.

Este de observat că prevenirea violenței în rândul deținuților deseori se reduce doar la separarea unor categorii de deținuți (deținuți cu statutul neformal de „umiliți”, deținuți cu statutul „nedeterminat” sau deținuți care s-au dezis de „legile informale”) față de masa totală a deținuților. Deținutul expus riscului de a fi agresat fizic, în mare parte, este separat de altă masă de deținuți, în conformitate cu art. 206 din Codul de Executare – la zi, sectoarele destinate acestor categorii de deținuți sunt suprapopulate. CpPT își exprimă îngrijorarea privind soarta persoanelor plasate în condiții de siguranță, în registre fiind menționat motivul – „din proprie inițiativă”. Cel mai des, aceștia sunt plasați în izolator disciplinar până la eliberare sau transfer în alte instituții, reîntoarcerea în regim comun fiind foarte rar constatată. Marea majoritate a condamnaților au invocat că motivele de sine-izolare sunt conflictele cu subcultura criminală din instituție și pericolul pentru securitatea personală. Aspectul care vine să contureze gravitatea situației deținuților, care se află sub incidența art. 206 Cod de Executare.

XXXVI. Termenul de contestare a acțiunilor/inacțiunilor organului de urmărire penală

Proiectul propune completarea **art. 298 alin. (2)** și **art. 299¹ alin. (3)** din Codul de procedură penală, cu introducerea termenului de 15 zile, de depunere a plângerii din momentul efectuării acțiunii sau de când s-a luat cunoștință de actul organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații. Termenul procedural este o modalitate de ordonare a realizării acțiunilor procesuale, de asigurare a celerității înfăptuirii actului de justiție și de fortificare a securității raporturilor juridice.

Astfel, din analiza coroborată a prevederilor art. 298 și 299¹ din Codul de procedură penală rezultă că, legiuitorul a prevăzut limite temporale exprese în decursul cărora pot fi contestate actele sau acțiunile procurorului responsabil de conducere sau exercitarea urmăririi penale, pe când în situația contestării actelor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații, aceste termene lipsesc.

Ținem să reiterăm faptul că, statutul și competențele procurorului, din punctul de vedere al capacității de efectuare a acțiunilor investigative proprii organului de urmărire penală sau a organului special de investigații, este unul superior, acest subiect având atât atribuții de efectuare nemijlocită a acțiunilor de urmărire penală, dar și

competențe de conducere, coordonare și control al urmăririi penale și activității speciale de investigații.

Corespunzător, termenele procesuale opozabile procurorului sau, în speța analizată, părților în proces pentru valorificarea drepturilor sale privind contestarea actelor și acțiunilor ilegale dispuse în procesul penal de către subiecții oficiali, trebuie să fie aplicabile uniformizat și în situația contestării actelor și acțiunilor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații.

Termenul procedural este o modalitate de ordonare a realizării acțiunilor procesuale, de asigurare a celerității înfăptuirii actului de justiție și de fortificare a securității raporturilor juridice.

Respectiv, în contextul argumentelor arătate, este rezonabilă completarea conținutului regulatoriu al alin. (2) art. 298 și alin. (3) art. 299¹ din Codul de procedură penală cu termenul de contestare a acțiunilor/inacțiunilor organului de urmărire penală.

XXXVII. Contestarea acțiunilor/inacțiunilor/actelor adjuncților procurorului din procuratura teritorială sau procuraturile specializate

Pornind de la principiile de organizare și de activitate a Procuraturii și a procurorului prevăzute la art. 3 alin. (6) din *Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură*, menționez că: „[î]n condițiile prevederilor art. 13 din prezenta lege și ale Codului de procedură penală, activitatea procurorului poate fi supusă controlului din partea procurorului ierarhic superior și a instanței judecătorești.”.

Astfel, potrivit art. 13 alin. (1) din *Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură* „[i]erarhia procesuală a procurorilor și atribuțiile procurorului ierarhic superior sunt stabilite de prevederile Codului de procedură penală.”.

Respectiv, potrivit art. 299¹ alin. (2) din *Codul de procedură penală* „[p]lângerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul teritorial sau de cel al procuraturii specializate, precum și de adjuncții lor, se examinează de Procurorul General sau adjuncții lui ori de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale [...] [subl. ns.]”.

Potrivit art. 299² alin. (1) plângerea se examinează de către procurorul ierarhic superior în condițiile prevăzute la art. 299. În același timp, art. 53¹ din *Codul de procedură penală* stipulează ierarhia în organele procuraturii. Astfel, *procuror ierarhic superior pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale - procurorul-șef al procuraturii teritoriale; iar pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate - procurorul-șef al procuraturii specializate.*

Respectiv, se constată, că deși potrivit art. 53¹ lit. c) din *Codul de procedură penală*, procurorul-șef al procuraturii teritoriale este procuror ierarhic superior pentru procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor teritoriale, **realizarea dreptului procesual de a examina** plângerile împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale este îngrădit de alin. (2) art. 299¹ din *Codul de procedură penală*, care prevede expres, că plângerile împotriva

acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale se examinează de către *Procurorul General sau adjuncții lui ori de procurorii șefi de direcții, secții și servicii ale Procuraturii Generale*.

Întru înlăturarea coliziei constatate, dar și întru simplificarea procedurii de examinare a plângerilor depuse/înaintate în condițiile art. 298 din Codul de procedură penală împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale, propunem a modifica **art. 299¹ alin. (2)** din *Codul de procedură penală*, prin excluderea textului „*precum și de adjuncții lor*”. Argumentele invocate sunt valabile și în situația contestării actelor de procedură emise de către procurorii-șefi adjuncți ai procuraturilor specializate.

Totodată, remiterea în adresa Procuraturii Generale, spre examinare, a plângerilor depuse împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale și specializate, poate determina situația tergiversării examinării acestora, generând cheltuieli de timp și resurse suplimentare, fapt care nu este justificat.

Procurorul-șef al procuraturii teritoriale și specializate este procuror ierarhic superior adjuncților săi, reprezentând o verigă importantă a controlului ierarhic superior și, în caz de necesitate, poate interveni cu promptitudine în orice situație, atunci când interesele justiției o cer.

Excluderea sintagmei „*precum și de adjuncții lor*” din norma art. 299¹ alin. (2) din Codul de procedură penală, va avea un impact pozitiv atât asupra funcționalității organelor procuraturii, inclusiv oferirea posibilității procurorului-șef al procuraturii teritoriale și specializate de a examina plângerile depuse împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorii adjuncți ai procuraturilor teritoriale și specializate, prevederi care, actualmente, îngădesc nejustificat realizarea acestei atribuții prevăzute de lege.

Subsecvent, modificările de la **art. 313 alin. (4)** nu mai impun obligația procurorului de a fi prezent la examinarea plângerii de către judecătorul de instrucție. Or, procurorul adoptă ordonanțe motivate, iar argumentele din conținutul acestora, însoțite de materialele corespunzătoare, sunt suficiente judecătorului de instrucție pentru a adopta o soluție procesuală. Totuși, chiar dacă procurorul nu se va prezenta în ședința de judecată fixată, se impune ca acesta să prezinte instanței materialele corespunzătoare cu cel puțin 5 zile înainte de data ședinței de judecată fixate.

În cazurile în care procurorul va considera absolut necesară prezența sa, se va prezenta în ședință și va oferi explicații suplimentare. Astfel, prin această modificare se urmărește ca neprezentarea procurorului dar și a persoanei care a depus plângerea sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii, să nu împiedice examinarea plângerii.

XXXVIII. *Facilitarea procedurii judiciare prevăzute la art. 300 din Codul de procedură penală*

În vederea simplificării procedurii controlului judiciar al procedurilor prejudiciare, care ar permite examinarea de către judecătorul de instrucție, de la distanță a demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, a plîngerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații, a plîngerilor împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului, care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală, a cererilor privind accelerarea urmăririi penale, precum și a recursurilor depuse în ordinea art. 437 alin.(1) pct. 3¹) și 4), atât la sediul instanței cât și la sediul penitenciarului ori prin intermediul teleconferinței, se propun modificările la **art. 300**. Aceasta ar oferi procurorilor posibilitatea ca demersurile privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, precum și transmiterea materialelor, la cererea instanței, să fie realizată și prin mijloace de comunicare electronice ce asigură transmiterea și confirmarea primirii acestora, iar la examinarea acestora, precum și la examinarea plîngerilor înaintate conform prevederilor articolului 300 alin. (1)-(3²) din Codul de procedură penală să participe prin intermediul videoconferinței.

Pe cale de consecință, pentru a nu crea confuzii referitor la *recursurile depuse în ordinea art. 437 alin. (1) pct. 4*), este imperios necesar de a completa **art. 437** alin. (1) cu **pct. 1²) – 1⁴)**.

XXXIX. Înmânarea demersului de aplicare ori de prelungiere a arestului preventiv

Dispozițiile în vigoare a art. 308 alin. (2) din Codul de procedură penală, prevede în mod alternativ înmânarea demersului de aplicare ori de prelungiere a arestului preventiv învinuitului **sau** avocatului său. Interpretarea *stricto sensu* a acestor dispoziții constatată în practică, permite procurorului să poarte discuții neformale cu învinuitul în lipsa avocatului, însoțite unori de îndemnuri și presuni de a fi cooperant cu organele de urmărire penală.

Prevederile în discuție nu coroborează cu dispozițiile art. 68 alin. (1) pct.2) din Codul de procedură penală, care impun prin prisma art. 66 alin. (2) pct.12) și art. 69 alin. (1) pct. 7) din Codul de procedură penală, asitarea învinuitului de către avocat în caz de antrenare a primului în realizarea acțiunilor procesual penale. Totuși, există situații în care învinuitul, deținut în stare de arest este în imposibilitate a transmite apărătorului său demersul înmânat de procuror, dacă din motive obiective sau subiective nu sunt posibile întrevederi până la ședința de examinare a demersului în ordinea prevăzută de art. 308 din Codul de procedură penală.

În Hotărîrea Curții Constituționale nr. 40/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 232 alin. (2) și 308 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (termenul depunerii demersului privind prelungirea arestului):

„63. Curtea observă că în pct. 30 al Preambulului Directivei 2012/13/UE din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale Parlamentul European și Consiliul au relevat că:

„Documentele și, dacă este cazul, fotografiile și înregistrările audio și video care sunt esențiale pentru contestarea efectivă a legalității unei arestări sau detenției unor persoane suspectate sau acuzate, în conformitate cu dreptul intern, ar trebui să fie puse la dispoziția persoanelor suspectate sau acuzate sau a avocaților acestora **cel târziu înainte ca autoritatea judiciară competentă să fie chemată să se pronunțe cu privire la legalitatea arestării sau detenției** în conformitate cu articolul 5 alineatul 4 din CEDO **și cu suficient timp înainte pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului de a contesta legalitatea arestării sau detenției.**”

Învinuitul care a primit din timp demersul evident se poate pregăti independent pentru a opta în defavoarea detenției sale. O apărare eficientă, evident este posibilă numai prin intervenția apărătorului, care acordă asistență juridică calificată în condițiile legii. Curtea Constituțională a ținut cont de acest deziderat reținând în aceiași HCC nr. 40/2017, că:

„71. ... în conformitate cu prevederile art. 308 alin. (2) din Codul de procedură penală, procurorul este obligat să prezinte avocatului demersul cu privire la prelungirea măsurii arestării, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, care confirmă sau infirmă temeiurile de prelungire a măsurii, **înainte de a fi depus în instanța de judecată.**”

Pornind de la aceste deziderate, se impune ca la **art. 308 alin. (2)** să se intervină în acest sens, pentru a asigura că învinuitul, la înmînarea demersului de aplicare ori de prelungire a arestului preventiv, este asistat de avocat sau demersul este înmînat avocatului său.

XL. Executarea Hotărîrii nr. 3 din 24 ianuarie 2023 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 3) și alin. (4) din Codul de procedură penală (renunțarea inculpatului la dreptul de a fi prezent la ședința de judecată)

Curtea a observat că o persoană care nu se sustrage de la judecarea cauzei, care nu se află în arest, care este acuzată de o infracțiune din afara categoriei celor ușoare și care a luat cunoștință de învinuire înainte ca dosarul să-i fie trimis în judecată nu se încadrează în nicio excepție de la regula judecării cauzei în prezența inculpatului, chiar dacă există motive care i-ar justifica absența.

La fel, Curtea a notat că, deși prezența inculpatului în ședință are o importanță deosebită pentru asigurarea caracterului echitabil și în contradictoriu al procesului, iar **legislatorul are obligația pozitivă să instituie mecanisme care să-i asigure prezența la ședință**, acestea nu trebuie să paralizeze procedura instanței de judecată, împiedicând, pur și simplu, desfășurarea procesului. În acest context, Curtea subliniază că, atunci când sunt puse în balanță aceste două principii, **legislatorul trebuie să găsească echilibrul corect**, adică soluția care nu subordonează un principiu în detrimentul altuia, ci soluția care identifică un compromis optim.

În același timp, Curtea a notat că persoanele care nu se află în arest preventiv și care nu se sustrag de la judecată pot renunța în mod expres la dreptul de a fi prezente la ședință doar dacă sunt acuzate de comiterea unor infracțiuni ușoare. Curtea nu poate identifica vreun motiv rezonabil care justifică o asemenea soluție legislativă. De altfel, același articol 321 din Codul de procedură penală prevede la alineatul (3) garanția potrivit căreia, în cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, participarea apărătorului și, după caz, a reprezentantului lui legal este obligatorie.

Din aceste motive, Curtea a declara neconstituțional textul „examinării unor cauze privitor la săvârșirea unor infracțiuni ușoare” din articolul 321 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, pentru că nu le permite unor categorii de persoane inculpate să beneficieze de dreptul la un proces echitabil, garantat de articolul 20 din Constituție.

Totuși, Curtea a notat că instanțele de judecată vor trebui să verifice:

(I) dacă există circumstanțe excepționale și motive obiective care justifică absența inculpaților la ședință (*e.g.* starea sănătății sau vârsta înaintată);

(II) dacă renunțarea este voluntară, lipsită de echivoc (*e.g.* declară solemn într-o ședință precedentă sau prezintă un înscris contrasemnat de apărător în care își manifestă această dorință) și bazată pe o alegere în cunoștință de cauză (persoana prevede consecințele pe care le presupune conduita sa);

(III) dacă renunțarea nu contravine unui interes public mai important.

Pornind de la aceste deziderate ale Curții Constituționale, în **art. 321 alin. (2) pct. 3)** se propune ca, în cazul în care inculpatul solicită examinarea cauzei în lipsa sa, instanța să constate existența circumstanțelor excepționale și motive obiective care justifică absența inculpatului la ședință; să constate că inculpatul a declarat solemn într-o ședință precedentă sau prezintă un înscris contrasemnat de apărătorul său în care își manifestă această dorință și bazată pe o alegere în cunoștință de cauză în care renunță în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței; și să constate că renunțarea inculpatului nu contravine unui interes public mai important. De precizat că toate aceste circumstanțe pe care instanța urmează să le constate urmează a fi aplicate cumulativ, raționamente ce se desprind din pct. 52 din HCC nr. 3/2023⁵.

Dispozițiile **alin. (6)** literalmente face imposibilă examinarea unei cauze penale în lipsa inculpatului în cazul în care acesta se eschivează de a se prezenta în fața instanței de judecată. În acest sens, art. 321 alin. (6) prevede una din condițiile cumulative de a examina în lipsa inculpatului în cazul în care acesta renunță în mod expres la exercitarea dreptului său de a apărea în fața instanței. Acest „drept” al inculpatului este practic imposibil de realizat de fapt, or renunțul inculpatului de a apărea în fața instanței presupune exprimarea intenției în mod clar al acestuia și ar putea fi exprimat doar atunci când inculpatul este privat de libertate, deoarece acesta aflându-se în libertate refuză să se prezinte în instanță.

⁵ <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=819&l=ro>

La caz menționăm că sunt relevante constatările CtEDO în cauzele *Kremzow v. Austria* (hotărâre din 21 septembrie 1993, Seria A nr. 268-B) și în cauza *Kamasinski v. Austria* (hotărâre din 19 decembrie 1989, Seria A nr. 168), **în care Curtea a reținut că prezența inculpatului la judecarea cauzei sale nu este un drept absolut.**

Pornind de la acestea, menționăm că **alin. (6)** din art.321 vine să „deblocheze” acele impedimente care fac dificilă examinarea cauzei în lipsa inculpatului în situațiile în care se ascunde de prezentarea în instanță.

Mai mult, avînd în vedere că examinarea cauzei în instanța de judecată va fi posibilă în lipsa inculpatului, grație modificărilor operate la art. 321, se impune intervenții la **art. 330 și 349.**

XXI. Procesul-verbal al ședinței de judecată

Dispozițiile art. 336 prevede structura ce trebuie să o întrunească un proces-verbal al ședinței de judecată. Datorită aprovizionării cu sisteme de înregistrare audio a ședințelor de judecată a judecătorilor pe întreg teritoriu, consemnarea detaliată a acțiunilor din ședința de judecată în procesul-verbal este o „irosire” a timpului pe care îl pierde greșierul. De aceea, redacția nouă a **art. 336** vine cu o „îmbunătățire” a conținutului procesului-verbal al ședinței de judecată, fiind incluse doar cele mai esențiale acțiuni procesuale ce se desfășoară în cadrul ședințelor de judecată.

Mai mult ca atît, pentru asigurarea plenitudinii procesului-verbal al ședinței de judecată se vor utiliza mijloace de înregistrare audio pentru a se putea verifica divergențele între conținutul procesului-verbal și înregistrarea audio, prevalînd în acest caz, evident că înregistrările audio.

XLII. Consemnarea declarațiilor părților

Este cert faptul că la examinarea unei cauze penale în instanța de judecată cel mai mult timp este acordat procesului de audiere a părților, declarații care urmează a fi dactilografiate de greșier ca documente separate. Ca rezultat, audierea unei persoane poate dura mai mult ca timp și pe de o altă parte persoana nu are posibilitatea de explica în mod cursiv toată informația pe care o cunoaște, în multe cazuri acest proces se transformă într-o dictare.

La acest aspect, în Decizie nr. 73 din 14.05.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 92g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 337 din Codul de procedură penală (consemnarea declarațiilor părților și ale martorilor în ședința de judecată), Curtea Constituțională a reținut că,

„23. ...declarațiile inculpatului, ale părții vătămate, ale părții civile, ale părții civilmente responsabile și ale martorilor în ședința de judecată ar putea fi dactilografiate ulterior în baza înregistrării audio. Dispozițiile contestate nu impun consemnarea în scris a declarațiilor participanților la proces exact în ziua în care acestea au fost făcute.

24. În fine, legislatorului îi revine sarcina de a aprecia dacă ar trebui sau nu consemnate în scris declarațiile părților și ale martorilor în ședința de judecată, de vreme ce ședințele de judecată se înregistrează audio, și, în consecință, să facă modificările legislative corespunzătoare.”

Pornind de la aceste constatări ale Curții, în **art. 337 alin. (1)** se propune ca declarațiile inculpatului, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și ale martorilor în ședința de judecată să fie consemnate în scris de grefier ca documente separate, în termen de 5 zile de la audiere în baza înregistrării audio. În acest fel, se va economisi și timp pentru desfășurarea ședinței, precum și grefierul va putea consemna declarațiile fără a avea „presiunea timpului” în cadrul ședinței de judecată.

XLIII. Îmbunătățirea prevederilor privind motivarea hotărârilor penale și introducerea obligativității pronunțării hotărârii integrale în toate cazurile.

Pentru sporirea efectivă a actului de justiție prin îmbunătățirea calității motivării actelor judecătorești constituie cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale dispune, printre altele, obligația statelor de a institui instanțe independente și imparțiale și de a promova instaurarea procedurilor eficiente. Îndeplinirea acestei obligații capătă sens când are drept rezultat autorizarea judecătorilor de a administra în mod just și corect justiția, atât în drept cât și în fapt, în avantajul strict al justițiabilului. O hotărâre judecătorească de mare calitate este cea care conduce la un rezultat bun – câtă vreme judecătorul dispune de mijloacele necesare atingerii acestui scop – în mod echitabil, rapid, clar și definitiv.

Potrivit Avizului nr. 11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni o motivare bună este o necesitate imperioasă care nu poate fi neglijată în favoarea celerității. O motivare bună cere ca judecătorul să aibă timpul necesar pregătirii hotărârii. Motivarea permite nu numai o mai bună înțelegere și acceptare a hotărârii de către justițiabil ci este mai ales o garanție împotriva arbitrarului. Pe de o parte, ea obligă judecătorul să distingă mijloacele de apărare ale părților și să precizeze elementele care îi justifică decizia și o fac să fie conformă legii și, pe de altă parte, ea permite o înțelegere a funcționării justiției de către societate.

Orice hotărâre trebuie să fie inteligibilă, redactată într-un limbaj clar și simplu. Astfel, pentru realizarea acestor cerințe de ordin calitativ pe care trebuie să le întrunească o motivare, judecătorul printre alte condiții are nevoie de timp util care să permită combinarea redactării hotărârii, cu studierea altor dosare, legislației, jurisprudenței, doctrinei, organizarea și pregătirea ședințelor de judecată, inclusiv cu examinarea eficientă și în termeni rezonabili a cauzelor judiciare, precum și cu respectarea dreptului la odihnă, viață privată și de familie a judecătorilor.

Prin intervențiile la **art. 338, 339, 340** se urmărește o structurare logică a aspectelor de reglementare a procedurii de soluționare a cauzei, de deliberare în urma cercetării judecătorești și instituirea mecanismului de pronunțare a hotărârilor în cauzele penale. Scopul urmărit prin aceste modificări constă în faptul că hotărârile judecătorești trebuie emise integral, pentru a facilita calcularea termenului de atac și

a spori calitatea motivării hotărârilor judecătorești, precum și instituirea publicării atât a hotărârilor cât și opiniilor separate expuse asupra cauzei.

XLIV. Consolidarea rolului judecătorului la ședința preliminară

Deși Codul de procedură penală prevede posibilitatea redresării modului de administrare a probelor, astfel încât regula generală să determine părțile să nu admită prezentarea de probe oricând pe parcursul procesului, ci în ședința preliminară.

Oricum unele norme procedurale creau totuși teren favorabil pentru ca părțile să abuzeze, invocând tot dreptul la apărare. Întru consolidarea și eficientizarea acestor norme, prin proiect se propune ca la **art. 347** să „disciplineze” părțile ca la etapa ședinței preliminare să prezinte lista tuturor probelor de care dispun, sub sancțiunea decăderii de acest drept. O condiție esențială pentru ca părților să li se „îngrădească” dreptul de a prezenta toate probele constă în faptul că părțile deși dispun de aceste probe, însă nu le prezintă la etapa ședinței preliminare, or faza ședinței preliminare este unica fază în care participanții la proces trebuie să prezinte toate probele necesare pentru soluționarea justă a cauzelor. Excepțiile potrivit cărora probele se pot prezenta mai târziu (în cursul cercetării judecătorești) sunt justificate de imposibilitatea obiectivă de respectare a termenelor stabilit de instanța, precum și de faptul că pînă la numirea cauzei spre examinare (art. 351), acestea nu au putut fi administrate.

Cu toate acestea, **art. 375¹** vine să asigure părților dreptul de a solicita completarea cercetării judecătorești pentru prezentarea de noi probe doar cu condiția că din cercetarea judecătorească rezultă existența altor mijloace de probă care ar permite stabilirea sau verificarea circumstanțelor ce au importanță în cauza penală. În cererea de administrare a probelor noi partea trebuie să indice acele cerințe inserate la art. 364 alin. (2) care se aplică în modul corespunzător.

La acest capitol, instanța va putea respinge solicitarea de administrare a probelor noi, dacă proba nu este pertinentă; se constată că pentru faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite au fost administrate suficiente mijloace de probă; proba nu este necesară, întrucît faptul este notoriu; proba este imposibil de obținut; administrarea probei este contrară legii.

XLV. Reglementări privind secretizarea materialelor cauzei a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea participanților la proces

De remarcat că, respectarea principiului publicității constituie un element esențial al dreptului la un proces echitabil. Consacrând publicitatea ședinței de judecată ca un principiu constituțional, art. 117 din Constituție admite judecarea proceselor în ședință închisă, „...numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.”

Prevederile art.117 din Constituție derivă din normele tratatelor internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care Republica Moldova este parte. În particular, art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 14 din

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), care garantează fiecărei persoane dreptul la examinarea cauzei sale în mod public.

În același timp, CEDO, precum și instrumentele juridice internaționale menționate *supra*, admit derogări de la principiul publicității, fiind specificat că: *accesul în sala de ședințe poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.*

Totodată, potrivit art.34 din Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, *„Cauzele penale, civile și cele de contencios administrativ în cadrul cărora sunt prezentate informații atribuite la secret de stat se examinează în ședință închisă, cu respectarea regulilor de procedură, precum și a prevederilor prezentei legi”.*

Exigențele convenționale și cele constituționale au fost preluate, printre altele, în art.10 din Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească și art. 18 din Codul de procedură penală.

Astfel, potrivit art.10 alin.(1) din Legea nr.514/1995 privind organizarea judecătorească *„...Judecarea cauzelor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea procedurii.”*, iar art.18 alin. (2) din Codul de procedură penală stabilește că *„Accesul în sala de ședință poate fi interzis presei sau publicului, prin încheiere motivată, pe parcursul întregului proces sau al unei părți din proces, în interesul respectării moralității, ordinii publice sau securității naționale, când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, sau în măsura considerată strict necesară de către instanță când, datorită unor împrejurări speciale, publicitatea ar putea să prejudicieze interesele justiției.”*

Pe de altă parte, art.18 alin. (4) din Codul de procedura penală și art.10 alin.(2) din Legea nr.514/1995 privind organizarea judecătorească prevăd că, în toate cazurile, hotărârile instanței de judecată se pronunță în ședință publică, adică inclusiv și în cauzele examinate în ședință închisă. Respectiv, ambiguitățile constatate generează interpretări multiple, fapt ce oferă normelor un caracter imprevizibil și neclar.

Ținând cont de excepțiile prevăzute la art.18 alin. (2) din Codul de procedura penală, urmează a fi reglementate și cazurile în care nu se va pronunța hotărârea integrală. Respectiv, urmează a reglementa suplimentar în raport cu aceste excepții, ca urmare a utilizării anumitor tehnici, cum ar fi clasificarea anumitor părți ale acestor hotărâri, a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea celorlalți.

În același timp, în toate cazurile, partea introductivă și partea dispozitivă a hotărârii motivate se pronunță în ședință publică.

Modificările propuse ar corobora cu art. 340 alin.(1) din Codul de procedură potrivit căruia „Partea dispozitivă a hotărârii motivate se pronunță în ședință publică...”

În context menționăm și pct. 180-181 a Ghidului privind interpretarea art.6 CEDO – Dreptul la un proces echitabil (latura penală), care prevede că:

„180. În ciuda formulării care ar lăsa de înțeles că se impune lectura cu voce tare în ședință publică, alte moduri de pronunțare a unei hotărâri publice pot fi compatibile cu art. 6 § 1. În principiu, forma de publicitate a „hotărârii” prevăzută de dreptul intern al statului în cauză trebuie evaluată în lumina particularităților procedurii respective și în funcție de scopul art. 6 în materie: de a permite controlul puterii judecătorești de către public pentru a se asigura dreptul la un proces echitabil. În această evaluare trebuie să se țină seama de procedură în ansamblul său (Welke și Bialek împotriva Poloniei, pct. 83, unde s-a considerat că limitarea pronunțării publice a dispozitivului hotărârilor pronunțate în urma procesului ținut cu ușile închise nu a fost contrară art. 6).

181. A ascunde în întregime publicului totalitatea unei hotărâri judecătorești nu se justifică. Imperativele legitime de securitate pot fi îndeplinite prin utilizarea anumitor tehnici, cum ar fi clasificarea anumitor părți ale acestor decizii, a căror dezvăluire ar compromite siguranța națională sau securitatea celorlalți (Raza împotriva Bulgariei, pct. 53; Fazliyski împotriva Bulgariei, pct. 67-68)”.

Prin urmare, scopul modificărilor de la **art. 6 pct. 15¹), 18, 385, 397, 437 și 444** din Codul de procedură penală, este de a ajusta cadrul legal în vederea excluderii pronunțării în ședință publică a unor părți din hotărârea instanței de judecată emisă în cazurile examinate în ședință închisă, divulgarea cărora ar afecta interesul respectării moralității, ordinii publice, securității naționale, când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților în proces o cer, în scopul protejării informației ce constituie secret de stat, taină comercială ori a unei alte informații a cărei divulgare este interzisă prin lege.

XLVI. Temei de dispunere a rejudecării cauzei după examinarea apelului

Art. 30 din Codul de procedură penală, abordează exhaustiv aspectul cantitativ al compunerii completului de judecată. Potrivit art. 251 alin. (2) și (3) din Codul de procedură penală, încălcarea prevederilor legale referitoare la compunerea instanței atrage nulitatea actului procedural. Nulitatea respectivă nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu.

Mai mult, încălcările normelor procesuale-penale privind compunerea completelor de judecată, cad sub incidența dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 CEDO. Respectiv, la **art. 415 alin. (1) pct. 3)** se propune completarea normei astfel încât să se poată dispune rejudecării cauzei, inclusiv pe motivul încălcării prevederilor art. 30 din Codul de procedură penală.

În acest sens, încălcarea normelor procesuale privind compunerea instanței de judecată, constituie temei sigur de rejudecare a pricinii, deoarece încălcarea acestor prevederi afectează direct legalitatea hotărârii judecătorești contestate și atrage nulitatea ei, indiferent de argumentele invocate de părți în apel.

În plus, trimiterea cauzei pentru rejudecare în prima instanță nu limitează nicidecum principiile fundamentale într-un proces penal, dimpotrivă, permite ca procesul să se desfășoare conform principiului contradictorialității creîndu-se, astfel, premise pentru asigurarea dreptului la un proces echitabil, ceea ce este în deplină consonanță cu prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale.

XLVII. În partea ce ține de executarea Hotărîrii Curții Constituționale nr. 26 din 10.11.2020 privind controlul constituționalității unor prevederi din art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003 (temeiurile pentru recursul în anulare)

Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr. 26, prin care a declarat neconstituțional textul „inclusiv” din art. 453 alin. (1) [temeiurile pentru recursul în anulare] din Codul de procedură penală.

În Hotărârea menționată, Curtea a constatat că utilizarea termenului „inclusiv” de către legislator în art. 453 alin. (1) din Codul de procedură penală ridică probleme privind calitatea legii.

Utilizarea acestui termen lasă spațiu pentru interpretarea potrivit căreia, odată formulat un recurs în anulare în scopul reparării erorilor de drept comise la judecarea cauzei, în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, nu mai poate fi formulat un recurs separat atunci când Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii.

Astfel, până la modificarea **art. 453 alin. (1)** din Codul de procedură penală, în sensul conformării sale cu Hotărârea Curții, hotărârile irevocabile pot fi atacate cu recurs în anulare:

a) în cazul în care un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat hotărârea atacată, precum și

b) în cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului informează Guvernul Republicii Moldova despre depunerea cererii, informare din care se poate deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente care a afectat hotărârea atacată.

XLVIII. Perfecționarea mecanismului despăgubirii pentru condițiile de detenție

Propunerile cu privire la asigurarea aplicării coerente și unitare a remediului preventiv și compensator a detenției în condiții contrare art. 3 CEDO ce au fost încorporat în proiectul respectiv, a constituit obiect de reglementare a proiectului de act normativ ce a fost înregistrat la Cancelaria de Stat cu numărul unic 371/MJ/2020⁶ și remis spre consultare publică. Acesta a fost consultat și avizat de mai multe ori cu autoritățile interesate, fiind în același timp expertizat de către Centrul Național

⁶ https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_371_0.pdf

Anticorupție prin Raportul de expertiză anticorupție nr. ELO22/7761 din 25 februarie 2022⁷.

Raționamentele ce au stat la baza modificărilor în vederea îmbunătățirii acestui mecanism de despăgubire se rezumă la următoarele.

În practica implementării acestui remediu s-au conturat o serie de ambiguități care pun în dificultate aplicarea conformă a acestuia. Pornind de la criteriile de eficiență a unui remediu intern pentru constatare, în substanță, a încălcării prevederilor art. 3 CEDO, formulate de CtEDO în jurisprudența sa, prin decizia de admisibilitate în cauza *Draniceru c. Moldova* (cererea nr. 31975/15), Curtea a evidențiat expres prevederile defectuoase ale normelor adoptate de legiuitorul Republicii Moldova.

În esență, modificările care se propun a fi operate se divizează în următoarele compartimente, după cum urmează:

1) Abordarea echivalentă a formei de despăgubiri pentru preveniți vs. condamnați

Potrivit reglementărilor actuale (a se vedea **art. 385 alin. (5)** și **art. 473⁴ alin. (4)** din *Codul de procedură penală*) remediu național de compensare a detenției în condiții contrare art. 3 CEDO este diferit în funcție de statutul procesual al persoanei deținute. Astfel, în cazul preveniților, quantumul zilelor care se reduce din termenul de pedeapsă este mult mai mare în raport cu quantumul zilelor care se reduce în cazul condamnaților.

La aplicarea mecanismului compensator preveniților li se reduce 1 zi de închisoare pentru fiecare zi de detenție în condiții precare în arest preventiv, iar persoanelor condamnate li se reduce de la 1 la 3 zile pentru fiecare 10 zile de detenție în condiții precare. Această diferență de tratament nu are niciun motiv rezonabil, având în vedere faptul că condițiile efective de detenție sunt aceleași, diferă doar statutul juridic al persoanei (condamnat și prevenit).

Mai mult de atât, remediu național pentru detenția în condiții precare în cazul preveniților este disproporțional în raport cu efectele cumulative ale acestor condiții și scopul urmărit, deoarece se reduce un termen considerabil (jumătate) din pedeapsa stabilită. În aceste condiții, este afectată substanța instituției răspunderii penale, în consecință nu se realizează scopul pedepsei aplicate.

„Cu referire la formula de reducere a pedepsei în cazul condamnaților, CtEDO a constatat că o reducere a pedepsei egală cu o zi pentru fiecare perioadă de 10 zile de detenție incompatibilă cu CEDO constituie o redresare adecvată în cazul condițiilor materiale precare de detenție și că, în plus, această formă de redresare a constituit un avantaj incontestabil de a contribui la rezolvarea problemei suprapopulării prin accelerarea eliberării din penitenciar a persoanelor deținute (considerent expus, bunăoară în *cauzele: Stella și alții c. Italia*, cererea nr. 49169/09, §60) [...]”(*Draniceru c. Moldova*, cererea nr. 31975/15, §38). Astfel, având în vedere că

⁷ https://cna.md/report_view.php?l=ro&id=8134

formula în cazul condamnaților este contabilă cu Convenția, nu există nici un raționament pentru a menține tratamentul diferențiat între preveniți și condamnați la aplicarea remedii compensatorii prin reducere.

Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității, de asemenea, s-a expus asupra acestui subiect și prin decizia nr. 03/99 din 22 ianuarie 2020 a decis că aplicarea remedii de reducere a pedepsei pentru condiții precare de detenție în cazul preveniților în raport cu persoanele condamnate reprezintă discriminare pe criteriu de statut procesual.

Prin urmare, se propune abordarea echivalentă a formei de despăgubiri pentru preveniți și condamnați care s-au aflat în detenție în condiții precare.

2) Instituirea unui nou temei de recurs

Temeiurile prevăzute la **art. 444** din *Codul de procedură penală* se referă la hotărârile penale care nu se supun apelului. Având în vedere că constatarea condițiilor precare de detenție are loc la examinarea chestiunilor care urmează a fi soluționate de către instanță la executarea pedepsei, incident devine art. 469 din *Codul de procedură penală*. Cu toate acestea, pentru chestiuni prevăzute de art. 469 din *Codul de procedură penală*, legiuitorul a adoptat art. 472 din *Codul de procedură penală*, în calitate de normă specială și a indicat că aceste recursuri se judecă conform prevederilor Titlul II Capitolul IV Secțiunea a 2-a §2 din Partea specială.

Având în vedere că recursul examinat conform prevederilor Titlul II Capitolul IV Secțiunea a 2-a §2 din Partea specială, exceptează calea de atac a apelului (ce presupune judecarea în fapt și în drept a cauzei) și la examinarea în fond a cauzei s-ar fi produs o eroare gravă de fapt (în sensul art. 6 pct. 11¹) aceasta din urmă neputând fi reparată în ordine de recurs împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul se propune de a completa art. 444 din *Codul de procedură penală* cu un temei general de declarare a recursului. Temeiul de recurs propus este legat doar de eroarea gravă de fapt, comisă în cadrul examinării cauzei și este legată de probatoriu.

Prin urmare, se propune instituirea unui astfel de temei, similar cazurilor de contestare cu recurs împotriva hotărârilor instanțelor de apel. În așa fel, art. 444 din *Codul de procedură penală* se completează cu următorul temei de recurs: *instanța a admis o eroare gravă de fapt, care a afectat soluția instanței*.

Noul temei de recurs se va examina de către instanță de judecată din oficiu doar atunci când a influențat asupra hotărârii în defavoarea inculpatului.

În cazul încheierilor instanței de judecată privind constatarea condițiilor precare de detenție acestea pot fi atacate cu recurs pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul conform tuturor temeiurilor prevăzute la art. 444 alin. (1) din *Codul de procedură penală*.

3) Caracterul executoriu al încheierilor emise în urma examinării chestiunilor ce apar la executarea pedepsei penale

La examinarea chestiunilor prevăzute la art. 469 din *Codul de procedură penală* (chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei),

instanța de judecată emite încheieri. Încheierile emise la examinarea chestiunilor sus-menționate devin definitive și, prin urmare, executorii doar în una din cazurile prevăzute de art. 466 alin. (2) sbp. 4) – 6) din *Codul de procedură penală*.

Caracterul neexecutoriu din momentul pronunțării al unor astfel de încheieri devine o problemă de aplicare atunci când prin aceste încheieri se impune liberarea persoanei din detenție, iar instanța de judecată nu a indicat în încheierea sa despre executarea imediată a acesteia în sensul dat. Astfel, în asemenea cazuri, instituția penitenciară, primind hotărârea judecătorească de eliberare a persoanei din detenție, inclusiv în ziua emiterii ei, se ghidează de prevederile legislației procesual penale care reglementează condițiile de devenire executorie a unei hotărâri judecătorești în cadrul procesului penal (art. 466 alin. (2) sbp. 4) – 6) din *Codul de procedură penală* menționat mai sus). De regulă, persoana este ținută în detenție în interiorul termenului de declarare a recursului și, dacă niciuna din părțile procesului nu au declarat recurs, ea se eliberează din detenție. Această deficiență normativă a generat o serie de litigii de ordin civil, unde foștii deținuți invocă încălcarea dreptului la libertate pentru perioada cuprinsă între ziua emiterii încheierii prin care s-a dispus liberarea lor din detenție și liberarea de facto a lor.

Reieșind din faptul că încheierile emise la examinarea chestiunilor ce apar la executarea pedepsei penale modifică situația juridică în favoarea condamnatului în cele mai dese cazuri, se propune indicarea expresă a caracterului executor al acestor încheieri – **art. 471 alin. (9)**, astfel încât aceste persoane să beneficieze de noul „statut juridic” al lor în ziua pronunțării acestor încheieri.

4) Introducerea termenului de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate

Codul de procedură penală nu prevede nici un termen de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare sentința judecătorească de condamnare privativă de libertate la judecătorul de instrucție (**art. 473¹**).

În asemenea situații, condamnații pot declara plîngere oricînd, ceea ce este contrar principiului securității raporturilor juridice.

Astfel, pentru a promova securitatea raporturilor juridice, pentru a evita contestarea deciziilor anterioare la infinit, se propune introducerea unui termen de prescripție de contestare a actelor organului care pune în executare sentința judecătorească de condamnare privativă de libertate. Prin urmare, plîngerea va putea fi declarată de către condamnat în termen de 30 de zile din data cînd a făcut cunoștință de actul contestat, cu excepțiile prevăzute de *Codul de executare*. În cazul contestării sancțiunii disciplinare aplicate condamnaților, *Codul de executare* prevede un alt termen de contestare a deciziei respective (a se vedea art. 248¹ alin. (1)).

5) Excluderea preveniturii în calitate de subiect de examinare în ordinea prevăzute de art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*

Articolele 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală* reprezintă norme procesuale care reglementează procedura de depunere și examinare a plîngerii împotriva condițiilor precare de detenție în timp ce persoana își execută pedeapsa penală stabilită, or, din titlul art. 469, rezultă examinarea exclusivă a chestiunilor la executarea pedepsei. În cazul preveniților deținuți în instituțiile penitenciare, plîngerea împotriva condițiilor de detenție va putea fi examinată exclusiv în ordinea prevăzută de art. 385 alin. (5) și (6) din *Codul de procedură penală*.

Prin completarea **art. 385 alin. (5)** din *Codul de procedură penală* cu propoziția „Prevederile art. 473² alin. (2), (2¹) - (2⁵) și (5), art. 473³ alin. (3) și art. 473⁴ alin. (1)-(5¹) se aplică în mod corespunzător la examinarea plîngerii prevenitului sau apărătorului acestuia împotriva condițiilor de detenție.” se va clarifica în partea ce ține de aplicarea mecanismului compensator în privința preveniților.

6) Admisibilitatea plîngerilor privind condițiile precare de detenție

Normele *Codului de procedură penală* au instituit condițiile de fond a plîngerii, termenii de prescripție și alte condiții care ar împiedica examinarea în fond a plîngerii. Cu toate acestea, legiuitorul nu a instituit nici un „filtru” pentru a refuza examina plîngerile care nu corespund acestor condiții și, prin urmare, judecătorul de instrucție este obligat să examineze fondul plîngerii, situație care presupune consumarea timpului și resurselor suplimentare în detrimentul altor cauze aflate în gestiune.

În acest sens, prin **art. 473² alin. (2¹)-(2⁵)** se propune introducerea mecanismului de admisibilitate a plîngerii depuse în privința condițiilor de detenție, pentru a simplifica procedura de verificare a întrunirii condițiilor de fond prevăzute de *Codul de procedură penală* pentru această plîngere.

Astfel, în cazul în care plîngerea depusă nu va corespunde cerințelor stabilite în alin. (2) din art. 473² din *Codul de procedură penală* (plîngere nesustținută), judecătorul de instrucție va oferi condamnatului un termen rezonabil pentru a-și detalia pretențiile. Data depunerii plîngerii se va considera data depunerii plîngerii suplimentare care corespunde cerințelor stabilite în alin. (2) art. 473², iar dacă nici după acordarea termenului suplimentar plîngerea nu va corespunde cerințelor indicate de judecătorul de instrucție, ea se va declara inadmisibilă. Totuși acordarea termenului suplimentar condamnatului ar duce la micșorarea intervalului de timp pentru examinarea plîngerilor înaintate. În acest sens, **art. 473³ alin. (4)** vine să clarifice acest moment în care termenul acordat de judecătorul de instrucție pentru înlăturarea neajunsurilor nu se va include în termenul maxim de 3 luni de examinare a plîngerilor depuse.

La fel, plîngerea se va declara inadmisibilă și în următoarele cazuri:

a) există o hotărîre judecătorească definitivă cu privire la soluționarea chestiunii privind despăgubirea condamnatului pentru detenția în condiții contrare art. 3 din CEDO pentru aceleași perioade;

b) există o hotărîre a CtEDO cu privire la soluționarea chestiunii privind despăgubirea condamnatului pentru detenția în condiții contrare art. 3 din CEDO pentru aceleași perioade;

c) plîngerea a fost depusă după expirarea termenului prevăzut de alin. (5) art.473²;

d) plîngerea a fost depusă de o persoană fără împuterniciri în acest sens;

e) la aceiași sau la altă instanță de judecată se examinează plîngerea condamnatului care are ca obiect aceeași perioadă de detenție.

7) Soluțiile instanței

Potrivit **art. 473⁴ alin. (4)** din *Codul de procedură penală* în cazul în care partea neexecutată din pedeapsă nu permite deducerea integrală a reducerii pedepsei sau perioada încălcării condițiilor de detenție este mai mică de 10 zile, în privința perioadei rămase condamnatul poate solicita despăgubire în valoare bănească.

Avînd în vedere că sunt foarte puține cazuri cînd persoanele s-au aflat în detenție în condiții precare într-un număr de zile care poate fi împărțit exact la 10, instanțele de judecată încasează despăgubirea în valoare bănească, deși termenul rămas neexecutat ar putea permite reducerea și în cazul acestor zile.

Astfel, se propune oferirea dreptului judecătorului de instrucție (instanței de judecată) de a rotunji în favoarea condamnatului termenele constatate ca fiind executate în condiții precare de detenție, în primul rînd pentru a pune capăt efectelor acestor condiții prin eliberarea mai grabnică a persoanei, iar pe de altă parte, această modificare va permite economisirea surselor bugetare.

Rotunjirea se va efectua astfel încît pentru a permite deducerea integrală a termenului compensat din termenul rămas neexecutat.

Cu titlu de exemplu: în cazul în care persoana a stat în condiții de detenție precare un termen de 64 de zile, rotunjirea în favoarea condamnatului se va efectua pînă la 70 de zile, astfel încît să fie posibil ca acest termen (la caz 70) să se poată împărți la 10 (zile cumulative în condiții precare). După care, instanța, optînd pentru reducerea de 2 zile pentru 10 zile cumulative în condiții precare, 7 se va înmulți la 2, iar produsul de 14 zile va constitui termenul ce urmează a fi scăzut din pedeapsa stabilită prin sentință.

La fel, este prevăzută ipoteza în care condamnatul a stat în condiții precare mai puțin de 10 zile, fapt ce este inaplicabilă reducerea pedepsei (în zile). În acest caz, soluția instanței este încasarea cu titlu de despăgubire, în favoarea condamnatului a sumei bănești în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru fiecare zi în condiții precare.

8) Termenul restrîns de examinare a plîngerii și prezentarea raportului

Potrivit prevederilor **art. 473³ alin. (3)** din *Codul de procedură penală* raportul instituției penitenciare asupra plîngerii declarate se depune în termen de 10 zile, iar potrivit alin. (4) al aceluiași articol, termenul maxim de examinare a plîngerii este de 3 luni.

Astfel, ținând cont de multitudinea pretențiilor invocate de condamnați care rezultă din detenția în mai multe instituții penitenciare, instituția reprezentată trebuie să acumuleze informațiile necesare de la toate penitenciarele în care s-a deținut condamnatul, fapt ce consumă timp pentru elaborarea raportului comprehensiv. Din acest considerent, se propune majorarea termenului de prezentare a raportului la 30 zile.

9) Indicarea expresă că persoanele condamnate la detenție pe viață nu pot solicita, cu titlu de despăgubiri, reducerea pedepsei, dar pot înainta o acțiune civilă

Din motive obiective, pentru persoanele care sunt condamnate la detenție pe viață este imposibilă reducerea, cu titlu de despăgubire, a acestei categorii de pedepse penale.

În acest fel, prin modificarea la **art. 473⁴ alin. (6)** se propune specificarea expresă că persoanele condamnate la detenție pe viață au posibilitatea de a iniția o acțiune civilă în instanță, astfel încât să existe un remediu efectiv de compensare pentru detenția în condiții precare.

10) Indicarea expresă că termenul redus se consideră efectiv executat

S-a conturat o practică sporadică de apreciere a termenului redus pentru detenția în condiții precare în calitate de „termen efectiv” executat în cazul aplicării instituției de liberare de pedeapsă penală, cum ar fi, spre exemplu, liberarea condiționată a pedepsei înainte de termen.

Raționamentul instituirii unui astfel de remediu se întemeiază, printre altele, pe ideea de a asigura compensarea pentru cazarea în condiții necorespunzătoare a persoanelor care contestă condițiile inadecvate de detenție, pentru rațiuni de echitate, în ipoteza în care se examinează chestiuni privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (art. 91 din *Codul penal*) sau înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă (art. 92 din *Codul penal*).

Problema asupra căreia ridică semne de întrebare constă în faptul dacă termenul redus din pedeapsă, în rezultatul aplicării prevederilor art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*, se consideră sau nu ca „executare efectivă” a termenului de pedeapsă.

Prin „pedeapsă executată” se înțelege acea parte din durata pedepsei aplicate prin sentință de condamnare rămasă definitivă care a fost executată efectiv, prin privare de libertate, după reținerea condamnatului, dar și perioada în care aceeași persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate (arestare preventivă și arest la domiciliu) în cursul procesului penal finalizat prin sentință de condamnare.

Prin „executare efectivă” a termenului pedepsei se înțelege acea parte din durata pedepsei aplicate prin sentință rămasă definitivă care, *deși nu a fost executată efectiv, este asimilată acesteia*, în baza unor dispoziții legale.

Or, prin actul de amnistie (art. 107 din *Codul penal*) ori grațiere (art. 108 din *Codul penal*), condamnatului i se poate reduce o parte din pedeapsă, iar acest termen

reduc se consideră ca termen de pedeapsă executată efectiv și se include în termenul care oferă dreptul la liberare condiționată înainte de termen.

În această ordine de idei menționăm că în categoria „executare efectivă a termenului pedepsei” se încadrează și **perioada de timp executată** în condiții necorespunzătoare în regim de detenție, pentru compensarea căreia a fost instituit mecanismul prevăzut de art. 473²-473⁴ din *Codul de procedură penală*.

Astfel, se propune indicarea expresă în **art. 473⁴ alin. (10)** că termenul redus se consideră efectiv executat. Or, acest mecanism este asimilat amnistiei sau grațierii, care permite ca acest termen redus să ofere dreptul la liberare condiționată înainte de termen.

XLIX. Procedura acordului de cooperare

Ținem să precizăm că întrucât în termeni de costuri, corupția și crima organizată sunt amenințări majore pentru statul nostru, iar combaterea acestui fenomen ar deveni mai eficientă în cazul în care vor fi implicați așa numiții „colaboratorii justiției”, or realizarea eficientă a actului de justiție presupune activitatea conjugată a mai multor instituții (sistemul judecătoresc, procuratura, organele de urmărire penală, avocatura, sistemul de executare a sancțiunilor etc.), precum și colaborarea dintre subiecții acestor instituții cu cetățenii. Mai mult, crima organizată este o amenințare transfrontalieră majoră de securitate internațională, iar în legislația penală a mai multor state sunt reglementări speciale privind „colaboratorii justiției” atât la capitolul protecția acordată de către stat cât și recompensa pentru cooperarea cu instituțiile responsabile de investigarea infracțiunilor.

Prin urmare, printre recomandările la nivel internațional se numără:

- **Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției**
- **Decizia-Cadru 2008/841/JAI a Consiliului Europei din 24 octombrie 2008 privind lupta împotriva crimei organizate**
- **Directiva (UE) 2017/541 a Parlamentului european și a Consiliului din 15 martie 2017 privind combaterea terorismului și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/475/JAI a Consiliului și de modificare a Deciziei 2005/671/JAI a Consiliului**

Ca regulă, cooperarea persoanelor implicate în săvârșirea unor infracțiuni cu organele de justiție are la **bază o tranzacție**, care constă într-un schimb de beneficii dintre aceste persoane și stat, concretizat,

1. pe de o parte, în suportul acordat de către acestea organelor de justiție în investigarea infracțiunilor în săvârșirea sau pregătirea cărora au fost implicate, iar,
2. pe de altă, în acordarea unui tratament juridic mai favorabil acestor persoane de către stat, în special prin intermediul legii penale.

Stimularea prin mijloace de drept penal a persoanelor care au comis o infracțiune sau participă la pregătirea acesteia se prezintă a fi privită ca măsură actuală și oportună de prevenire a actelor de corupție și criminalității organizate în general.

Prin proiectul respectiv se propune instituirea unei proceduri noi în *Codul de procedură penală*, prin intermediul căreia, persoanelor fizice învinuite să li se reducă pedeapsa dacă vor coopera cu organele de urmărire penală, având posibilitatea **de a negocia categoria de pedeapsă precum și forma de executare**. Având în vedere că acesta reprezintă un instrument a justiției negociate, se propune de a insera reglementările date în *Codul de procedură penală* și *Codul penal* pentru ca „colaboratorii justiției” să li se acorde un tratament juridic mai favorabil, în special prin intermediul legii penale.

În acest sens, se propune de a reglementa într-o secțiune distinctă, alături de procedura acordului de recunoaștere a vinovăției ce se regăsește în Capitolul III din Titlul III, Partea specială a *Codului de procedură penală*, o nouă procedură – **procedura acordului de cooperare**.

Acordul de cooperare este o tranzacție **încheiată, la propunerea procurorului**, între **procurorul șef al procuraturii specializate și învinuitul persoana fizică** care își recunoaște vina și dorește să coopereze cu organul de urmărire penală.

În partea ce ține de forma actului prin care procurorul propune încheierea/revocarea acordului de cooperare menționăm că, în conformitate cu art. 255 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală, **în desfășurarea procesului penal, organul de urmărire penală, prin ordonanță, dispune asupra acțiunilor sau măsurilor procesuale în condițiile prezentului cod**. Fiecare dintre acțiunile sau măsurile procesuale dispuse de către organul de urmărire penală se motivează, obligatoriu, în mod separat.

(2) Ordonanța trebuie să fie motivată și să cuprindă: data și locul întocmirii, numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește, cauza la care se referă, obiectul acțiunii sau măsurii procesuale, temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o. Ordonanța nesemnată de persoana care a întocmit-o nu are putere juridică și se consideră nulă. **Dacă organul de urmărire penală consideră că este cazul să fie luate anumite măsuri, face propuneri motivate în ordonanță.**

Reținem că, propunerea procurorului de caz de a încheia sau revoca acordul de cooperare îmbracă forma unei ordonanțe motivate.

Procedura acordului de cooperare presupune că persoana învinuită de săvârșirea infracțiunilor date în competența **procuraturilor specializate** (art. 509³ alin. (3) din proiect), urmează să se angajeze ca **să coopereze cu organul de urmărire penală** în vederea **descoperirii unei infracțiuni** prevăzute la art. 270 și 270², cu excepția infracțiunilor ușoare, prin facilitarea *identificării și tragerii la răspundere penală a altor persoane*, în **schimbul unei pedepse reduse și forma de executare a acesteia**.

Dat fiind faptul că procedura acordului de cooperare are aspecte comune cu procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, s-a optat pentru reglementarea doar

a chestiunilor care face diferența între acestea, specificând la rândul său doar derogările corespunzătoare (a se vedea dispozițiile **art. 509³** alin. (1) din proiect).

Pentru ca acordul de cooperare să reprezinte o posibilitate atractivă de a fi aplicabilă în contextul acordului de recunoaștere a vinovăției și a diferențierii acestor proceduri, precum și sporirea eforturilor autorităților pentru a acumula probele necesare în vederea stabilirii adevărului, în cazul încheierii acordului de cooperare, se propune la **art. 80 alin. (2)** din Codul penal, ca limitele de pedeapsă să se reducă cu două cincimi (2/5). Reducerea va avea loc exact ca și în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, aici ne referim stric la faptul că se va reduce cu 2/5 din pedeapsă atât limita minimă cât și limita maximă. În cazul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției limitele pedepsei se reduc cu 1/3 (adică cu 33%), pe când la încheierea acordului de cooperare – limitele pedepsei se reduc cu 2/5 (adică cu 40%). Comparativ privind aceste două proceduri, în mare parte asemănătoare, acordul de cooperare va fi „mai atractiv” și care va diminua din timp și resurse pentru instrumentare. La **încheierea acordului** de cooperare urmează ca **persoana fizică** învinuită:

(i) **să recunoască vina** și

(ii) **să coopereze cu organul de urmărire penală.**

În acest sens, persoana urmează să declare ce acțiuni va întreprinde și pe care se angajează să le întreprindă, inclusiv să depună mărturii în instanța de judecată. Pentru respectarea acestei condiții, **art. 509⁵** va face mențiune privind **conținutul acordului de cooperare**, respectiv, ce trebuie să cuprindă acesta pe lângă celelalte elemente și anume:

(1) descrierea acțiunilor întreprinse și pe care urmează să le întreprindă învinuitul,

(2) declarațiile pe care acesta le va depune în instanța de judecată și

(3) consecințele neexecutării acordului de cooperare.

Referitor la identificarea persoanei care prima inițiază acordul de cooperare subliniem că, **art. 509⁴ alin. (2)** din proiect stabilește 2 criterii pentru „selectarea” persoanei cu care să se încheie acordul de cooperare: (i) atunci când persoana prima inițiază încheierea acordului de cooperare; (ii) și când aceasta prezintă informații pertinente și utile.

Astfel, procurorul care exercită/conduce urmărire penală are posibilitatea de a alege cu care dintre persoane va încheia acordul de cooperare, parcurgând aceste două criterii.

Chiar dacă sunt mai multe persoane care concomitent doresc inițierea procedurii de încheiere a acordului de cooperare, procurorul urmează să treacă informațiile prezentate de persoană prin filtru pertinentei și utilității acestora, adică informațiile prezentate au legătură cu cauza penală, influențează asupra și sunt necesare soluționării acesteia.

O remarcă importantă trebuie trasată, și anume că acordul de cooperare urmează a fi inițiat după ce persoanei i se învinuiește învinuirea.

Astfel, în ipoteza mai multor învinuiți care doresc să inițieze procedura de încheiere a acordului de cooperare pe aceeași cauză penală, procurorului îi sunt stabilite criterii obiective prin care poate determina cu care dintre persoane să încheie acordul de cooperare.

Acordul de cooperare urmează a fi întocmit în scris, la care participarea învinuitului și apărătorului acestuia este obligatorie. La fel, o obligație constituie și că acordul de cooperare trebuie aprobat în scris de către Procurorul General. Or, Procurorul General urmează să participe în acest proces pentru a asigura mai multe „filtre” procesului de încheiere a acestui acord de cooperare și garanții pentru învinuit. Mai mult, pentru a nu admite acțiuni de presiune din partea procurorilor în care se „estorcează” informații pentru alte cauze, iar „învinuitul” nu va beneficia de „o recompensă” din partea statului. Mai mult, acordul de cooperare trebuie aplicat doar pentru cauze de o importanță mare, în care Procurorul General ar vrea să-și asume astfel de cooperare.

La stabilirea pedepsei cu închisoare se aplică suspendarea condiționată a executării pedepsei (**art. 90 din Codul penal**) sau suspendarea parțială a executării pedepsei (**art. 90¹ din Codul penal**) în modul prevăzut de lege. Derogarea de la condițiile generale de aplicare a acestei instituții (**art. 90 și 90¹ din Codul penal**) prevăzută în proiect, este necesară pentru a putea aplica suspendarea condiționată a executării pedepsei și suspendarea parțială a executării pedepsei cu închisoare în cazul încheierii acordului de cooperare pentru categoria de infracțiuni pe care art. 90 și 90¹ alin. (4) le interzice, or aceste instituții, în redacția actuală nu se aplică în cazul infracțiunilor deosebit de grave.

Acordul de cooperare trebuie să prevadă exclusiv individualizarea faptei pentru fiecare persoană, or individualizarea pedepsei reprezintă procedura de adaptare a unei pedepse la o serie de factori socioumani. Chiar dacă două persoane diferite săvârșesc același tip de infracțiune, motivele, cauzele și circumstanțele comiterii acestora sunt diferite, astfel încât fiecare situație trebuie abordată individual.

Urmînd aceste raționamente, dispozițiile art. 509⁴ alin.(2) și art.509⁶ alin. (3) transpun această obligație și la etapa de încheiere a acordului de cooperare.

În schimb, în cazul în care **persoana** după ce încheie acordul de cooperare **nu-și execută obligația** asumată prin acordul de cooperare, este necesară revocarea pedepsei mai favorabile aplicate acesteia. Respectiv, intervențiile de la **art. 90¹ alin. (8)** din Codul penal și **art. 469, 471 cu 509¹⁰** din Codul de procedură penală, instituie un **mecanism de revocare a pedepsei** mai favorabile aplicate persoanei. În acest sens, în baza demersului procurorului instanța va **anula condamnarea** în baza acordului de

cooperare și va dispune trimiterea condamnatului pentru a executa deplin pedeapsa stabilită prin hotărârea instanței de judecată.

Pentru aceasta, în **art. 509⁹** proiectul vine să reglementeze ca instanța de judecată, după examinarea cauzei în procedura acordului de cooperare, **în dispozitivul sentinței de condamnare**, pe lângă celelalte elemente obligatorii, să prevadă distinct:

(1) categoria și mărimea pedepsei stabilită așa cum s-ar fi judecat cauza în procedură generală;

(2) mărimea pedepsei calculată conform art. 80 alin. (2) din Codul penal;

(3) modul de executare a pedepsei; și

(4) **pedeapsa stabilită în cazul neexecutării condițiilor stabilite în acordul de cooperare.**

La acest aspect, evidențiem că art. 509⁹ alin. (2) lit. d) impune instanței de judecată ca în dispozitivul sentinței de condamnare să prevadă și **pedeapsa stabilită în cazul neexecutării condițiilor stabilite în acordul de cooperare**. Ceea ce presupune că dispozitivul sentinței urmează să cuprindă „2 pedepse”:

- 1. Categoria și mărimea pedepsei aplicată conform art. 80 alin. (2) din Codul penal, adică cea pentru care a fost încheiată acordul de cooperare;

- 2. Categoria și mărimea pedepsei în cazul când nu se va executa condițiile stabilite în acordul de cooperare, adică aplicarea unei pedepsei ca în cazul examinării cauzei penale în ordine generală.

În cazul în care instanța de judecată ajunge la concluzia de a nu examina cauza în procedura acordului de cooperare, aceasta va respinge acordul de cooperare încheiat între procuror și învinuit.

De precizat că, dispozițiile art. 509⁶ și art. 509⁸ se aplică consecutiv, dar nu concomitent, astfel că în cazul în care învinuitul poate contribui cu anumite acțiuni pe care și le-a asumat prin acordul de cooperare ce pot fi efectuate pînă la trimiterea cauzei în judecată, însă nu le execută, evident intervine sancțiunea revocării acordului de cooperare. În ipoteza care învinuitul va contribui cu acțiuni asumate prin acordul de cooperare după trimiterea cauzei în judecată, însă ulterior nu le va executa, survine sancțiunea anulării condamnării în baza acordului de cooperare prevăzută la art. 509¹⁰ din proiect.

Dispozițiile art. 509⁶ alin. (1) lit. a) din proiect, presupune că învinuitul cu care se cooperează să nu „provoace comiterea de alte infracțiuni”, ci doar să poate declara despre cunoașterea anumitor fapte despre care organul de urmărire penală nu ar putea să le cunoască sub nici o formă absolută.

În susținerea poziției, amintim jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Ramanauskas împotriva Lituaniei* (MC).

„60. În cazul în care un inculpat susține că a fost provocat să comită o infracțiune, instanțele penale trebuie să se angajeze într-o examinare atentă a dosarului, având în vedere că, pentru ca un proces să fie echitabil în sensul art. 6 § 1 din Convenție, **orice probă obținută printr-o provocare din partea poliției trebuie respinsă**. Acest fapt

este valabil mai ales atunci când operațiunea poliției s-a derulat în absența unui cadru legal și a unor garanții suficiente.

70. În situația în care provocarea este invocată și susținută de anumite indicii, **autoritățile judiciare au obligația să examineze faptele cauzei și să ia măsurile necesare pentru a stabili adevărul**, pentru a se stabili dacă a existat sau nu o provocare. În cazul unui răspuns afirmativ, este angajată răspunderea acestora pentru consecințe, conform Convenției.

72. Simplul fapt că reclamantul a pledat vinovat la capetele de acuzare nu exonerează instanța de la obligația de a examina acuzațiile de provocare.”

L. Procedura de suspendarea condiționată a urmăririi penale și de liberare de răspundere penală

În vederea implementării serviciilor de asistență, a măsurilor alternative pedepsei cu închisoarea și sancțiunilor privative de libertate în cazurile asociate consumului de droguri, analizând, *prima facie*, dreptul material și procedural în materie penală a Republicii Moldova, observăm că pentru a exista premise de aplicare a instituției liberării condiționate de răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunilor asociate consumului de droguri, implicit de a umaniza politica penală a statului, considerăm oportună modificarea **art. 510 – 512** din Codul de procedură penală. Prin urmare, se urmărește perfecționarea mecanismului de suspendare a urmăririi penale și încurajarea organelor de urmărire penală de a face uz de acest instrument.

Menționăm că, prin modificările efectuate se urmărește aplicarea acestei proceduri, care va avea și ca efect degrevarea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată de examinarea unor cauze minore sau cu gravitate redusă. Totodată, modificările propun ca această instituție să fie aplicată inclusiv în privința persoanelor dependente de alcool sau droguri. Restricția existentă în aplicarea suspendării condiționate a urmăririi penale, inclusiv în cazul infracțiunilor asociate consumului de droguri, îl constituie prevederile art. 510 alin. (1) și alin.2) pct. 2 din Codul de procedură penală, care stipulează că prevederile date nu pot fi aplicate persoanelor care sunt dependente de alcool sau droguri, sunt nejustificate și discriminatorii. Or, anume că această categorie de persoane ar avea nevoie de această opțiune, de a fi scoasă din sfera penală, și de a urma un program specializat de tratare și reabilitare, sub supraveghere corespunzătoare.

E de menționat Strategia Uniunii Europene (2013-2020) aprobată de Consiliul Europei în 2012, în materie de droguri care a stabilit statelor următoarele direcții : „În vederea prevenirii criminalității, a evitării recidivei și a consolidării eficienței și eficacității sistemului judiciar penal, asigurând totodată proporționalitatea, UE încurajează, după caz, utilizarea, monitorizarea și punerea în aplicare eficace a politicilor și programelor în materie de droguri, inclusiv trimiterea către un specialist pe perioada arestului și alternativele adecvate la sancțiunile coercitive (precum educația, tratamentul, reabilitarea, asistența post-tratament și reintegrarea socială) în cazul infractorilor consumatori de droguri”.

În acest context reținem că, subiecții suspectați de comiterea infracțiunilor, care consumă droguri, de regulă sunt afectați de o maladie și trebuie abordați cu mare atenție, prin prisma faptului că ei sunt pacienți ce au nevoie de condiții de tratament și reabilitare, și nu întotdeauna de măsuri preventive privative de libertate, de pedepse și izolare de societate. Prin urmare, prin proiect se propune obligarea învinutului de a participa la programe probaționale și interzicerea acestuia de a frecventa anumite locuri.

Subsecvent, modificarea art. 512 vine să stabilească o previzibilitate și claritate sub aspectul ce ține de soluțiile după expirarea termenului de suspendare condiționată a urmăririi penale precum și organele competente de a supraveghea respectarea obligațiilor impuse de către procuror.

B. CU PRIVIRE LA MODIFICĂRILE OPERATE LA CODUL CONTRAVENȚIONAL:

Prin Legea nr. 175/2021 au fost efectuate modificări la mai multe acte normative, printre care și Codul contravențional. Prin legea respectivă a fost introdus, printre altele, contravențiile prevăzute la art. 313⁷, care a fost atribuit spre constatare și examinare după competența Centrului Național Anticorupție. Ulterior, prin Legea nr. 102/2022, același articol a fost atribuit în competența Centrului Național Anticorupție, doar pentru constatare acesteia.

În acest fel, art. 313⁷ se regăsește după competență atât la alin. (1) cât și la alin. (1¹) al art. 401 din Codul contravențional, creînd interpretări și confuzii cu referire la autoritatea competentă să examineze contravențiile date.

Reieșind din faptul că art. 313⁷ nu prevede drept sancțiune privarea dreptului de a deține o anumită funcție sau a desfășura o anumită activitate, acesta urmează a fi exclus din **art. 401 alin. (1¹)** din Codul contravențional.

În contextul cadrului normativ nou în domeniul securității industriale, precum și altor modificări normative recent adoptate, este necesar de a modifica Codul contravențional, prin care se urmărește concordarea normelor juridice din cod la cadrul normativ special, conform celor expuse infra.

Intervențiile la **art. 406 alin. (1)** și **art. 415¹ alin. (1)** se datorează reglementării corespunzătoare a competențelor agentului constator în cazul contravențiilor prevăzute la art. 266¹ alin. (2¹), art. 266² din *Codul contravențional*. Or, această competență excedă domeniul de activitate al oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat. Potrivit anexei la Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, Agenția Națională pentru Sănătate Publică este autoritatea administrativă responsabilă de domeniul: „*Supravegherea sănătății publice, circulația medicamentelor, produselor parafarmaceutice, controlul dispozitivelor medicale, inclusiv al siguranței radiologice și nucleare a acestora, și al serviciilor prestate de instituțiile medicale, activitatea farmaceutică, activitatea în domeniul transplantului. Protecția consumatorilor în domeniul produselor medicamentoase, farmaceutice și parafarmaceutice, al serviciilor prestate de instituțiile farmaceutice*”

și medicale, precum și în domeniul altor produse și servicii puse la dispoziția consumatorului de întreprinderile și instituțiile farmaceutice și medicale. Circulația substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor. Supravegherea pieței privind produsele nealimentare din domeniile reglementate, inclusiv materialele care vin în contact cu produsele alimentare introduse pe piață, cu excepția celor aflate în uz pe întreg lanțul alimentar”.

Respectiv, competența privind examinarea contravențiilor de „*Nepublicarea în termenul stabilit de legislație a contractelor de acordare a asistenței medicale (de prestare a serviciilor medicale), inclusiv a anexelor și acordurilor adiționale, a contractelor privind eliberarea medicamentelor compensate, a deciziilor organului suprem de deliberare și decizie (în partea ce ține de utilizarea mijloacelor financiare aferente contractelor de acordare a asistenței medicale și contractelor privind eliberarea medicamentelor compensate), a rapoartelor anuale privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și nepublicare, în termenul stabilit de legislație, a contractelor de acordare a asistenței medicale (de prestare a serviciilor medicale), a anexelor și a acordurilor adiționale, a contractelor privind eliberarea medicamentelor compensate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală și a informației, pe fiecare contract, privind achitarea sumelor compensate de către Compania Națională de Asigurări în Medicină pentru anul precedent, a contractelor încheiate din mijloacele financiare, altele decât cele ale fondului pentru achitarea serviciilor medicale și farmaceutice, a raportului anual privind executarea fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală, a deciziilor Consiliului de administrație al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină pe pagina sa web oficială*” urmează a fi exercitată de Agenția Națională pentru Sănătate Publică, fiind proprie domeniului său de activitate.

Oficiile teritoriale ale Cancelariei de Stat sunt în imposibilitate de a exercita această competență. Acestea nu au instrumente și acces la informațiile necesare pentru a constata, încălcarea regulilor de gestionare și asigurare a transparenței mijloacelor financiare provenite din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală de către prestatorii de servicii medicale și farmaceutice și încălcarea de către Compania Națională de Asigurări în Medicină a regulilor privind publicarea pe pagina web oficială a informațiilor oficiale.

Totodată, operarea modificărilor propuse se impune pentru evitarea pagubelor urmare a inacțiunii oficiilor teritoriale ale Cancelariei de Stat privind cazurile de încălcare a regulilor de gestionare și asigurare a transparenței mijloacelor financiare provenite din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală de către prestatorii de servicii medicale și farmaceutice, care pot genera, procese interminabile / litigii de durată în instanțele judecătorești și sancțiuni aplicate persoanelor responsabile.

Modificarea **art. 408** survine ca rezultat al reorganizării Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței în Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, în rezultatul

căreia autoritatea este condusă de șef și șef adjunct, iar în structura entității nu se regăsesc subdiviziuni teritoriale.

Intervențiile de la **art. 408²** vin să delimiteze competențele materiale de constatare și sancționare în conformitate cu domeniile de competență specifice.

Prin operarea modificărilor de la **art. 411** se urmărește corectitudinea expunerii și evitarea suprapunerii de competențe între Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) și Agenția pentru Supraveghere Tehnică (AST).

Dispozițiile **art. 400** și **art. 433** se impune dea fi modificate în contextul în care pct. 1 din Hotărârea Guvernului nr. 16/2023 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General pentru Migrație, denumirea Biroului migrație și azil al Ministerului Afacerilor Interne s-a modificat în Inspectoratul General pentru Migrație.

Totodată, au fost modificate și funcțiile din cadrul Inspectoratului General pentru Migrație, fapt pentru care este necesară ajustarea acestora și în Codul contravențional.

Prevederile ce modifică **art. 443 alin. (6)** din *Codul contravențional* țin să aducă un plus de claritate în situația în care faptul absenței persoanei în a cărei privință a fost pornit procesul contravențional ori al refuzului acesteia de a semna procesul-verbal se consemnează în procesul-verbal și se certifică prin semnătura cel puțin a unui martor, indicându-se și datele de identitate ale acestuia (numele, prenumele, adresa de domiciliu și numărul de telefon). În acest sens, în lipsa unui martor necesar consemnării lipsei persoanei sau refuzului acesteia de a semna, agentul constator va indica în procesul-verbal cu privire la contravenție motivele care au dus la încheierea procesului-verbal în acest mod.

La **art. 471 și 472** se propunem ca examinarea cauzelor contravenționale în ordine de recurs să fie dispusă fără participarea părților în ședința instanței de recurs. Subliniem că, instanța de recurs judecă recursul în limitele temeiurilor invocate în recurs cu privire la **legalitatea** și **temeinicia** hotărârii emise de instanța de fond. Or, poziția invocată de recurent se verifică de instanța potrivit recursului declarat de acesta iar poziția intimatului se verifică potrivit referinței depuse, fapt pentru care este suficient ca părților să li se asigure dreptul de a depune astfel de cereri și să poată adresa instanței de recurs poziția lor scrisă cu privire la cauza supusă examinării. Respectiv, prezența părților în ședința de judecată nu este necesară.

Menționăm că înc auzele contravenționale, instanța de recurs este ultima instanță, iar potrivit legislației Greciei, Franței, Irlandei, Estoniei, SUA, Danemaricii permite instanței judecătorești superioare, să organizeze în formă exclusiv scrisă procesul de examinare a cauzei fără utilizarea ședințelor cu participarea directă a părților.

Considerăm că în urma operării modificărilor propuse se va asigura un mecanism eficient de a economisi timp și resurse atât pentru instanță cât și pentru părțile la proces.

În partea ce ține de procedura de revizuire ce poate fi deschisă la cererea procurorului, Curtea Constituțională în hotărîrea sa nr. 19/2022 a concluzionat că

„80. [...] legislatorul nu a avut în vedere standardele impuse de articolul 4 § 2 din Protocolul nr. 7 la Convenție atunci când a reglementat, conform normei contestate, posibilitatea solicitării de către procuror a revizuirii deciziilor sau hotărîrilor definitive de sancționare contravențională. Încadrarea juridică greșită a faptelor nu constituie, în sine, o circumstanță excepțională, în sensul articolului 21 din Constituție. Totuși, norma în discuție ar putea fi compatibilă cu articolul 21 din Constituție dacă cererea de revizuire ar fi întemeiată pe următoarele circumstanțe excepționale: apariția unor fapte noi, descoperirea unor fapte recente sau identificarea unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente.

81. De asemenea, Curtea constată că articolul 476 alin. (1) din Codul contravențional nu prevede un termen în care procurorul se poate adresa cu o cerere de revizuire. În acest sens, Curtea face trimitere la jurisprudența Curții Europene menționate la etapa admisibilității, potrivit căreia atât dreptul material, cât și cel procedural trebuie să fie conform principiului securității juridice, care pretinde ca domeniul de aplicare al unui remediu să fie clar circumscris în timp (a se vedea § 35 *supra*).”.

Reieșind din circumstanțele descrise, proiectul vine cu propunerea de modificare a **art. 476** din Codul contravențional în vederea remedierii carențelor depistate de Curtea Constituțională în hotărîrea nr. 19/2022 și ajustarea cadrului normativ la raționamentele expuse de Curte.

C. Intrarea în vigoare

Dat fiind faptul că prin proiectul respectiv se aduc modificări la mai multe instituții, fiind introdusă și procedura acordului de cooperare, care este strîns legată de procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, se impune intrarea în vigoare la data de 2 august 2023, exact ca și Legea nr. 83/2023 cu privire la modificarea unor acte normative, legea prin care se modifică procedura acordului de recunoaștere a vinovăției.

Întru executarea Hotărîrilor Curții Constituționale se propune ca modificările ce materializează punerea în executare a acestora să intre în vigoare la data publicării. În aceeași optică, este necesară și intrarea în vigoare la data publicării legii a dispozițiilor ce prevăd perfecționarea mecanismului despăgubirii pentru condițiile de detenție avînd în vedere că prin aceste norme se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, or, în conformitate cu art. 56 alin. (3) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, intrarea în vigoare a actelor normative poate fi stabilită pentru o altă dată doar în cazul în care se urmărește protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, realizarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, conformarea cadrului normativ hotărîrilor Curții Constituționale, eliminarea unor lacune din legislație sau contradicții între actele normative ori dacă există alte circumstanțe obiective.”.

4. Fundamentarea economico-financiară

Adoptarea proiectului nu impune cheltuieli financiare suplimentare din contul bugetului public național. Ulterior, avînd în vedere prevederile *Planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului* notat, va fi necesară alocarea graduală a resurselor financiare pentru acoperirea necesităților de dotare cu mijloace de înregistrare video și audio, instruire, altele, pentru a aplica deplin prevederile actelor normative.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

În urma adoptării proiectului de lege pentru modificarea Codului de procedură penală nr. 122/2003 va fi necesar elaborarea unei Hotărîri de Guvern prin care se va aproba Lista bolilor grave care împiedică aflarea persoanelor în stare de arest, procedura examinării medicale ale acestora și modelul concluziei medicale, temei ce derivă din art. 195 alin. (3¹), precum și de armonizat *Ordinul ministrului justiției nr. 331/2006 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prezentare a condamnațiilor grav bolnavi pentru liberarea de la executarea pedepsei*.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu art. 20 [etapele principale ale legiferării] din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, a fost publicat [Anunț privind inițierea procesului de elaborare a modificărilor la Codul de procedură penală nr. 122/2003](#). Drept urmare, în temeiul Ordinului ministrului justiției nr. 71 din 14 martie 2022 pe platforma ministerului a fost creat un grup de lucru care în perioada martie 2022 - iulie 2023 s-a întrunit periodic în ședințe de lucru pentru a analiza și înlătura carențele cadrului normativ existent. Suplimentar, precizăm că au fost solicitări repetate ale ministerului către toate instituțiile interesate de a prezenta propuneri, și respectiv au fost recepționate și propuneri recente care au fost ulterior discutate și îmbunătățite în cadrul mai multor consultări publice. În acest sens, cu implicarea reprezentanților tuturor instituțiilor interesate, societății civile, precum și a partenerilor de dezvoltare s-a convenit asupra căror instituții de procedură penală urmează a fi concentrată atenția și se impune reconceptualizarea acestora.

Totodată, ținem să precizăm că în procesul de elaborare și promovare a proiectului de lege, au fost analizate contribuții recepționate de la mai multe autorități și societatea civilă (Fundatia Soros-Moldova și CRJM, Consiliul Europei, Promo-LEX etc.) cu desfășurarea mai multor consultări publice, fiind implicat un expert în domeniu, oferit de ABA ROLI, care a participat la expertizarea proiectului, asigurând astfel consecvența conceptuală a modificărilor operate, inclusiv prin prisma standardelor europene din domeniu.

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, proiectul este plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare* și pe platforma www.particip.gov.md.

Prin scrisoarea Cancelariei de Stat nr. 18-69-813 din 26 ianuarie 2023, proiectul de hotărâre [privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative \(modificarea Codului de procedură penală și Codului contravențional\)](#) (număr unic 68/MJ/2023) a fost transmis spre avizare Ministerului Afacerilor Interne (inclusiv Inspectoratul General al Poliției și Inspectoratul General al Poliției de

Frontieră), Ministerului Finanțelor (inclusiv Serviciul Fiscal de Stat și Serviciul Vamal), Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Sănătății, Procuraturii Generale, Procuraturii Anticorupție, Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Curții Supreme de Justiție, Serviciului Informații și Securitate, Serviciului Prevenire și Combaterea Spălării Banilor, Cancelariei de Stat și Centrului Național Anticorupție. Ulterior, prin scrisoarea Ministerului Justiției nr. 03/821 din 30 ianuarie 2023, proiectul respectiv a fost transmis spre avizare tuturor curților de apel și judecătoriilor, Administrației Naționale a Penitenciarelor; Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești; Centrului Național de Expertiză Judiciară; Inspectoratului Național de Probațiune; Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat; Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal; Agenției de Guvernare Electronică; Uniunii Avocaților din Moldova, Universității de Stat din Moldova, Universității Libere Internaționale din Moldova, A.O. „Institutul de Reforme Penale”; A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova” și A.O. „Promo-Lex”.

În procesul de avizare au prezentat obiecții, propuneri și recomandări: Procuratura Anticorupție Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale; Uniunea Avocaților din Moldova; Curtea de Conturi; Ministerul Sănătății; Judecătoria Cahul; Agenția de Guvernare Electronică; Cancelaria de Stat; Centrul Național de Expertiză Judiciară; Avocatul Moldovanu Maria; Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor; Russu Sergiu, procuror în Procuratura Generală; Alexandru Godoroja ofițer superior de urmărire penală în cadrul Centrului Național Anticorupție, Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești; Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat; Ministerul Afacerilor Interne; Centrul Național Anticorupție; Procuratura Generală; Serviciul de Informații și Securitate; Curtea de Apel Chișinău; Curtea de Apel Bălți; Administrația Națională a Penitenciarelor; Inspectoratul Național de Probațiune; Ministerul Finanțelor; Universitatea de Stat din Moldova; Avocatul Stanislav Copețchi; A.O. „Promo-Lex”; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Curtea Supremă de Justiție; Curtea de Apel Cahul; Curtea de Apel Comrat; Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal; Judecătoria Comrat.

Toate propunerile și obiecțiile înaintate au fost analizate și inserate în tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative.

Totodată, ținem să precizăm că proiectul de lege a fost supus avizării repetate, prin scrisoarea nr. 03/4090 din 17 mai 2023.

Astfel, toate propunerile și obiecțiile recepționate au fost inserate și analizate în tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor aferent proiectului de act normativ.

7. Constatările expertizei anticorupție

Prin scrisoarea Cancelariei de Stat nr. 18-69-813 din 26 ianuarie 2023, proiectul de hotărâre [privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative \(modificarea Codului de procedură penală și Codului contravențional\)](#) (număr unic 68/MJ/2023) a fost transmis spre expertizare Centrului Național Anticorupție.

Prin avizul său din 17 februarie 2023, Centrul Național Anticorupție a menționat că potrivit art.25 alin.(1) al Legii integrității nr.82/2017, eficiența cultivării climatului de integritate instituțională și profesională este supusă verificărilor din partea conducătorilor entităților publice, a autorităților anticorupție, a societății civile și mass mediei.

În acest sens, în conformitate cu prevederile art.25 alin.(3) lit.a), art.28 alin.(4) ale Legii prenotate, expertiza anticorupție, în calitate de măsură de control al integrității în sectorul public, se va efectua doar asupra proiectului definitivat în baza propunerilor și obiecțiilor expuse în procesul de avizare și/sau de consultare a părților interesate.

Proiectul propus pentru expertiza anticorupție, nu este însoțit de avizele instituțiilor implicate în procesul de avizare/sinteza recomandărilor recepționate în cadrul consultării publice, fapt ce presupune că ulterior redacția proiectului poate suferi modificări și completări.

Urmare celor expuse, au solicitat respectuos expedierea în adresa Centrului Național Anticorupție a proiectului definitivat, pentru efectuarea expertizei anticorupție.

Prin scrisoarea nr. 03/4090 din 17 mai 2023 proiectul de lege a fost transmis Centrului Național Anticorupție pentru efectuarea expertizei anticorupție.

Prin raportul de expertiză anticorupție nr. ELO23/8760 din 05.06.2023 au fost constatate următorii factori de corupție: formulare ambiguă care admite interpretări abuzive; concurența normelor de drept; cerințe excesive pentru exercitarea drepturilor/obligății excesive; atribuții paralele; lipsa/ambiguitatea procedurilor administrative. Toate obiecțiile care argumentau existența factorilor de risc în textul proiectului au fost analizate și inserate în sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiect. Astfel, în urma raportului de expertiză a fost ajustat textul art. 115, 259, 274 din Codul de procedură penală.

În concluziile raportului de expertiză se menționează că „În cadrul procesului de elaborare au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional și proiectul corespunde normelor de tehnică legislativă. Proiectul corespunde interesului public general, deoarece va contribui la ajustarea cadrului normativ din domeniul penal, procesual penal și contravențional prin implementarea acțiunilor prescrise în adresele din hotărârile Curții Constituționale, acțiunilor/măsurilor stabilite în actele de politici și soluționarea deficiențelor cu care se confruntă entitățile publice în activitatea desfășurată.”.

Ministru

Veronica MIHAILOV-MORARU